V. CL.

JOANNIS SELDENI

De

ANNO CIVILI

&

CALENDARIO

Veteris *Ecclesiæ*, seu *Reipublicæ*

JUDAICÆ,

Dissertatio.

Tùm TALMUDICORUM tùm KARÆORUM ea de re Disciplinam exhibens, adeóque & ipsam quæ tam APOSTOLIS, aliisque CHRISTIANI'S *Primitivis*, quàm ipsi CHRISTO fuit in usu.

Editio Novissima, priori correctior.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud PETRUM VANDER AA.

MDCLXXXIII.

2
E

PRÆFATIO.

Scribendi anſa *&* cauſa. *De* Exiſtimatione, *ac* Autoritate *eorum*, unde deſumta *eſt* Diſſertationis *materies*, *deque ejuſdem* Uſu.

Quæ de Judaica Temporum Diſciplina, atque Obſervatione priſca, apud magiſtros Chronologiæ technicæ primarios, ſive diſputantur, ſive utcunque occurrunt, Genere cernuntur in duplici. Aut in eo, quo Cyclica aſſeritur, ſeu quæ certis, ac in ſe poſt intervalla aliquot ſimilitèr redeuntibus periodis Cœleſtibus, ſeu Aſtronomicis, veluti Jarchinianâ, vel pro vario Opinionum ſimùl, & Seculorum diſcriminine, Metonica, Calippica, Alexandrea, ejuſmodi aliis coërcetur. Aut in eo, quo perquam Vaga traditur, Cyclorumque cancellis omninò libera, ſuique adeò incertò cum quotannis, tum menſibus ſingulis (ob multifariam in Terris accidentium varietatem) diſſimilis, ut futuram Anni alicujus, aut menſis in ea ſingularis quantitatem ante ipſum ejuſdem exitum ad amuſſim prænoſcere quiret mortalium nemo, magis atque Inſulæ fluctuantis, aut Cometæ motum. De Ge-

nere heic priori, uti & de Calendario ei accomodo, fusiùs disseruere *Paulus Forosempronienſis*, *Sebaſtianus Munſterus*, *Joſephus Scaliger*, *Gilbertus Genebrardus*, *Jacobus Chriſtmannus*, *Carolus Sigonius*, *Sethus Calviſius*, *Thomas Lydyatus*, *Auguſtinus Torniellus*, *Dionyſius Petavius*, *Joannes Keplerus*, *Alphonſus à Caranza*, *Nicolaus Mulerius*, *Henricus Harvillæus*, *Joannes Morinus*, *Ægidius Bucherius*, *Samuel Petitus*, viri alii in Chriſtianis celebres; haud parùm intereà quidem ſæpenumero invicem diſſidentes. Et præibant hiſce Rabbi *Ori Ben Simeon*, *Abraham Zabalon*, Rabbi *Naheſchon* ſeu *Nahaſſon*, præter *Maimonidem*, *Moſem Mikotzi*, Ritualium aliquot autores, alioſque in Judæis ſatis obvios. De Poſteriori etiam Talmudici frequentius. Atque Chriſtianorum etiam quos nominavimus nonnulli; ſed ita ut leviori tantum brachio, ac perfunctoriè nimis hi plerunque hoc tangant, nec tam ipſam Judæorum hac in re veterum diſciplinam plenè tradant, quam aliquantulùm adumbratam, aut ſolùm demirati [a] aut veluti fictam, ut interdum, negare, aut ſaltem pluſquam par eſt aſpernari videantur. Ne rationibus nimirùm, ſeu inventis

[a] *Videſis* Joſ. Scaligerum *lib. 2. de Emend. Temp. pag.* 100. *& lib. 3. Can. Iſag. pag.* 266. *&* 276. Ægidium Bucherium *de Paſchali Iudæorum Cyclo cap.* 5. Dionyſium Petavium *lib.* 2. *de Doctrini Temp. cap.* 26. *& ad* Epiphanium, *hæreſ.* 51. *pag.* 151.

tis cujuslibet (pro sententiarum diversitate) Cyclicis locus, aliàs minùs haberetur idoneus. Quicquid item hoc de Genere narrant, id universum è *Talmudicorum* seu *Iudæorum Traditionalium* scriptis hauriunt. Saltem Scriptum aliquod hac de re *Karæorum*, seu *Scripturariorum Iudæorum* (qua de secta nos plura capite secundo) quantum memini nusquàm adducunt; tametsi eorum etiam de calculo expressius subindè loquantur. Exercitationem quidem de eis integram, eorumque inprimis Ceremonias Paschales (quibus temporum ratio necessariò accederet) ante decennium promisit *Joannes Morinus* [b]. Sed nec dum typis fidem liberavit. Rationem autem asserit *Josephus Scaliger* [c] Neomeniarum Karæos diversam habere à Judæis cæteris. Easque illis puras putas esse Arabicas, nec à coitu Luminarium putari; sed à phasi Lunari, scilicet post coitum primâ. Quæ reprehendit *Dionysius Petavius* [d] ut autorem nullum, aut suffragatorem præ se ferentia. Sed planè vera partìm ibi dixit *Scaliger*, partim hallucinatus. Etenim cum Karæorum alii in Palæstina, seu Terra Sancta, degant, alii in Ægypto, Constantinopoli, terrarum alibi; verum quidem est Karæos, in Terra Sancta degentes etiam hodièque, idque ex disciplina avita,

b *In Indice Capitum posterioris part. exercit. Biblicæ exercit. 4.*

c *Lib. 2. de Emend. Temp. pag. 144.*

d *De doctrina Temp. lib. 2. cap. 55.*

ad Lunari phaſi (quoties ex tempore ſuo habere poſſit) menſes auſpicari, aut trigeſimo primo à præcedente Neomenia, civili die eos incipere, adeoque incerto, quod diximus Temporum Obſervationis genere uti, nec Cyclicam aliquam, ſeu certò in ſe redeuntem rationem admittere; alibi verò degentes eodem ipſo Cyclo decemnovennali notiſſimo, ſeu Hilleliano cum Talmudicis ſubniti, atque juxta eum Feſta celebrare, menſibuſque ac Neomeniis locum dare, nec à phaſi putare. Talmudicis intereà ſive in Terra Sancta, ſive alibi degentibus, antequam Synedrium Magnum indè prorſùs evanuit, id eſt ante ſecula aliquot à Chriſto elapſa, genere poſteriore, ſeu incertiſſimo illo, poſteà verò Cyclo jam dicto ſemper utentibus. Ac demùm ex utriuſque Sectæ, aliàs invicem haud levitèr ſæpè diſſidentis, ſententia, ac doctrina à Majoribus receptiſſima, palàm fit, rationem illam incertiſſimam, atque è phaſi lunari, & intercalatione, quam infrà oſtendimus, diverſimodè accidenti, nec raro planè arbitraria pendentem, Judæis veteribus, ſeu Utriuſque Majoribus, id eſt Eccleſiæ, ſeu Reipublicæ Judaicæ veteri fuiſſe eminò in uſu. Quod ut luculentiùs ſtudioſis pateat, cùm ex optimis Talmudicorum commentariis editis, tùm ex ipſis

Karæorum hac de re disciplina, Scriptisque nullibi hactenùs typis mandatis, rem toto veluti demensam horreo, visum est repræsentare. Ut nimirùm, ita & firmior, & apertior fiant doctrina illa, de tam incerta annorum, mensimque ibi ratione haud quidem demiranda magis atque illa, quæ in veteri Roma, ubi *Pontificibus datum est negotium, eorumque arbitrio interkalandi ratio permissa. Sed horum plerique ob odium, vel gratiam quo quis Magistratu citius abiret, diutiusve fungeretur, aut publici redemtor ex anni magnitudine in lucro damnove esset, plus minusve ex libidine interkalando rem sibi ad corrigendum mandatam, ultrò depravarunt*, quod ait *Censorinus* [d]. Et de phasi Lunari ibi, alia habet *Macrobius* [e] mori Judaico non ita dissona. Quemadmodum verò id, de quo in Jure Cæsareo *Proculeianis* cum *Sabinianis*, in Theologia Pontificiis cum Reformatis, Calvinianis cum Lutheranis, in doctrina Judaica Scholæ Hillelianæ cum Sammæana, aliisve id genus cum aliis convenit, id, inquam insigniori multò veritatis charactere apud homines eminere, admitti solet, quam quod pars inter hos alterutra, aut oppugnat, aut sola affirmat, & pro indubitato quidem indè non rarò sumitur; ita de consensu heic Sectarum, quas diximus, binarum illustrium toties

d *De Die Natali cap. 20.*
e *Saturnal. 1. cap. 15.*

invicem aliàs discrepantium, Scriptisque pugnantium, merito in re cùm ad sacrorum suorum regimen tùm ad mores civiles adeò spectante, est statuendum. Harum neutra de usu vetusto dubitat, utraque pariter asserit; utcunque altera (Talmudica scilicet) postquam Synedrium Magnum desiit, cyclum adhiberi velit Hillelianum, idque ubique Terrarum; altera (seu Karæi) Cyclum hunc intra Terram Sanctam admitti nolit, vetustam illam avitam, ac incertissimam Temporum rationem ibi semper retinens, alibi verò Hillelianam pariter amplexa.

Honore autem, Existimatione, Autoritate, uti & Vetustate Talmudicos Karæis nunquam non præcelluisse, satis est receptum. Etenim hi Sadducæorum propago (sic vulgo [f] creditur) quorum initia sub annum Christi 130. collocari solent. Illi verò longè antiquiores, atque ex eis Pharisæi, ac Scribæ, *qui supra Cathedram Mosis sedebant*, & de quibus Christus ipse, stante adhuc Ecclesia, seu Republica Judaica; *Omnia* [g] *quæcunque dixerint vobis servare, servate, & facite.* Atque expressìm Judaicæ Religionis ἡ ἀκριβεστάτη αἵρεσις [h] *secta exquisitissima*, seu *exactissima* Pharisaica dicitur *Paulo Apostolo*, qui & eorum in scholis ad Gamalielis

[f] *Vide Dissert. hujus cap.* 2. & Frederic. Spanhemi *Part.* 2 *Dub. Evangelic.* 38. & *part,* 3. *Dub.* 28. & 29.

[g] *Matth.* 23: 2.

[h] *Act. Apost.* 26: 5.

i Talmu-

i Talmudici pedes educatus. Quinetiam quotiès in Moribus, Ritibus, Sententiis, atque Interpretationibus receptis Ecclesiæ, seu Reipublicæ Judaicæ eruendis, docendisque cordatiùs ad Christianismi, utpotè indè primò orti, res illustrandas, ritéque dignoscendas, idque meritissimò, satagunt Scriptores Christiani celebriores, Talmude plerunquè Babylonio (subindè etiam; sed raró nimìs Hierosolymitano) & Talmudicorum, qui recentiores sunt commentariis, veluti quibus autoritas in hisce amplissima tribuenda, neque Karæorum scriptis omninò fermè solent uti. Et quàm Clara sanè, quàm Necessaria, quàm ingenuis universis Grata indè, atque Exoptatissima sæpè Lux! Utputa, in probè decernendo quinam *Ritus, & Forma primæ Cœnæ Dominicæ*, qualisnam in Ecclesia illa olìm fuerit, ac quotuplex *Excommunicatio Forensis* (seu ex sententia aliqua humana,) quid Ἀποσυνάγωγος, seu *extra Synagogam fieri* (in quibus ibi singularis civilis tantùm consortii cujusdam privatio erat; sed non omninò Templi Sacrorumve usûs interdictio; nisi, ut interdùm ex accidenti, quotiès carcere quis nimis contumax impediretur) Quid *Absolutio*, quid *Synagogæ*, quid *Ecclesia* ibi in *Dic Ecclesiæ*, & in eo, *Si Ecclesiam non audierit* (quo alii Audientiam

i *Act.* 23. 3. & vide I. Buxtorf. in *Abbreviaturis*, lit. ד.

 dientiam

dientiam intelligunt Epiſcopalem; Chriſtianorum Presbyteralem alii, alii eam, quæ eſt Congregationis, ſeu populi alicujus integri Chriſtiani, alii Papalem, uti & *Hieronymus Xaverius* Jeſuita, qui in Hiſtoria Chriſti *Acabaro Mogolenſium* Imperatori Perſicè conſcripta [a], pro *Dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit &c.* ſubſtituit بسر دار جماعت كوي واكر انرو ذيز نشنود *Principi Eccleſiæ dic; & ſi nec illum audierit &c.* cum reverà, juxta linguam, & mores, tempore Chriſti in uſu, ac Doctrinam Talmudicam, *Eccleſia*, ſeu *Synagoga* id eſt עדה, & קהל, quæ vocibus illis apud Moſem, reliquoſque prophetas explicantur, tum pro Synedrio [b] ſumantur Judaico, ſive Magno, ſeu Septuaginta uniuſvirali, ſive Minorum aliquo, ſeu Vigintitriumvirali, ſcilicet ex certo perſonarum qualiſcunque tribûs Iſraeliticæ, ſed interìm ritè in facultatem judiciariam Ordinatarum, numero conſtante, adeoque pro Civilibus planè reipublicæ illius Tribunalibus, tum pro numero Hominum Denario [c], ſeu qui *Plurium* ibi nomine venit, quorum planè nihil Audientiarum; quas diximus alicui analogum fuit magis

a *Pag.* 371.

b *Lev.* 4. 13, 14, 15. *Numer.* 35. 24. 25. *Pſ.* 82. 1. *&c, Miſn. & Gemar. tit.* Horaiioth, *cap.* 1 & 2. *& tit.* Sanhedrin, *cap.* 1. Maimonides *Halach.* Shagagoth, *cap.* 12. & 13. & Maigsha Korbanoth, *cap.* 1. *Moſes Mikotzi Præcept. affirmat.* 217. *&c.*

c *Vide Miſn, tit.* Megillah *cap.* 3 & *it.* Sanhedrin, *cap.* 1. *&c.* & Jo. Cameron. & Hugonem Grotium *in Matth.* 18. 17. & Maimonidem *in Canonibus Ethicis, ſeu Halach.* Daipth, *cap.* 6.

magis atque Ἐκκλησίας, γερουσίας, seu Συνεδρείου vocabulum apud *Xenophontem*, *Thucydidem*, *Pausaniam*, alios, usurpatum pro legitima concione, cœtu, seu collegio, id est parte aliquota populi selecta, ac civilitèr congregata) Qualia ac Quotuplicia ibi *Judicia*; Quid *tanquam Ethnicus*, seu *Gentilis*, & *Publicanus* haberi (Nominum Par, quo simplicitèr sumto, ut extra mores merè Judaicos, eosque quatenus Christianismo solùm præibant, haud ulla tunc Existimationis sequioris, nedum Infamiæ nota irrogabatur, ita neque intra mores illos, alitèr atque Gentili, quà simplicitèr Gentili necdum in Judaismum recepto, fraternitas Judaica, ejusque effectus singulares, Publicano verò utpotè molestiori imperii quod gravatè ferebatur Romani instrumento, ideoque cum peccatoribus insignoribus non semèl paritèr in Evangelio censito, etiamsi Judæus esset, effectus ejusmodi fraternitatis aliquot, arctiorque amicitiæ conjunctio denegabantur; Huic intereà omnimodâ, si Judæus esset, aut Justitiæ Proselytus, cum Judæis reliquis, Sacrorum, illi autem Sacrorum Gentilibus in Templo propriorum, licet non ipsorum Judaicorum, libertate nunquàm non permissâ) Quid sceleratorum aliquot generum *abscissio*, *exterminium*,

ſeu *Ablatio* quam כרית vocitant, quæ cælitus perpetuò expectanda, nec ad humanum omninò attinuit judicium; Quidnam *Poteſtas*, ſeu *Facultas* (conferri, ſeu expreſſim donari ſolita) *Ligandi, & ſolvendi*, id eſt רשות להורות באיסור והתר *facultas decernendi*, explicandi, interpretandi, declarandi, *de ligato, & ſoluto*, ſeu *quid ligatum, & quid ſolutum*, quod planè millies in Talmudicis, ex vetuſtiſſimo Eccleſiæ illius uſu denotat quid Vetitum ex lege ſacra, quid Permiſſum; (quemadmodum & Græcis * ſcimus Δῆσαι quod *ligare* eſt, etiam *interdicere* ſonare, & Λύειν quod eſt *ſolvere*, etiam *permittere*, ſeu obligationem, ſive auferre, ſive nondum inductam monſtrare, aut aſſerere) adeoque ad Docendi, ſeu Interpretandi, ſeu Theologiæ Præceptivæ (ut *Præceptiva Philoſophia*, & *Præceptores*, qui præcepta tantùm docebant, latinis [a] dicti) munus ſolùm ibi attinuit, quo nempè in ipſo Ordinationis formula ſolenni verbis expreſſis, non raro donabantur Presbyteri ii quibus, ut mos etiam aliàs ibi obtinebat, particularitèr creatis neque in munus *Presbyterii*, ſeu *Doctoratûs* ibi integrum, ſeu Judiciorum forenſium adminiſtrationis facultatem aſſumtis, Caſus ſolùm Conſcientiæ ex lege ſacra placitiſque majorum decidendi, ſeu ſic de Jure publicè reſponden-

di

* *Vide* Euſtathium *&* Didymum *in illud Iliadis* Σ. ἐμεῖο ὅ δῆσεν Ἄρης ἀλκτῆρα γενέσθαι, *Inſcriptionem Iſidi apud* Diodorum Siculum *lib.* 1. *&c.*

[a] a Seneca *Epiſt.* 94. *&* 95.

di, illudque docendi Poteſtas conferri ſolebat (de hujuſmodi Deciſionibus integer extat in Corpore Talmudico titulus הוריות *Horaioth* dictus) & Quàm aliena reverà fuerit Poteſtas hæc à ſenſu quo à Pontificiis, aliiſque in rem ſuam non paucis eſt perperàm, uti &, quæ heic memorantur reliqua, imbuta, atque offuſcata; Quinam & Quales ibi ſimplicitèr *Presbyteri*, aut in *Presbyteratus* integri dignitatem, ſeu univerſalitèr creari ſoliti, id eſt Divini paritèr, atque Humani Juris ſcientes (quemadmodum in Roma Veteri b Juriſprudentes) publicè, & ritu ſolenni ab antè creato aliquo agnoſci; Qualiſnam ille ritus, atque *Manuum impoſitio*, quâ plerunquè creabantur Presbyteri ibi omnigeni; atque innumera alia. Quorum ſanè ſcientiam genuinam, quatenus ſtudiis Chriſtianis, aut prævia olìm fuerit, aut eximium nunc eſt, aut eſſe poteſt explicandi inſtrumentum, adeoque doctrinam Talmudicam (id eſt primarias, ſeu veteres Juriſprudentiæ ſimùl, ac Theologiæ illius Eccleſiæ ſeu Reipublicæ Interpretationes undè ſcientia illa eruenda) quotquot, ſive per Faſtidium, ſive per Contemtum, ſive, quod crebriùs fit, per Ignorantiam ſimul, ac Deſidiam pervicacius neglexerint ſuo ſolùm, ſuique ſimilium ingenio ac doctrinæ modulo, quantuluſcun-

b *L. 4. D. tit. de Iuſtitia & Iure, & vide* Briſſon. *Select. ex Iure Civili, lib. 4. cap. 16.*

tuluſcunque fuerit, innitentes, tum miſerè falli ſolent, tum pernicioſiùs fallere. Neque alitèr fermè atque ſi quis Geometriæ ignarus auſu temerario Opticen, aut harum alterutrius neſcius Aſtronomiam edoceret, aut hujus deniquè expers, artem Cœli Judiciariam, Divini inſtar, ridiculè nimìs venditaret. Specimina autem ſatis ampla ſingularis Talmudicorum, apud Chriſtianos Scriptores celebriores, Exiſtimationis (ſive in Judaiſmo refutando, ſive in Chriſtianiſmo firmando) habes cùm in Pontificiis tùm in Reformatis. Ut vetuſtiores illos, *Hieronymum à Sancta fide*, *Nicolaum Lyranum*, *& Joannem Bachonem* noſtratem præteream; in Pontificiis ſunt quibus ſola ſectæ hujus Scripta uſui fuere maximo, *Petrus Galatinus*, *Paulus Riccius*, *Petrus Brutus*, ſeu *Catharenſis*, *Victoria Porchetus*, *Paulus Burgenſis*, *Paulus Foroſempronienſis*, *Gilbertus Genebrardus*, *Angelus Caninius*, *Nicolaus Serrarius*, *Philippus Aquinas*, *Antonius Giggaus*. *Dionyſius Petavius*, *Joannes Morinus*, *Gilbertus Gaulmin*, *Simeon de Muys*, *Aloyſius Novarinus*, alii; in Reformatis, *Sebaſtianus Munſterus*, *Joannes Capnio*, *Paulus Fagius*, *Cunradus Otto*, *Joannes Mercerus*, *Joſephus Scaliger*, *Joannes Buxtorfius* pater, ac filius, *Iſaacus Caſaubonus*, *Joannes Druſius*, *Sixtinus ab*

Amama,

Amama, *Petrus Cunæus*, *Gulielmus Schickardus*, *Hugo Grotius*, *Joannes Cochius*, *Constantinus L'Empereur*, *Claudius Salmasius*, *Joannes Cameron*, *Ludovicus Capellus*, *Samuel Petitus*, *Joannes Ritangelius*, aliique; inter quos sanè locum etiam merentur non postremum *Henricus Ainsworthus* & *Joannes Wemesius* Anglicè plurima docentes ex Talmudicis; qui etiam subindè cùm *Baronio* tùm *Bezæ* opem præstant singularem. Ubi igitur dissidium inter Sectas, quas diximus, Talmudicis potiùs adhærendum, idque ex doctissimorum tot, illustriumque virorum sententia, qui se toties ab illis edoctos agnovère, dissonantia interìm Karæorum scripta insuper habentes. Saltèm neutiquam sunt ita solliciti de eorum placitis,quæ sanè cum Talmudicorum eadem sunt crebrò ipsa; istis ex ipsis Scripturæ visceribus suisque interpretamentis non rarò idem ipsum docentibus, quod hi ex avita solùm petunt traditione. Qua in re sanè imitatoribus inter Christianos, neque hi, neque illi carent.

Quod autem ex utrisque heic præstitum est, in tricis, nugisque tantùm Chronologicis versari, adeoque nec in se operæ pretium forsan cùm Morosioribus aliquot tùm Delicatioribus habere ullum videatur. Certè quisquis pro nihilo censeat, accuratiùs edoceri.

Primò, Qualisnam singularis Annorum, Mensium, Festorum, adeoque Temporis omnimodi ratio, in Ecclesia, seu Republica illa divinitùs instituta, legisque sacræ verbis, ac receptissimis Jurisprudentum, ac Theologorum, ejusdem sententiis explicata, fuerit; qualis item in reliqua Asia, Ægypto, Africa, Græcia, Italia, alibi per orbem terrarum in usu inter Judæos dispersionum, qui numerosissimè passìm sub Christi maximè tempora creverant, ut scimus ex *Dione, Martiale, Juvenale, Seneca, Rutilio, Tacitio;* aliis; quò & inprimis spectat illud *Horatii.*

Lib. 1. Sat. 4. --- *Nam multo plures sumus: ac veluti te Judæi cogemus in hanc concedere turbam*; id est, Proselytũ, ut secta illa numerosissima solet, etiam renitentem suadendo faciemus;

Secundò, ejusdem ibi usum dum D.N. Jesus Christus ipse in terris, adeoque eum ipsũ (quod satis consequitur) eum observasse;

Tertiò, Primitivarum Christianorum maximè ex Judæis Ecclesiarum, veluti Hierosolymitanæ, aliarumque id genus paritèr inter Gentiles sequacium, motes Judaicos, diù retentos; juxta rationem hanc etiam formatos esse;

Quartò; Æquinoctii verni in Paschate ritè quotannis designando tempus apud Christianos Causam, ac Originem;

Quintò,

Quintò, Planè frustranea esse (nam & consequitur etiam hoc) Chronologorum maximorum argumenta, quibus nimio cum sudore contendunt, ex Cyclica, seu Astronomica temporis, apud Judæos, ratione, adeoque ex decimaquarta Luna in ipsa passione Dominica (quasi illa die decimoquarto à Synodo Naturali alitèrve Astronomicè evenisset) vera Passionis, Paschatum in Novo fædere, ac demùm Nativitatis, retrò putando, tempora eruere;

Sextò, Certam merè Judaici alicujus (ante cycli Hilleliani usum) labentis Anni Mensisve quantitatem, seu in diebus Julianis initia aut dies eorum alios Julianis respondentes, nemini dignosci omninò posse, nisi Calendarium ejusdem singulare, aut quod tantundèm suppleret, ob oculos positum habeat (quale nullibi reperitur) adeoque scire planè moralium cuiquam nequire, quod viri tot illustres se scire perperam existimant;

Quisquis, inquam, horum, aliorumque ex hisce subindè non ita levis momenti pendentium cognitionem, velut nihili, nec operâ, & oleo omninò dignam æstimet, vereor sanè ne is simùl non modò plurima Ignaviæ portentosa de seculis antè actis Somnia, suavesque (sed sæpè fateor non ita inutiles) sciolorum, sive Hallucinationes

sive

ſive Simulationes proniùs multò quam par eſt admittat, ſed etiam eas Ingenuæ, Nobiliori, Diffuſiorique Diſquiſitioni Veræquæ ac Solidæ indè ſolùm orituræ Diſciplinæ frequentèr nimis, ſive per Incuriam, ſive per Ignaviam, ne quid graviùs dicam, anteferat.

Quòd ſi, ut non raò, objiciatur, ipſum corpus utrunque Talmudicum aliquot ſeculis ævo, quo, ſive floruit, ſive ſtetit Eccleſia, ſeu Reſpublica Judaica, recentiùs fuiſſe compoſitum, adeoque nec fidem ideò alterutri, nedum commentariis Rabbinicis inde natis, habendam; næ is qui hac ductus ratione ita ſentiat, neceſſe eſt, ut ratione non diſpari, nec Digeſtis Juris Cæſarei, nec Codici Juſtinianeo credendum putet in Sententiis, Reſcriptis, Sanctionibus innumeris, Juſtinianum ipſum tanto intervallo antevertentibus, nec Theodoſiano in iis, quæ Theodoſio ipſo vetuſtiora, nec demùm Hiſtoricis ullis præter Sacros ipſos, aut qui res geſtas moreſque ſibi planè coævos, aut tantum non proximantes tradidere. Sed immane quantum videtur intereà mirum, homines reperiri, qui eo vecordiæ inſolentioris devenerint, ut, in Priſcæ, atque Alienæ ſibi Eccleſiæ, ſeu Reipublicæ Jure, ac Moribus diſcutiendis, definiendiſque, novitiis, temerariis, jejuniſque ſui ipſorum, per tot ſecula, totque intervalla diſtantium commentis quicquid ejuſdem Cives veteres, Juriſconſulti, ac Theologi à Majoribus acceptum fidelitèr ſcriptis mandarunt, audaciſſimè poſtponant. Quod planè haud aliud eſt quam, aut miſerùm Neſciendi, aut fallaciſſimum ſcientiæ Larvam Obtendendi ſtudium.

DE

DE ANNO CIVILI

Veteris Ecclesiæ, seu Reipublicæ

JUDAICÆ

DISSERTATIO.

Cap. I.

Annorum & Mensium *apud veteres* Judæos, *tùm* Naturalium, *tùm* Civilium, *indicatio Generalis.*

Diērum veteribus Judæis, uti & hodiernis, Civilium, ita propriè dictorum, revolutio à vespera ad vesperam fuit, ita ut Nox præcedens, integra diei naturali proximè insequenti conjuncta, Civilem perpetuò conficeret. Annorum autem, & Mensium ratio item erat, quemadmodum etiam apud Christianos, aliosque, alia Naturalis, Civilis alia. Naturalis, seu Astronomica, Mensem Lunari à coitu ad coitum motu definitum, seu synodicum, dierum constituit 29, ac horarum 12, præter partes aliquot ad horam

 fermè

fermè excreſcentes. Duodecim Menſes ſic putati, ſeu Annus eis Lunaris, dies habuit 354, & horas fermè novem. Annus Solaris illis erat, uti & aliis pleriſque Aſtronomicè putantibus, dierum 365 præter quadrantem, aut circitèr, undè exceſſum vides, ſuprà Lunarem, dierum undecim, quatuor aut circitèr horis demtis. Nam de partibus minutioribus ſollicitiùs heic agendi locus non eſt. Naturalem hujusmodi calculum, motuumque ad eum ritè ineundum cœleſtium apices docuiſſe [a] aiunt majores ſuos, maximè Iſacharitas, *qui habebant cognitionem, & intelligentiam temporum, ſcientes quid faciendum eſſet Iſraëlitis*, ut in Paralipomenis [b] legitur. Et Hieronymus ibi in Quæſtionibus, & Traditionibus Ebraicis; *De filiis Iſachar viri eruditi, qui norunt ſingula tempora. Ipſi enim erant Doctores, Computatores, & Magiſtri; ſive ad feſtivitates celebrandas, ſive ad cætera. Et ideò dictum eſt in benedictione Iſachar, ſuppoſuit* [c] *humeros ſuos, & factus eſt tributis ſerviens.* Undè & illud R. Samuelis כי יששכר עלה לרקיע והביא תת'רת' חלקים I-*ſacharem aſcendiſſe in firmamentum, & ſecum deduxiſſe* (in mortalium uſum) *partes* 1080; illas nempè in Judæorum computo non minus celebres, quam Sexagenas apud Græcos, aut Latinos. Hyperbole eſt ma-

a *Maimonides hal.* Kidush hachodesh *cap.* 17. §. 25.

b *Lib.* 1. *cap.* 12: 32.

c *Geneſ.* 49: 15.

d *Apud Abraham Zacuth in* Iuchaſin *fol.* 40.

nifesta de singulari Tribus illius in re Astronomicâ peritia. Sed ante secula multa Isacharitarum qualescunque fuerunt hac de re libri periêre. Saltem ad manus suas non devenisse fatentur Magistri celeberrimi, Græcorum, seu Paganorum veterum calculo quidèm, seu mathêsi utentes, sed majorum suorum haud ita dissimilem, aut imparem fuisse intereà statuentes. Quin & illud Mosis, [e] *Hæc est enim vestra sapientia, & intellectus coram populis*, seu *in oculis Gentium*; *ut audientes universa præcepta hæc dicant, En populus sapiens, & intelligens &c.* ita interpretantur ut *Sapientiam* & *Intellectum* ibi sumant [f] pro חישוב תקופות ומזלות *calculo revolutionum partium Anni, & Syderum.* Undè etiam à seculis rationem hanc Naturalem vetustissimis sibi derivant, sed ut scholis, ac civilis rationis artificum studiis inservientem, atque auxiliarem, nec per se, ac simplicitèr omninò usui populari, aut civilitèr adhibitam. Civilis Mensium ratio alia erat (quà eorum in contractibus, pactis, re nuptiali, puerperio, ablactatione id genus aliis præcisè dictorum usus) alia quâ Annum complebant, ejusve fuere partes. Modo priori, rotundus dierum Triginta numerus mensis est passim Magistris, adeòque tempus trimestre nonaginta: Posteriori verò, nunc

e *Deut.* 4:7.

f *Gemar. Babyl. ad tit.* Sabbath. *cap.* 7. *fol.* 75. *& vide Mosem Mikotzi præc. affirm.* 47.

29, nunc 30. dies mensi Civili alitèr, atque alitèr assignabantur. Undè etiam nunc plures, nunc pauciores habuit dies annus Lunaris Civilis, juxta statìm ostensa. Neque enim, aut Lunaris reverà, aut Solaris erat Civilis eorum annus. Nec interìm negligebatur in ejusdem dispositione sive Lunæ motus; cujus tamen mensurâ non alitèr regebatur Annus Civilis, atque incertissimi quidam (nec sanè ii ita pauci) eventus admitterent; ut fusiùs mòx dicetur. Anni itèm initium aliud erat quà Festorum recurrentium, atque id genus aliorum aliquot ratio habita, aliud quà Jubilæi, ac anni Sabbatici inchoandi. Prius in Vere statuebatur [g], seu sub initium Abib, seu in Nisan, quod per tempus vernum vagari solebat, & τῦ ἔτες ἀρχὴ, seu anni initium etiam à Fl. Josepho [h] nuncupatur, uti quidem & Philoni [i] Posterius in Autumno, seu Tisri mense qui à Nisan septimus est. Atque alia item [k] fuere quoad agenda aliquot alia, singularia anni initia (quemadmodum & scimus fuisse apud veteres Romanos, hodièque apud Christianos præter Kalendas Januarii) quæ tamen in dierum periodis, aut relabebantur, aut sursum protrudebantur, proùt locum Neomenia Nisan, seu verni mensis primi variatìm obtinebat. Sed hâc de re plura inferiùs.

g *Exod.* 12: 2. *Numb.* 28: 16. *Esther* 3. 7.

h *Antiq. Judaic. lib.* 1. *cap.* 4. & *lib.* 3. *cap.* 10. *alibi.*

i *Lib.* 3. *de vita Mosis.*

k *Misna tit.* Rosh Hashena, *cap.* 1. & *videsis* Hieron. *in Ezech. cap.* 1. Aben Ezra *ad Exod.* 12. J. Buxtorf. *in Synagoga cap.* 12. & Manasseh BenIsrael *in Conciliat. ad Exod. quæst.* 11. *præter Chronologos obvios.*

CAP. II.

CAP. II.

Judæorum, quorum Scripta legimus, Secta binæ. Talmudici, *seu* Traditionales, *&* Karæi, *seu* Scripturarii. *Utrorumque disciplina heic adhibita.*

Jam verò genus eſt Judæorum, quorum ſcripta legimus, duplex. Alterum, Talmudici dici ſoliti, ſeu בעלי הקבלה *Magiſtri Traditionum*, quos Traditionales vocabimus; Alterum, Karæi, ſeu קראים *Karaim*, id eſt *Scripturarii*, ſeu בעלי מקרא etiam & בני מקרא, id eſt, & *domini*, & *filii Scripturæ*; utpotè qui rejectis Talmudicorum traditionibus, ipſas ſolùm, quas ipſi exiſtimant, ex ſcripturæ ſenſu eruendas eſſe, ut ſatis manifeſtas interpretationes amplectuntur, indè nomen ſortiti. Genus prius eos continet Magiſtros (præter ipſos juris Talmudici Corporis utriuſque, Hieroſolymitani ſcilicet, & Babylonici, autores) qui commentarios ſcripſere Theologicos ſimùl, & Juridicos ſatis numeroſos, Venetiis, Mantuæ, Cremonæ, Baſileæ, Cracoviæ, Pragæ, alibi typis editos, veluti autores *Sepher Siphri*, *Siphra*, *Mechilta*, *Peſiktha Zotertha*, Rabbi Eliæzer, Autorem *Rabboth*, ſeu commentariorum ſic dictorum in Pentateuchum, autorem

Hilcoth Gedaloth, Mosem Maimonidem, Salomonem Jarchium, Aben Ezra, Kimchios, Nachmanidem, Abarbinel, Bechai, R. Jehudam autorem *Sepher Musar*, Abraham Zacuthium, autorem *Sepher Juchasin*, R. Gedaliah Ben Jechai, autorem *Sepher Shalsheleth*, R. Mordecai, Isaac Ben Arama, R. Levi Ben Gersom, autorem *Sepher Colbo*, *Sepher Corban* Aharon, Jacob Bar Salomon, autorem *Sepher Aiin Israel*, Mosem Cotzensem, Rabbenu Asher, Jacob Ben Asher, Alphesium, Jehudam Levitam, Josephum Caro, Obadiam Bartenorium, & qui sunt id genus reliqui non pauci. Atque hi universi Pharisæorum fermè veterum, & Scribarum, qui Mosis cathedram [a] occuparunt, placita more suo tradunt explicantque, Traditionibus velut in Monte Sinai Mosi, à Numine receptas refertissimi. Passìm apud illos Traditiones hujusmodi הלכות למשה מסיני *Traditiones Mosi è Sinai* nuncupantur. Posterius genus, seu Scripturarii, propago Talmudicis habentur Sadducæorum; adeòque eorum initia ab illis tribuuntur tempori Joannis [l] Hyrcani Judæorum Principis, sub annum 130 an-

a *Matth.* 23. 2.

l *Vide Fl. Ioseph. lib.* 13. *cap.* 18. *& Rabbi Iehudam* Levitam *in* Sepher Cosri *orat.* 3. *sect.* 65. *&* *Gem. Babyl. ad tit.* Kiddoschim *cap.* 3. *fol.* 66. a Sepher Iuchasin *fol.* 15. a *item citata* Joanni Buxtorfio *in lexico Chaldaico, verb.* קרא *col.* 2114. *& tunc* Joseph. Scalig. *de Emend. Temp. lib.* 2. *pag.* 143. *Elench. Tiberesii cap.* 2. *Serrar in Minervali cap.* 11. *Ioannem Ritangel ad lib.* Iezira *pag.* 33. *&c.*

ante Christum incarnatum. In Ægypto, Palæstina, Constantinopoli, ex Scripturariis hujusmodi habentur. Ipsi autem vicissim (quale inter sectas nimium fieri solet) Traditionales tunc primò inclarescere cœpisse, contendunt, præcipuumque eorum autorem fuisse Rabbi Simeon Ben Shatach, nominis in utroque Talmude celeberrimi. Summâ nempè illum gratiâ apud Hyrcanum (cui soror ejus nupta) cum discipulis suis pollentem simplicitati Scripturæ, & genuinis ejusdem interpretationibus legem Oralem seu Traditiones Talmudicas fidentiùs tunc primùm commiscuisse seu adjecisse. Sic Rabbi Eliah Ben Moseh Scripturarius, de Simeone illo locutus; אח אשת ינאי חדש דרת אחרת לפי רעתו ומוסף על הכתוב *frater uxoris Joannis novavit Disciplinam aliam juxta sententiam suam, & Scripturæ adjecit*; id est, התורה שבעל פה *Legem Oralem* ut expressim idem Eliah. Libri Scripturariorum, quantum hactenùs ediscere potui, admodum sunt pauci. Nec quidem typis impressum alium, mihi videre contigit præter unicum illum שער יהודה dictum, seu *Portam Jehudæ*, qui totus est על ענין ערות *de Incestu, & concubitu illicito*, autore Rabbi Jehuda Poki מערת בני מקרא *ex cœtu*, seu *secta Judæorum Scripturariorum*. Editus est hic Constan-

tinopoli anno Mundi juxta eorum calculum 5342, seu Christi 1582. Neque alius omninò Judæi alicujus Scripturarii, codex manuscriptus ad manus meas pervenit, præter jam memoratum Eliah Ben Mosch, qui & subinde * se vocat ב"כר ל'נ'ה מכנדייא *Filium honorati Rabbini Moseh Candiensis*, fortè pro *Cretensi*. Scripsit ille Tractatum, ex receptissimis sectæ suæ sententiis desumtum, ac in סדרים *Sedarim*, seu *Ordines* distributum, quorum primus est בזמנים *de Temporibus*, adeòque de Die, Nocte, Septimana, Mense, Anno. Et שהמצות תלויות בזמנים ידועים inquit, להיות כגון בקר וערב ויום ולילה וחדש ושבוע ושנה על כן ראוי לנו לבארם תחלה קודם תחלונו לבאר במצות התורה *Cum præcepta, ex temporibus notissimis, veluti matutino, vespertino, Die, Nocte, Mense, Septimana, & Anno pendeant, visum est nobis, ea explicare, antequam explicationem præceptorum legis aggrediamur.* Ordo ejus secundus est de Sabbato, Tertius de Paschate, Quartus de festivitate Paschali, Quintus de eâ, quæ est Septimanarum, sextus de Incestu, seu concubitu illicito, sed mutilus. Nec plura habentur in exemplari, quo utor. Floruit sub annum 240, chiliadis Judaicæ sextæ, id est Christi 1480. Mosem Maimonidem, Aben Ezra, Levi ben Gersom, Traditionalium alios

* *Seder 2. in calce.*

alios ſubindè citat. Byzantii, aut loco aliquo non ita indè diſſito ſcripſiſſe eum, vix dubito. Nam Tabulas Aſtronomicas in calculum motuum Solis, & Lunæ conſtructurus, ait * ſe operaturum באופק קוסשנדינא. מסכים לדעת אלבתאני *ad latitudinem*, ſeu *Horizontem Conſtantinopolis, juxta doctrinam Albatenii* Arabis, cujus inſignis hiſce in rebus, apud Judæos exiſtimationis alibi, m etiam apud ipſos habetur teſtimonium luculentum. Autoribus utitur ille, ſcriptor quidem diligentiſſimus, & eruditus, ſubindè Scripturariis, veluti Rabbi Levi Ben Rabbi Japhet, Rabbi Jehoſua, Rabbi Aaron. Neque enim à titulo Rabbi, aut Rabbenu abſtinet quotiès de ſuis loquitur, utcunque apud Benjaminum Tudelenſem in Itinerario, alioſque n, non ſemèl ſic diſtinguantur invicem רבנים, & קראים, ſeu *Rabbini, & Scripturarii* perindè, ac ſi hos titulo illo neutiquàm inſigniri ſolitos, velint. Fortè quidem Benjaminus ille, Traditionalis ipſe Judæus, Scripturarios ejuſmodi dignitatis nomine à ſe honeſtandos, noluit, utcunque ipſi inter ſe eo uterentur. Anne potiùs ex more obtinuit, Traditionales eo nomine, ſeu titulo magis quam Scripturarios innotuiſſe? utriſque intereà eo inſigniri ſolitis. Nam diſſimulandum non eſt, Scripturarium noſtrum ipſos Traditionales,

* *Seder* 1. *cap.* 19.

m Tzemach David *part.* 2. *anno Chil.* 5. 635. *ſeu Chriſti* 875.

n *Videſis* Joſeph. Scal. *de Emend. Temp. lib.* 2. *pag.* 143.

ſeu eorum ſectam generatìm interdum [o], ſed raró ſatis, רבנים *Rabbinos* nuncupare. Quandò ſcilicet eo ſolo vocamine, à ſecta ſua diſcriminatos eos vult; tametſi dum ſuos paritèr, ac Traditionales memorat, Rabbini nomen utriſque indiſcriminatìm tribuat, adjecto ſubindè etiam non minùs his quam illis formulâ illâ pietatis honorariæ ſolenni ז"ל *memoria ejus ſit in benedictionem.* Undè ediſcendum haud ita ſempèr, inter Sectas haſce inteſtinum exerceri odium; qua de re obitèr ſcriptores Chriſtiani. Quemadmodum autem Traditionibus adhæret genus heic alterum, ſic alterum Interpretationibus, rejectoque quod traditur, quatenùs traditur, illud inprimìs profitetur [p] כל העתקה שאין לה סיוע מן הכתוב היא בטלה *Interpretationem*, ſeu *diſciplinam omnimodam neutiquàm inScriptura ipſa fundatam, vanam eſſe.* Sed intereà cum Traditionem reverà genus ſit duplex; alterum quod Legis Oralis (ſeu Traditionum Moſaicarum) nomine venit, velut id, quod ſeorsìm, atque extraLegem Scriptam per ſe traditum eſt; alterum quod Diſciplinam, ſeu Interpretationem Legis illius ſcriptæ à majoribus traditam, ſeu quâ illi præivêre, complectitur; certè Scripturarii Judæi, dum genere poſteriore ſolum utuntur, perplurima interìm in eo admit-

tunt

[o] *Seder* 1. *cap.* 12. *conditione* 2.

[p] *Eliab Ben Moſeh ſeder* 1. *cap.* 15.

tunt quæ, quùm placitis in priore genere receptissimis sint simillima, nec magis quam illa quidem, in Scriptura ipsa reperiantur, eorundem vim, ac rationem haud parùm imitantur, induunt, ac supplent. Quale fermè etiam de Christianis aliquot paritèr, dicendum; qui dum Traditiones majorum, quà Traditiones, idque subindè meritissimò rejiciunt, Interpretationes tamen haud minus, nec aliter à sacri sermonis simplicitate, quam Traditiones ipsas alienas, sed commodi sui causa (sic maximè fieri amat, ubi sacra Imperii urget, aut Jurisdictionis fames, ac ambitio) præ aliis sibi optatissimas, enixiùs conantur adstruere. De Judæorum secta utraque specimen videbis etiam heic luculentum. Codicem Ms. Scripturarii quem dixi uti & alterum illum typis editum, perhumanitèr mecum communicavit (& libentissimè beneficium agnosco) Radulphus Cudworthus Cantabrigiensis, multiplici doctrinæ reconditioris præstantiâ morumque suavitate juvenis ornatissimus, qui etiam ex illo nonnulla oppositissimè adhibuit ipse, de phasi Lunari, & Calendario Judaico in libello ingenioso, & pererudito, de Cœna Domini, Anglicè pridem q edito. Et primus est, ac solus quantum scio, qui inter Scriptores, autore illo omninò hactenùs

q *Londini* 1642.

usus

usus est. Jam verò, quæ capite superiore de Annis, & Mensibus Judaicis generatìm indicantur, utriusque sectæ, tam Scripturariorum, quam Traditionalium, seu Talmudicorum disciplinæ, satis sunt consona. Quomodo autem in Neomeniis constituendis, Mensibus disponendis, Annis augendis, minuendisque, sive consenserint sectæ hæ, sive inter se discreparint, in sequentibus, ex Talmudicorum scriptis, atque ex Eliah Ben Mosch illo, qui sectæ suæ personam heic necessariò sustinet, ostendetur. Scripturæ autem loca quibus secta nititur utraque sunt notissima illa; de Luminarium creatione *ut essent* [r] *in signa, & in certa tempora & in dies, atque annos*; de mensium, ac dierum in historia Arcæ Noachi [s], enumeratione; de primo anni mense [t] præfigendo; de Paschate adeòque mense primo in tempore Abib [u], seu verno retinendo; de Neomeniis, seu Noviluniis peculiari sacrorum genere celebrandis [x], aliis ejusmodi in Pentateucho obviis, quorum aliqua etiam mòx allata. Testimonia autem, seu scripta Talmudica undè ea, quæ de re ipsa tradimus maximè hausta sunt, heic simùl potius indicare visum est, quam absque operæ pretio aliquo, margines paginarum sæpè nimiùm repetitis eis frustra illinere. Ea maximè habentur in Misnis, & Gema-

r Genes. 1. 14.
s Ibid. cap. 7. & 8.
t Exod. 12. 1.
u Ibid. 23: 15.
x Num. 10: 10. & 28: 11.

ris tituli *Sanhedrin* cap. 1. & tit. *Rosh Haſchana* cap. 1. 2. &c. & gloſſis, & commentariis in eaſdem, uti & ad Exodi cap. 12. in *Pirke*, ſeu *Capitibus* Rabbi Eliæzer, apud Moſem Maimonidem in Tractatu *Kidush hachodesh*, capite 1, 2, &c. uſque in 5. & diem 11. &c. & in eis quæ ibi fuſiùs adnotantur; apud Moſem Mikotzi in Præc. Affirm. 47. Jacob Ben Aſcher in *Arba Turim* libro *Orach Chaim*, cap. 427. ut ſcriptores congeneres, ſed notæ minores, prætermittam.

CAP. III.

De Anno Communi, *atque* Menſium, *partim* Cavorum *partim* Plenorum duodecim *in eo diſpoſitione*, & Phaſis Lunaris *uſu, ac* Neomeniis, *juxta* Talmudicos.

Annus Civilis, juxta Talmudicos, aut שנה פשוטה, ſeu *annus Communis*, erat aut מעוברת, ſeu *Intercalaris*. Communem implebant Menſes duodecim, qui aut חסרים ſeu *Cavi* fuere, aut מלאים, ſeu מעוברים quod ſonat *Pleni*, ſeu *intercalares*; id eſt, aut dierum 29, aut 30. Neque enim ullum admittunt fuiſſe aliud menſis genus. Cavos autem, & Plenos, non ex certa aliqua in ſe redeuntis, ac ſui ſemper ſimilis (quemadmodum

modum in computo noſtro, quem Eccleſiaſticum vocant) cycli ratione, aut præſcripto ſtabili faciebant. Nec omninò prænoſci quidem potuit Cavus an Plenus menſis aliquis foret ante ipſum menſis exitum, ſaltem proximantem. Neomeniam enim Civilem docent fuiſſe ſempèr, aut ipſam Lunarem, poſt ſynodum, ſeu neomeniam naturalem, phaſin, ſeu הראיה vocant, id eſt *viſionem*, aut initium, ſeu tempus veſpertinum diei trigeſimi primi à proximè antecedentis, ſeu elabentis menſis Neomenia civili putati. Quemadmodum & de Arabibus, quoad phaſin, Alfraganus; *voluerunt Arabes, à veſpera diem auſpicari, quoniam à phaſi Lunari, incipiunt numerare dies menſium.* Sub exitum igitur Menſis cujuſlibet, ſive à phaſi Lunari, id eſt viſione figuræ ejus corniculantis, proximè præcedenti, ſive à die poſtremo (qui ſempèr, aut trigeſimus erat, aut vigeſimus nonus) ſuperioris menſis numerati, diligentiſſimè advertebatur, utrum in veſpera, quæ menſis elabentis diem 29 ſecuta, trigeſimum inchoabat, Luna è radiis ſolaribus emerſa conſpiceretur, nempè an poſt interlunium phaſis eis extaret tunc Lunaris. Si phaſis ſic haberetur, ſolenni acclamationis more ſanctificatâ Neomeniâ, Cavum faciebant menſem, ex diebus illis 29 jam elapſis, à

phaſi

phaſi illa proximum auſpicantes; ſin phaſis eo tempore nulla, tunc adjecto die ſequente, ſeu trigeſimo, Plenus fiebat menſis, ſeu Dierum triginta, adeò ut Neomenia Civilis inſequens in veſpera diei proximi, ſeu trigeſimi primi à proximè ſuperioris menſis Neomeniâ numerati (nullâ phaſeos, in illa, habitâ ratione) initio collocanda foret. Id quod de phaſi dictum eſt, perpetuò, quotiès habita eſt, juxta eos obtinuit. Quod verò de veſperâ trigeſimâ phaſi carente regularitèr pronuntiant, exceptiones recipit aliquas. Nempè quoties conſtituiſſet illis, qui Calculo huic præfuere (de quibus mòx) turbatum, aut incommodè nimis diſpoſitum iri anni præſentis rationem, ſi juxta frequentiam Lunaris poſt ſynodum tempore ſuo (id eſt die 30) phaſis defectûs per aërem nubilum, aut imbres, aliaſve ob cauſas accidentem, menſes præteritos plenos facerent; integrum eis erat, uſuque receptum pro arbitrio tàm Cavos facere quàm Plenos, eoſque, ſive continuos, ſive alternos. Sed nullum aiunt Sanctificationis acclamationem acceſſiſſe Neomeniæ, ſeu menſis initio præter illud, quod à phaſi, ut diximus, eſt deſignatum. Id eſt à Luna tempore ſuo, ſeu trigeſimi diei veſpera, ſeu initio in cœli conſpicua. Cavos autem tunc maximè inſeruere

quandò

quando ex Astronomico calculo dignoscerent phasin (qua de re plura inferiùs) haberi potuisse,utcunquè ab aëris caligine impediretur. Mensium Plenorum numerus sic ex arbitrio eorum, qui huic rei præerant pendens,ita ab ipsis coërcebatur,laxabaturque, ut nec pauciores quam Quatuor; nec plures quam Octo, interponi ullo in anno Communi regularitèr decernerent. Verba sunt Misnæ a; אין פוחתין מארבעה חרשים המעוברים בשנה ולא נראה · יתר על ח' quod tantundèm sonat. Medius autem numerus, seu phases sex, adeòque menses sex Cavi, totidèmque Pleni, annum Lunarem naturalem (horis demtis aliquot,& minutiis, quæ insupèr accedunt) conficiunt, id est dies 354. Ex adjectione verò, qualem diximus, sive plurium plenorum, sive pauciorum, crescebat,minuebaturque variatìm Annus Communis, ut in subjecta tabella.

a *Tit.* Erarin *cap.* 2.

Menses

Menses	*Pleni* 4 *Cavi* 8	*Pleni* 5 *Cavi* 7	*Pleni* 6 *Cavi* 6	*Pleni* 7 *Cavi* 5	*Pleni* 8 *Cavi* 4
1 Nisan	29	30	29	30	30
2 Jiar	30	29	30	29	29
3 Siwan	30	29	29	29	29
4 Tamuz	29	30	30	30	30
5 Ab	29	29	29	29	30
6 Elul	29	30	30	30	30
7 Tisri	30	29	29	29	29
8 Marchesvan	29	29	30	29	30
9 Casleu	29	29	29	30	30
10 Tebeth	30	30	30	30	29
11 Sebat	29	29	29	30	30
12 Adar	29	30	30	30	30
Dierum summa	352	353	354	355	356

Ita intra hosce terminos regularitèr vagabatur juxta Talmudicos Annus Communis. Nec exceptio adjicienda, nisi quotiès, aut numerosiores fortè phases cavos plures quam octo fortè inducerent, aut necessitas aliqua anni extra ordinem intra suos cancellos retinendi accideret,

CAP. IV.

De Mensium Legalium *Initiis*, *seu* Neomeniis *juxta* Judæos Scripturarios. *Eorum item sententia de* Cavis, *ac* Plenis, *horumque numero in* annum Communem *admittendo.*

Eliah ille Ben Moseh, Judæus Scripturarius, caput [a] habet בחדוש התורה ועת תחלתו *de Novilunio*, seu *Mense Legali*, *&* *tempore quo incipit.* Id est, de Mense Judæorum veteri, ejusque principio. Opiniones aliquot, & argumenta recitans ad hunc modum tandem concludit סוף דבר חדשי דתורה הם חדשי לבנה והטעם חדוש הלבנה והראותה בפאת מערב כפי מה שנודע לנו מקבל הירושה ומהקש כח הדבור ודוה הסכימו חכמים כלם ב"ח וכ"מ *Ita planè statuendum est, menses Legis esse Lunares rationemque Novilunii,* seu *mensis initii in Luna, ejusque phasi in plaga Occidentali esse positam, quantum scilicet*

[a] Seder 1. [illegible]. 5.

ſcilicet intelligere poſſumus ex eis quæ hæreditariò (per interpretationes avitas) *accepimus, aut diligentiùs quærendo edidicimus. Atque hac de re conſentiunt, tùm Traditionales Judæi, tùm Scripturarii.* Concenſere nimirùm ita, ut hæc utriſque paritèr eſſet ſententia receptiſſima de Neomeniarum, & Menſium veterum illa in Eccleſia, ſeu Republica ratione. Etenim ſubdit multiplicia quidem hâc de re placita fuiſſe, atque Sapientes, ſeu Theologos, & Juriſconſultos Judæorum opinionum, ut fieri amat, varietate ſubindè eſſe diſtractos, dum ab ipſo Luminarium coitu alii, alii à tempore quo radiis Solaribus occultari primò cœperit Luna, alii alitèr menſem auſpicandum eſſe voluerint. Sed verò inquit חכמינו קיומו הדעת האומרת שתחלת החדש הוא משיעה שתראה אחרי בוא השמש *amplexi ſunt Sapientes noſtri ſententiam illam quâ definitur Neomeniæ initium eſſe, à tempore quo conſpicitur Luna poſt Solis occaſum;* Id eſt poſt crepuſculi finem, quod occaſum Solis ſequitur. Nam caput habet integrum בקדוש החדש על פי חכמי קראים [b] *de ſanctificanda Neomenia juxta diſciplinam Scripturariorum;* ubi quod antè de die inchoando docuerat repetens, ſcilicet initium ejus, & veſperæ illius, quam Tertiam vocant idem eſſe, ſeu, מתחלת הערב השלישי *ab initio*

b *Seder* 1. *cap.* 11.

 veſperæ

vesperæ tertiæ diem sempèr incipiendum (scilicet tres juxta receptas etiam sectæ sententias, facit Vesperas, primam ab occidente sole ad occasus finem, secundam tempus crepusculi, tertiam tenebrarum initium, seu momentum quo finitur crepusculum) pergit, והיא עת תחלת החדש והנה בשרת ההיא אם יראה החדש מקדשים היום ההוא *atque hoc tempus est initii Neomeniæ, quo si phasis habeatur, diem, cujus hoc initium est, sanctificare solent.* Atque alibi [c] quidem de hujusmodi diei, seu vesperæ tertio initio verba faciens ait Talmudicis illud planè ante ignotum se eorum nonnullis ostendisse, ac assensum ea de re ab eis extorsisse. Atque inquit * Eliah noster Ben Moseh אמרו החכמים עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו. והטעם עשה ירח למועדים בעת ביאת השמש והוא תחלת הערב השלישי והטעם שהתחלת החדש הוא מערב השלישי שהוא מבוא השמש *Dicunt Sapientes*, illud [a] *Lunam fecisse* (Numen) *in solennitates* (seu festa variatìm per menses tempora) *& Solem suum noscere occasum, denotare, Lunam facere solennitates tempore occasus Solis* (finiti) *quod principium est vesperæ tertiæ; Atque initium Neomeniæ, seu mensis esse ab vespera tertia, quoniam tunc finitur occasus Solis.* Hisce de Neomeniis juxta Scripturarios traditis, quæ

c Seder 1. cap. 29.

* Ibidem cap. 11.

a Psalm. 104,

cum aliis capite hoc allatis nec Talmudicorum disciplinæ sunt, si circumstantias aliquod satis exiguas demas, dissonæ (nam quæ gravioris sunt in utriusque sectæ dissensu circa Temporis calculum momenti seorsìm mòx dabimus) monet etiam idem Eliah שאין לך חרש פחות מכ"ט יום ולא יתר ע׳ל שלשים *non esse mensem cui pauciores quam dies 29, nec cui plures quam 30.* Quod non minus Scripturariis, quam Talmudicis receptissimum. Illi etiam non minùs quam hi Cavos menses חסרים & Plenos מלאים nuncupant, adjiciuntque אין הוי לעשות חרש חסר ולקרש יום שלשים אלא בראייה, אבל לעשות חרש מלא שלשים יום ולק״ש שלשים באחר אין צריך בראייה *non oportere mensem facere cavum, ad diem sanctificare tricesimum sine phasi Lunari. Séd verò ut fiat mensis plenus dierum triginta, & sanctificetur dies trigesimus primus, phasi opus non esse.* Ubi sanctificationem sine phasi adhibendam esse, contra quam Talmudici, admittunt, quâ de re etiam mòx plura. Quod verò ad variam mensium, sive cavorum, sive plenorum interpositionem attinet, sapientum sectæ suæ doctrinam aiunt esse, quotiès per aëris nubila pluribus continuis mensibus phasis haberetur nulla, fas esse continuos indè facere plenos menses, seu triginta dierum singulos modò

quatuor non excederent. Plures enim simul admittendos regularitèr negant, argumento etiam ex illo, quod de Noacho dicitur sumto. *Mense secundo*[b], *in die 17 mensis ingressus est, &c. in arcam*, & dein *in mense 7, die 17 ejusdem mensis arca quievit super montem Ararat*; interjecto illo, *& cœperunt aquæ minui* מקצה חמשים ומאות יום *à fine centum, & quinquaginta dierum*, qui fuit 17 dies mensis septimi. Undè ad hanc modum putant. A 17 die Jiar, seu mensis secundi, ad 17 diem Tisri qui septimus est, utrinque inclusivè sunt dies 151, si menses illos singulos quinque plenos admittas. Quoniam verò temporis illius spatium unicò die minùs in textu sit, id est dierum 150, quorum postremus est ipse dies quo arca quievit, adeo ut excluso termino primo, seu 17 Jiar, restent dies 149 pro mensibus quinque sequentibus, ideo necessum esse aiunt ex hisce quinque unicum fuisse cavum, seu dierum 29. Quod quidem verum esse nemo non videt, qui calculum cum eis eundem admittat. Exemplum sic sibi hinc sumunt quatuor plenos faciendi etiam continuos, nec plures, quia in exemplo plures non habentur. Sed nec in exemplo quatuor fuisse continuos liquet, sed liquet potuisse esse continuos; nec in contrarium quid consta-

b Genes. 7. 11. & 13.

re.

re. Et Lunares hinc menſes tempore Noachi fuiſſe volunt; quia ſi ſolares tunc dies hi quinque menſium pauciores non extitiſſent quam 152, quoniam Annus ſolaris eſt dierum 365 & ¼ præter partem unicam partium diei 360, ut aiunt ipſi. Cavos autem menſes continuos ſuperare nolunt hi numerum ternarium. Et tribus per phaſes continuis admiſſis חנה מן החיוב לעשירת הרב ע מלא *neceſſum eſſe* volunt *quartum fieri plenum:* Scilicet quotiès ex arbitrio; juxta quod & aiunt Talmudici, ſive Cavi faciendi, ſive Pleni. Atque ex menſibus hujuſmodi Cavis, & plenis duodecim, Annum ſibi faciunt Communem, quemadmodùm, & Talmudici, & veterem, ſeu Legalem hunc conſtantè etiam cum illis aſſerunt.

CAP. V.

De Anno Intercalari, *ſeu cui adjectus eſt* menſis decimuſtertius, *nunc* Cavus *nunc* Plenus. *Atque de* Intercalandi cauſis *variis, incertiſſimiſque.*

Intercalari anno Menſes fuere Tredecim. Scilicet Adari qui poſtremus eſt in anno Communi, adjiciebatur in Intercalari, alter Adar menſis, Adar ſecundus;

uti & ואדר *Veadar*, seu *&* *Adar* vocitatus, cujus initium, & finis similitèr, ut de Anni communis mensibus antè dictum est, constituebantur. Nec pro alia ratione, aut cavus fiebat mensis hic adjectus, aut plenus. Undè evenit ut quoties cavus esset, annus intercalaris minimus ex diebus constaret 381, maximus ex 385, quoties plenus minimus haberet dies 382, maximus 386; intervenientesque suos pariter auctos minutosve numeros, ut heic ob oculos;

Anni Comm. dier.	352,	353,	354,	355,	356.
Mensis Adjectitius seu *Adar secundus*	29	29	29	29	29
Dierum summa	381	382	383	384	38[illegible]

Si plenus adjiceretur Adar, unitate auctus quilibet heic numerus anni paritèr intercalaris quantitatem exhiberet. Ratio intercalandi hujus mensis, undè fieret annus mense integro auctior (nam aut mensis integer annò aut nihil omninò intercalatione adjiciebatur) ex eo pendebat, quòd festa ac solennitates, veluti Pascha, Pentecoste, Scenopegia, Dies Expiationum, aliæ, justo, seu congruo anni naturalis, seu solaris tempore & juxta præceptum qua fieri posset divinum ritè celebranda. Quod evenire nequibat nisi sic augeretur ob notissimum undecim ferè dierum excessum anni solaris, subindè annus Lunaris, ut menses

ejus

ejus, quatenùs à numero denominarentur, commodiùs anni solaris tempestatibus responderent. Clavis heic erat præcipua, atque index anni totius disponendi Paschatis festum. Hoc enim ritè collocato, reliqua suos consequentèr ut haberent locos festa sàtis idoneos, necessum erat. Pascha (primum scilicet) nam secundum, quod mense Jiar, seu secundo celebrandum, ex primi tempore omninò pendebat) immolandum erat die XIV Nisan, seu primi [c] mensis desinente, diesque festus XV, & insequentes aliquot variatìm celebrandi; id est, tempore Abib [d], seu maturescentium frugum in dierum menstruorum calculo sic à Numine constituto. Et rectè quidem aiunt לולי הוספת החדש הזה הפסח בא פעמים בימי החמה ופעמים בימי הגשמים *nisi adjiceretur mensis ille* (Adar secundus). *Pascha* (quod in tempore verno semper celebrandum ex instituto Numinis) *nunc tempore æstivo, nunc item hiberno accideret*; quod nemini non manifestum: Tempus autem illud festivum non incipiendum, ex receptissimâ à Majoribus traditione statuêre, nisi planè constaret æquinoctium vernum, quam Tekupham Nisan appellant, aut postero immolationi die, aut antè eventurum; adeo ut, nisi præscirent, si annus elabens communis foret, seu

[c] *Exod.* 12. 6.

[d] *Exod.* 13. 4. *Levit.* 23, 5. *Deut.* 16. 1.

duodecim tantùm mensium, æquinoctium in ratione temporum, aut ante diem XV Nisan, seu primi mensis anni imminentis, aut eodem die confectum iri; annum elabentem intercalarem facerent, seu mensium tredecim; ut indè Nisan imminentis anni sursùm protrusus, vicem ejus Adare secundo occupante; commodum in diebus suis præberet Paschati locum, seu tempus quod, aut æquinoctium sequeretur, aut non alitèr atque dictum est anticiparet. Hinc aiunt hoc fieri solitum כדי שיהא הפסח בזמן האביב ועל סימן זה סומכין ומעברין ואין חוששין למימן *ne scilicet non celebraretur Pascha tempore Abib*, seu *maturescentium frugum*, id est suo. *Atque rationi huic ita subnitebantur, ut absque ulla alia annum intercalarent.* Etenim aliæ fuere Causæ, eæque fermè Triplices; ut, Serotina frugum; agnorum, hœdorum maturitas; Itinerum ad Urbem ducentium incommoda, veluti pontes diffracti, aquarum colluvies, viæ cœnosæ; & minimè idoneus Fornacum Hierosolymis agnis Paschalibus assandis status. Etiam causas ob hasce sub exitum anni elabentis prævisas adjectitium, seu intercalarem adhiberi voluere mensem, ne scilicet per aliqua horum incommoda deesset quid Paschati, festisque insequentibus vernis omninò necessarium. Frugum autem,

tem, ac vernantis temporis status considerabatur in regionibus illis tribus, Judæa, Transjordanina, ac Galilæa. Si in harum duabus serotina prævideretur sub exitum anni maturitas, intercalabatur annus; non item, si in earum unica aliqua. Quin & aliæ fuere subindè nec minùs incertæ intercalandi causæ, pro arbitrio eorum qui huic rei, uti mòx dicetur, præerant. Atque ita quidem Talmudici. De Causis his non video satis consentire Scripturarios. Sed planè in hoc consentiunt, quod intercalatio mensis ideò fuerit adhibenda, ut mensis primus tempore Abib, seu verno perpetuò haberetur; quo scilicet tempore rerum conditum, seu initia ponunt [e], non in Autumno, ut ferè Talmudici. Menses non dubitant Scripturarii, in lege Lunares fuisse, annum autem, cujus ad rationem ipsi disponendi, Solarem. Et Eliah noster [f],
והנה מפני ששנת השמש מוסף על שנת הלבנה עשרה ימים ועשרים ואחת שעות וראשתים הנה מפני זה ראוי לנו לפעמים לעשות שנה משלשה עשר חדשים עד שיהיה האביב בחדש הראשון כפי מה שאמר הכתוב. שמור את חדש האביב כדי שתתחינת שנות החמה עד שנות הלבנה
& vide quoniam annus solaris excedit Lunarem diebus 10; & horis 21 præter minutias aliquot, ideò subindè oportet annum facere Mensium tredecim, ut indè habeatur Abib, seu

[e] *Eliah Ben Moseh Sed. 1. cap. 18. 42. & vid. Exod. 12, 2.*

[f] *Ibidem; cap. 18.*

seu *tempus Vernum. mense in primo, juxta id, quod legitur in Scriptura*, Custodi mensem Abib, *ut scilicet ita satis adaptentur invicem anni Solares, ac Lunares.* Nec apud sectam hanc omninò comperio rationem Anni Intercalandi, seu mense adjectitio augendi, fuisse aliam præter eam, qua retinendus Mensis, primus, seu Nisan, in tempore quotannis Abib seu verno, quo maturescunt in terra sancta fruges, ne scilicet deesset messis in lege memorata undè primitiarum manipulus [g] coram Domino ventilandus tempore Paschali decerperetur. Subtilia habent cùm de tempore imminentis messis, seu frugum ibi maturescentium exploratione, tùm de signis, veluti spicis, germinibus, aliis quibus ea de re, sive manifestò, sive ex conjectura, esset decernendum. Sed summam esse statuunt [h]; si sub finem Adaris, seu mensis duodecimi האביב היה נמצא היו מקדשים החדש הבא חדש ראשון ואם לאו היו מעברים אותו אדר שיני *compertum esset fruges maturescere, sanctificandum esse mensem insequentem pro mense* (anni proximi) *primo. Sin verò, mensem illum insequentem pro Adare secundo, seu adjectio habendum*; adeòque annum fieri intercalarem, seu mensium tredecim. Nec Æquinoctii verni, seu Tekuphæ Nisan, sectæ huic ratio quantum video (qua Æquinoctium,

Deut. 16. 1.

[g] *Levit.* 23. 10. *& vide Exod.* 23. 15.

[h] *Eliah Ben Moseh Seder* 1. *cap.* 17.

quinoctium, seu Tekupha) ratio omninò habita.

CAP. VI.

Specimina annalis, *incertissimæque, ob causas jam dictas*, intercalationis.

Quoniam temporis momento, aut die incertorum, atque in se æquabiliter recurrentium annorum, veluti Ægyptiorum, aut Julianorum, calculo, sic dictiam collocarint Mathematici veterum Judæorum, mihi satis non est compertum. Neque ea de re sunt, aut inter se. aut sibi ipsis satis concordes viri magni, qui in temporum magistris apud Christianos ducunt familiam. Quocunque autem die statuendum juxta illos fuerit, calculi annalis ratio pariter ex dato aliquo, seu ficto (qui & forsan verus fuerit) die luculenter constabit. Nam si calculus annalis apud Christianos quæreretur, ejusdem ratio omnimoda intelligi nunc posset tàm ex æquinoctio verno in XXI Martii Juliani (ubi planè non est) quàm in X ejusdem ubi reverà reperitur admisso, utcunque alia, atque alia forent ex discrimine ejusmodi ipsissima anni initia. Ut igitur specimen intercalandi, juxta Talmudicos, Adar secundi ob oculos ponatur, detur primò eodem die, qui

qui respondet XXV Martii Juliani collocatum fuisse priscis, in seculo quod Natalibus Christi propius est, Judæis æquinoctium vernum; quod quidem vero satis est consonum. Detur dein Nisan mensis initium, seu Neomeniam id est, sive phasin, sive trigesimum primum ab antecedente Neomeniâ civili, seu initio precedentis mensis diem incidisse aliquo in anno, in Martii Juliani diem XXIII. Et demùm ab hisce velut epochis exempli gratia datis satisque certis, dinumerentur Neomeniæ, indeque Dies, ac Menses Ebraici usque in Septennium absolutum, unde intercalandi ratio, juxta antedicta, fiet manifestissima; quæ in Tabella subsequenti ostenditur. Ubi item Cavorum Neomeniæ minio, ut horum à Plenis discrimen faciliùs oculis pateat, notantur.

Annus

	Annus I	II	III	IV	V	VI	VII
1 Nisan	Mart. 23	Mart. 12	Mart. 30	Mart. 19	April 8	Mart. 28	April 16
2 Iiar	April 21	April 10	April 28	April 17	Maii 7	April 26	Maii 15
3 Siwan	Maii 21	Maii 10	Maii 28	Maii 17	Iun. 6	Maii 26	Iun. 14
4 Tamuz	Iun. 19	Iun. 8	Iun. 26	Iun. 15	Iul. 5	Iun. 24	Iulii 13
5 Ab	Iulii 19	Iul. 8	Iul. 26	Iul. 15	Aug. 4	Iulii 24	Aug. 12
6 Elul	Aug. 17	Aug. 6	Aug. 24	Aug. 13	Sept. 2	Aug. 22	Sept. 10
7 Tisri	Sept. 16	Sept. 5	Sept. 23	Sept. 12	Oct. 2	Sept. 21	Oct. 10
8 Marchefwan	Oct. 15	Oct. 4	Oct. 22	Oct. 11	Oct. 31	Oct. 20	Nov. 8
9 Casleu	Nov. 14	Nov. 3	Nov. 21	Nov. 10	Nov. 30	Nov. 19	Dec. 8
10 Tebeth	Dec. 13	Dec. 2	Dec. 20	Dec. 10	Dec. 29	Dec. 18	Ian. 6
11 Schat	Ian. 11	Ian. 1	Ian. 10	Ian. 9	Ian. 28	Ian. 17	Feb. 5
12 Adar	Feb. 10	Ian. 30	Feb. 17	Feb. 8	Feb. 26	Feb. 15	Mart. 6
13 Adar secundus		Mart. 1		Mart. 9		Mart. 17	

Præfixis

Præfixis hèic ſuo in ordine duodecim menſibus cum decimotèrtio item, ſeu Adare Secundo; monendum eſt, cuilibet anno, præter quartum, tribui menſès totidèm alternatìm cavos, & plenos. Niſan ſcilicet eſt dierum 29 à 23 die Martii incluſivè ſeu Neomeniâ ſuâ incipiens (verbi gratia) in anno primo, Jiar, ſeu menſis ſecundus dierum 30 incipiens itidem Aprilis 21; quale de reliquis dicendum in eodem anno, uti & in ſecundo, tertio, quinto, ſexto, & ſeptimo. Quartus verò, quem & biſſextilem heic admiſimus, habet plenos menſes octo; τοῖς Caſleu, & Sebat nono ſcilicet, & undecimo, diebus triginta tributis, cum in ordine alternativo 29 tantum, ut cavi cæteri, habeant. Quæ omnia ex diebus Menſium Julianorum ſingulas Neomenias denotantibus facilè dignoſcuntur. Ex annis illis ſeptem, Quatuor ſunt Communes, Tres Intercalares; ut liquet ex Adare altero annis ſecundo, quarto, ſextoque ſubnexo. Communes quatuor, videlicet primus, tertius, quintus, & ſeptimus habent ſinguli dies 354, qui ex 6 Plenis, totidèmque cavis conſlantur. Secundus menſe cavo auctus, dierum eſt 383, uti & ſextus menſe pleno, 384. Quartus verò cum Adarem habeat ſecundum plenum, atque prætereà

octo

octo ejuſmodi menſes, dierum eſt 386. Atque ſi variatìm annum ſuperant Lunarem. Jam verò vides, ſi Neomenia Niſan incideret in 23 Martii, ut in anno primo, decimum quartum ejuſdem menſis reſpondiſſe diei 5 Aprilis, atque tunc Paſcha ritè immolandum, indéque feſta annua ordinanda. Retrocedente deìn Neomeniâ Niſan anni proximi in diem Martii 12, dies ejuſdem 14 fit Martii 25, qui ipſe eſt quo (ut ſuprà admiſſum) conficitur æquinoctium vernum. Quòd quotiès per menſium diſpoſitionem eventurum prænoſcerent, qui huic rei prærant, Paſchatis causâ annum præſentem non faciebant intercalarem. Quamdiu enim ita fieret ut citra decimum ſextum diem Niſan, id eſt, aut in tempore immolationis, aut in die feſti Paſchalis primo, qui dies erat inſequens, ſeu decimusquintus, aut antè, æquinoctium accideret, Paſcha tempore ſuo citra intercalationem ſervari potuiſſe, non dubitabant. Atqui ſi annus heic ſecundus communis eſſet, id eſt die 28 Februarii deſineret (ſic enim evenire palàm eſt ex eo, quod Neomenia Adar hujus anni, menſis pleni, eſt 30 Januarii) tunc Neomenia Niſan anni tertii, ſeu ſequentis foret in Martii primo, adeóque dies 14 Niſan (qui ſic diei 14 Martii reſponderet)

æquinoctium vernum (seu Martii vigesimum quintum) diebus undecim anticiparet, quod nullo pacto ferendum. Igitur Paschatis anni tertii causâ, adjiciendus erat Adar secundus, sive plenus, sive cavus (cavum heic nos fecimus) undè fieret ut die 30 Martii Juliani annus ille tertius, seu ejusdem Nisan mensis inciperet, adeóque Paschatis festum in Aprili, seu post æquinoctium ritè celebraretur. Desinente verò anno hoc tertio die Martii ut vides 18, Paschatis insequentis, seu anni quarti (quod in Aprilis initia sic etiam protruditur) causâ, intercalatione opus non fuisse ex jam dictis liquet. At anni quarti exitus, si communis foret, dies esset Martii octavus adeóque Neomenia Nisan anni sequentis, seu quinti incideret in Martii 9. Quod si fieret, 14 Nisan in eo esset 22 Martii, undè sequeretur æquinoctium respondere 17 diei Nisan, & Paschatis immolationem illud nimiùm, juxta jam dicta, anticipaturam. Ideò Adar secundus etiam heic adjectus. Annus sextus indè ritè dispositus, & in 16 Martii (si communis esset) desinens, Paschatis simpliciter insequentis anni causâ planè intercalandus non erat. Nam ipsa Neomenia Nisan anni proximi sic fuisset 17 Martii, adeóque 14 Nisan, Martii 31, seu diebus

ſex poſt æquinoctium. At verò fingimus heic ſerotinam fructuum maturitatem prævifam, itinerum incommoda, Fornacum defectus, alia ejuſmodi quorum causâ pro arbitrio qui rei præerant, intercalatione annali uſi ſunt; undè & exempli causâ accedit *Veadar*, ſeu Adar alter plenus. Indè etiam intercalaris fieri potuit annus heic ſeptimus, qui tamen ſic diſponitur ut Paſchatis futuri causâ (quippè quod maniſeſtò incidit in Aprilem) intercalationi locus ſit in eo nullus. Juxta has autem rationes, intercalares faciebant, idque pro arbitrio, ſive continuos, ſive intermiſſos.

CAP. VII.

De Calendario *veterum Judæorum, juxta antedicta. Diſſidium inter* Traditionales, *&* Scripturarios *de* Pentecoſtes Epocha. Calendarium *integrum cum* Feſtis, Solennitatibus, *&* Jejuniis *omnimodis, eorum annis ita, ut dictum eſt, vagis, incertiſſimiſque ſatis inſerviens.*

Quum igitur Feſtorum, Solennitatem, ac Jejuniorum ſtatorum genus fuerit duplex; alterum Hebdomadarium, ſeu quod in ſeptenarium dierum numerum perpetuò recurrebat, ut Sabbata, quæ diebus Saturni reſpondent, & Jejunia vetuſtiſ-

ſima [a] feriæ ſecundæ, & quintæ, (de quibus illud Phariſæi [b] intelligendum, *jejuno bis in Sabbato*, id eſt, in hebdomada qualibet) alterum Menſtruum, ſeu quod Menſium diebus, aut expreſsìm aſſignatum, aut indè ſolummodò pendens, juxta Menſium rationem & diſpoſitionem, locos in temporum ſerie obtinebat; palàm eſt, ex jam antè oſtenſis, Faſta, ac jejunia omnimoda generis ſecundi alitèr, atque alitèr, ac perquam diverſimodè in annis, ac menſibus Julianis, Ægyptiacis, aliiſve ſolaribus certo cyclo redeuntibus, ſe habuiſſe, tametſi eundem ipſum dierum in menſibus Judaicis numerum cuncta (modò Pentecoſten, ratione ſtatìm dictâ, excipias) nunquàm non ſortirentur. Pentecoſte autem, ſeu feſtum Septimanarum (quod generis ſecundi appellamus, quoniam ex menſtruo Paſchatis loco pendet) in menſem Tertium, ſeu Sivan perpetuò incidebat; ita tamen, ut neceſſariò nunc diem ejuſdem quintum, nunc ſextum, nunc ſeptimum juxta Talmudicorum calculum, ſecundum Scripturarios verò etiam alios deìn ejuſdem menſis dies occuparet. Scilicet lex ſacra ubi de Paſchate loquitur, enumerationem dierum illorum quinquaginta [c] inſtituit ממחרת השבת *à craſtino Sabbati.* Id paraphraſtes Onkelos vertit מבתר יומא טובא

[a] *Maimonides hal.* Thainijoth *cap.* 1. §. 5. *&c.*

[b] *Luc.* 18. 12.

[c] *Levit.* 23. 15.

טובא *post diem festum*, & Chaldæus ille alter מבתר יומא טובא קמאה דפסחא *post diem festum primum Paschatis*; Græci in exemplaribus nonnullis ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς πρώτης τῶν Σαββάτων *à die postriduano primæ diei Sabbatorum* (τῷ τῆς πρώτης, seu *diei primæ* in aliis omisso) Judæi Mauritanienses, uti & Saadias Gaon من غد العطلة *postriduano die diei festo*; Judæi Hispanienses, *del otro dia de Sabbath*, uti & Vulgatus *ab altero die Sabbati*, & tum Arabs nupèr Romæ cum Vulgata editus, tum penes me Arabs vetustus Ms. من بعد يوم اخر *à die altero*. Jam verò Talmudici heic Sabbatum sumunt, pro ipso Paschatis festi primo, seu XV Nisan. Glossa ad legem illam sacram *, ממחרת שבת ממחרת יום טוב הראשון של פסח שאם אתה אומר שבת בראשית אין אתה יודע איזהו *à crastino Sabbati, id est, à crastino diei festi primi Paschatis. Nam si intellexeris heic Sabbatum creationis, undenàm cognosces, quinam dies Sabbati ille fuerit.* Hinc illis discrimen illud triduanum in Pentecoste diebus Sivan mensis assignanda. Nam quo in anno Nisan, & Jiar fuerint utrique pleni, quintus Sivan illis erat Pentecoste; quo utrique cavi septimus; & demùm, quo alter plenus, alter cavus sextus. Scripturariis vero Sabbatum ibi, seu festus dies,

* Vers. 11.

 cum

cui craſtinus eſt heic Pentecoſtes epocha, non pro Paſchali aliquo die, quà Paſchalis erat, ſumitur, ſed pro Sabbato בראשית *creationis*, uti & ipſi nuncupant, id eſt die Saturni illo, qui Paſcha proximè ſequitur. Eliah noſter Ben Moſch in præfatione ad *Seder* de feſto Septimanarum, ראוי inquit לנו להפרש תחלת מחרת חשנת אם הוא כדברי בעלי המקרא שאמרו שהוא מחרת שבת בראשית ואם שהוא כדבר׳ ב״ה שאמרו שחוא מהרת יום טוב *operæ pretium erit nobis explicare undè craſtinus dies Sabbati* (in lege ſacra) *ſit auſpicandus; an juxta Scripturarios, qui volunt craſtinum illum fuiſſe diem Sabbato creationis poſtriduanum, an juxta Traditionales, ſeu Talmudicos, quorum ſententia eſt craſtinum illum eſſe diei feſti*, ſeu *Primi Paſchatis.* Ita juxta hos etiam in 8, 9, 10, & ulteriùs protrudi potuiſſet Pentecoſte. At vero nemo non videt ex jam dictis, Calendarium haberi potuiſſe apud eos nullum, quod anni, ſeu menſium prognoſtici vicem gereret, ſed ejuſmodi tantùm quod Hiſtoricum eſſet, aut Temporis præteriti index. Quale exempli gratia infrà formavimus anno Septennii, quod ſuprà finximus primo, ſeu menſium alternatìm cavorum, & plenorum duodecim anno. Hoc autèm non ſolùm huic, ſed & annis Septennii reliquis, aliiſque omnimodis apud eos congeneribus

generibus ita est accommodum, ut Festorum, ac Jejuniorum loca singula heic signata (Pentecoste ob rationem jam antè redditam excepta) nulli eorum anno non paritèr, ac perpetuò conveniant. Ita autèm formatum est, ut non menses solùm sed & hebdomadas adeóque dierum septem periodum, & Sabbata indè, & Jejunia pendentia, id est omnimodas, sive ex lege sacra, sive ex scitis majorum Solennitatis satis exhibeat. Numeros, seu literas Ebraicas adjecimus, uti & vocabula aliquot Ebraica, Festa, & Jejunia denotantia, quæ solùm sumta formam ostendunt Calendarii quod Judæis, cùm Veteribus tùm inclinantis illius reipublicæ ævi, non incommodè sempèr inserviret. Hæc autem figuris Arithmeticis, & vocibus Latinis explicantur; ratione etiam pauculis adjectâ, & in margine historiâ sacrâ, aliisque subindè, quæ huc lucem afferant indicatis. Sed en tibi Calendarium ipsum, cujus in quolibet mense columna Prima, & Tertia, mensium dierum series est, Secunda, & Quarta Hebdomadum; quarum singularum dies 2 & 5 Jejunium est hebdomadarium. Numeri verò miniati Festa, & Jejunia, Solennitatesque reliquas certis mensium diebus assignatas, denotant.

ניסן חסר א׳
Nisan Cavus I.

Levit.	א	א	1	1	צום *Iejunium*; mortui sunt filii a Aaron.
... 1.	ב	ב	2	2	
...*m*.3.4.	ג	ג	3	3	
	ד	ד	4	4	
	ה	ה	5	5	
	ו	ו	6	6	
	ז	ז	7	7	
	ח	א	8	1	
	ט	ב	9	2	
Num,	[illegible]	ג	10	3	צום *Iejunium*. Moritur Miriam soror b Mosis.
...0. 1.	יא	ד	11	4	
1 *Sam.*	יב	ה	12	5	
11.	יג	ו	13	6	
Exod.	יד	ז	14	7	פסח *Pascha* c immolatum, & dein dies Azymorum septem.
...2. &	טו	א	15	1	
...*evit*.23.	טז	ב	16	2	מחרת השבת *Crastinus dies Sabbati* d, unde Festum septimanarum, seu Pentecoste putanda; juxta Talmudicos.
Levit.	יז	ג	17	3	
...5.	יח	ד	18	4	
	יט	ה	19	5	
	כ	ו	20	6	
Iof.24.	כא	ז	21	7	
...9. &	[illegible]	א	22	1	מחרת השבת *Crastinus* ille *dies Sabbati* juxta Scripturarios, seu Karaitas.
...*d*. 2. 8.	כג	ב	23	2	
	כד	ג	24	3	
	כה	ד	25	4	
	כו	ה	26	5	צום *Iejunium*. Moritur Josue Ben Nun.
	כז	ו	27	6	
	כח	ז	28	7	
1 *Sam.*	כט	א	29	1	
...5. 1. & 8. 3.					

אייר מלא ב׳
Jiar Plenus II.

א	ב	1	2	
ב	ג	2	3	
ג	ד	3	4	
ד	ה	4	5	
ה	ו	5	6	
ו	ז	6	7	
ז	א	7	1	
ח	ב	8	2	
ט	ג	9	3	
[illegible]	ד	10	4	צום *Iejunium*. Moritur Eli Pontifex*. Capta Arca.
יא	ה	11	5	
יב	ו	12	6	
יג	ז	13	7	
יד	א	14	1	
טו	ב	15	2	
טז	ג	16	3	
יז	ד	17	4	
יח	ה	18	5	
יט	ו	19	6	
כ	ז	20	7	
כא	א	21	1	
כב	ב	22	2	
כג	ג	23	3	
כד	ד	24	4	
כה	ה	25	5	
כו	ו	26	6	
כז	ז	27	7	
כח	א	28	[illegible]	צום *Iejunium*. Moritur Samuel * Propheta.
כט	ב	29	2	
ל	ג	30	3	

סיון חסר ג׳
Siwan Cavus III.

א	ד	1	4	
ב	ה	2	5	
ג	ו	3	6	
ד	ז	4	7	
ה	א	5	1	
ו	ב	6	2	חג השבועות *Festum* a *septimanarum* seu *Pentecoste*, juxta Talmudicos.
ז	ג	7	3	
ח	ד	8	4	
ט	ה	9	5	
י	ו	10	6	
יא	ז	11	7	
יב	א	12	1	חג השבועות *Festum septimanarum* seu Pentecoste, juxta Scripturarios.
יג	ב	13	2	
יד	ג	14	3	
טו	ד	15	4	
יו	ה	16	5	
יז	ו	17	6	
יח	ז	18	7	
יט	א	19	1	
כ	ב	20	2	
כא	ג	21	3	
כב	ד	22	4	
כג	ה	23	5	צום *Iejunium*. Ob idololatriam & defectionem b tempore Jeroboami.
כד	ו	24	6	
כה	ז	25	7	צום *Iejunium*. Occisus R. Simeon Ben Gamaliel, &c.
כו	א	26	1	
כז	ב	27	2	צום *Iejunium*. Combustus est R. Hanina Ben Tardion una cum libro legis.
כח	ג	28	3	
כט	ד	29	4	

תמוז מלא ד׳
Tamuz Plenus IV.

א	ה	1	5	
ב	ו	2	6	
ג	ז	3	7	
ד	א	4	1	
ה	ב	5	2	
ו	ג	6	3	
ז	ד	7	4	
ח	ה	8	5	
ט	ו	9	6	
י	ז	10	7	
יא	א	11	1	
יב	ב	12	2	
יג	ג	13	3	
יד	ד	14	4	
טו	ה	15	5	
יו	ו	16	6	
יז	ז	17	7	צום *Iejunium*. Franguntur Tabulæ * legis. Cessat * Juge Sacrificium. Urbs fissa. Epistemon cremat librum legis. Ponit statuam in Templo.
יח	א	18	1	
יט	ב	19	2	
כ	ג	20	3	
כא	ד	21	4	
כב	ה	22	5	
כג	ו	23	6	
כד	ז	24	7	
כה	א	25	1	
כו	ב	26	2	
כז	ג	27	3	
כח	ד	28	4	
כט	ה	29	5	
ל	ו	30	6	

a *Levit.* 23. 15.

* *Exod.* 32. 19.

* *Vide* Machzor *Magnum Venetiis* part. 1. *fol.* 94. b & 95. b.

b 1 *Reg.* 12. 27. &c.

ה' חסר אב
Ab Cavus V.

א	ז	1	7	צום *Iejunium.* Moritur *a* Aaron Pontifex.
ב	א	2	1	
ג	ב	3	2	
ד	ג	4	3	
ה	ד	5	4	
ו	ה	6	5	
ז	ו	7	6	
ח	ז	8	7	
ט	א	9	1	צום *Iejunium.* Decretum contra *b* eos, quibus negatus est in Terram Sanctam ingressus. Desolatio Templi *c* utriusque.
י	ב	10	2	
יא	ג	11	3	
יב	ד	12	4	
יג	ה	13	5	
יד	ו	14	6	
טו	ז	15	7	
יו	א	16	1	
יז	ב	17	2	
יח	ג	18	3	צום *Iejunium.* Extincta est lucerna vespertina in diebus Ahaz.
יט	ד	19	4	
כ	ה	20	5	
כא	ו	21	6	
כב	ז	22	7	קרבן העצים *Xylophoria* d.
כג	א	23	1	
כד	ב	24	2	
כה	ג	25	3	
כו	ד	26	4	
כז	ה	27	5	
כח	ו	28	6	
כט	ז	29	7	

a *Num.* 33. 38.

b *Num.* 14. 23. *Sed vide Euseb. Chron. Num.* 2150. & *ibi Ios. Scaligerum*, & *Canon. Isag. lib.* 3. *pag.* 219.

c 2 *Reg.* 25. 8. *Iosephus*, &c.

* *Num.* 14. 36. &c.

d *Vide Nehemiam cap.* 10. 34. & 13. 31. *Iosephum Halosecs lib.* 2. *Ioseph. Scaligerum de Emendat. Temp. lib.* 7. *pag.* 609.

אלול מלא ו'
Elul Plenus VI.

א	א	1	1	
ב	ב	2	2	
ג	ג	3	3	
ד	ד	4	4	
ה	ה	5	5	
ו	ו	6	6	
ז	ז	7	7	
ח	א	8	1	
ט	ב	9	2	
י	ג	10	3	
יא	ד	11	4	
יב	ה	12	5	
יג	ו	13	6	
יד	ז	14	7	
טו	א	15	1	
יו	ב	16	2	
יז	ג	17	3	צום *Iejunium.* Moriuntur exploratores * qui Terram promissionis diffamaverant.
יח	ד	18	4	
יט	ה	19	5	
כ	ו	20	6	
כא	ז	21	7	
כב	א	22	1	
כג	ב	23	2	
כד	ג	24	3	
כה	ד	25	4	
כו	ה	26	5	
כז	ו	27	6	
כח	ז	28	7	
כט	א	29	1	
ל	ב	30	2	

תשרי חסר ז׳
Tisri Cavus VII.

א	ג	1	3	שבתון זכרון תרועה *Sabbatum* a *Memoriale Clangoris*, Tuba-
ב	ד	2	4	rum scilicet.
ג	ה	3	5	
ד	ו	4	6	צום *Iejunium*; ob Godoliam *b* occisum.
ה	ז	5	7	צום *Iejunium*. Mo-
ו	א	6	1	riuntur 20 Israelitæ.
ז	ב	7	2	צום *Iejunium*. Decre-
ח	ג	8	3	tum in eos, qui Vitulum aureum fabrica-
ט	ד	9	4	rent.
י	ה	10	5	יום הכיפורים *Dies Ex-*
יא	ו	11	6	*piationum*. *c* seu Reconciliationum, ille ma-
יב	ז	12	7	gnus.
יג	א	13	1	
יד	ב	14	2	
טו	ג	15	3	חג הסוכות *Festum*
טז	ד	16	4	*d Tabernaculorum*, seu
יז	ה	17	5	Scenopegia.
יח	ו	18	6	
יט	ז	19	7	
כ	א	20	1	
כא	ב	21	2	הושענה רבה Hosanna Rabba.
כב	ג	22	3	עצרת *e*, seu octava
כג	ד	23	4	Scen.
כד	ה	24	5	שמחת תורה *Festivitas*
כה	ו	25	6	*legis*, seu Gaudium ob legem acceptam.
כו	ז	26	7	
כז	א	27	1	
כח	ב	28	2	
כט	ג	29	3	

מרחשון מלא ח׳
Marchesvan Plenus VIII.

א	ד	1	4	
ב	ה	2	5	
ג	ו	3	6	
ד	ז	4	7	
ה	א	5	1	
ו	ב	6	2	
ז	ג	7	3	צום *Iejunium*
ח	ד	8	4	Excæcatur Sedekias * ; &
ט	ה	9	5	filii ejus coram
י	ו	10	6	ipso jugulantur.
יא	ז	11	7	
יב	א	12	1	
יג	ב	13	2	
יד	ג	14	3	
טו	ד	15	4	
טז	ה	16	5	
יז	ו	17	6	
יח	ז	18	7	
יט	א	19	1	
כ	ב	20	2	
כא	ג	21	3	
כב	ד	22	4	
כג	ה	23	5	
כד	ו	24	6	
כה	ז	25	7	
כו	א	26	1	
כז	ב	27	2	
כח	ג	28	3	
כט	ד	29	4	
ל	ה	30	5	

a *Levit.* 23. 24. *Num.* 29. 1.
b 2 *Reg.* 25. 25. *Ier.* 41. 2.
* *Regum* 25. 7. *Ierem.* 52. 10.
c *Levit.* 23. 27.
d *Ibid.* 34.
e *Ibid.* 26.
f *Vide Ios. Scal. lib.* 7. *de Emendat. Temp. pag.* 607.

כסליו חסר ט
Casleu Cavus IX.

א	ו	1	6	
ב	ז	2	7	
ג	א	3	1	
ד	ב	4	2	
ה	ג	5	3	
ו	ד	6	4	
ז	ה	7	5	
ח	ו	8	6	
ט	ז	9	7	
י	א	10	1	
יא	ב	11	2	
יב	ג	12	3	
יג	ד	13	4	
יד	ה	14	5	
טו	ו	15	6	
יו	ז	16	7	
יז	א	17	1	
יח	ב	18	2	
יט	ג	19	3	
כ	ד	20	4	
כא	ה	21	5	
כב	ו	22	6	
כג	ז	23	7	
כד	א	24	1	
נה	ב	25	2	חנוכה *Encania*; poſt altare a ab Antiocho inquinatum; per octiduum.
כו	ג	26	3	
כו	ד	27	4	
כח	ה	28	5	צום *Iejunium*. Ioakim combuſſit volumen à Barucho ſcriptum b dictante Ieremia.
כט	ו	29	6	

a 1 *Maccab.* 4.52. 2 *Maccab.* 2. & *vide Maimonidem hal.* chanoke *cap.* 1. 5. 3.
b *Ierem.* 36. 23.

טבת מלא י
Tebeth Plenus X.

א	ז	1	7	
ב	א	2	1	
ג	ב	3	2	
ד	ג	4	3	
ה	ד	5	4	
ו	ה	6	5	
ז	ו	7	6	
ח	ז	8	7	צום *Iejunium*. Obſcriptam legem Græcè, diebus Ptolomæi legis.
ט	א	9	1	
י	ב	10	2	
יא	ג	11	3	צום *Iejunium*.
יב	ד	12	4	צום *Iejunium*. Obſidetur Ieruſalem à Rege Babylonis.
יג	ה	13	5	
יד	ו	14	6	
טו	ז	15	7	
יו	א	16	1	
יז	ב	17	2	
יח	ג	18	3	
יט	ד	19	4	
כ	ה	20	5	
כא	ו	21	6	
כב	ז	22	7	
כג	א	23	1	
כד	ב	24	2	
כה	ג	25	3	
כו	ד	26	4	
כז	ה	27	5	
כח	ו	28	6	
כט	ז	29	7	
ל	א	30	1	

שבט חסר יא'
Sebat Cavus XI.

א	ב	1	2	
ב	ג	2	3	
ג	ד	3	4	
ד	ה	4	5	
ה	ו	5	6	צום *Iejunium.* Moriuntur a seniores Iosuæ coævi.
ו	ז	6	7	
ז	א	7	1	
ח	ב	8	2	
ט	ג	9	3	
י	ד	10	4	
יא	ה	11	5	
יב	ו	12	6	
יג	ז	13	7	
יד	א	14	1	
טו	ב	15	2	
טז	ג	16	3	
יז	ד	17	4	
יח	ה	18	5	
יט	ו	19	6	
כ	ז	20	7	
כא	א	21	1	
כב	ב	22	2	
כג	ג	23	3	צום *Iejunium.* Congregati sunt b Israelitæ contra Benjamin, propter c pellicem & Idolum Micha.
כד	ד	24	4	
כה	ה	25	5	
כו	ו	26	6	
כז	ז	27	7	
כח	א	28	1	
כט	ב	29	2	

אדר מלא יב'
Adar Plenus XII.

א	ג	1	3	
ב	ד	2	4	
ג	ה	3	5	
ד	ו	4	6	
ה	ז	5	7	צום *Iejunium* Moritur * Moses.
ו	א	6	1	
ז	ב	7	2	
ח	ג	8	3	
ט	ד	9	4	צום *Iejunium.* Scholæ Sammai & Hillel inter se contendere cœperunt.
י	ה	10	5	
יא	ו	11	6	
יב	ז	12	7	
יג	א	13	1	יום ניקנור *Dies Nicanoris* *.
יד	ב	14	2	פורים Festum Sortium *.
טו	ג	15	3	
טז	ד	16	4	
יז	ה	17	5	
יח	ו	18	6	
יט	ז	19	7	
כ	א	20	1	
כא	ב	21	2	
כב	ג	22	3	
כג	ד	23	4	
כד	ה	24	5	
כה	ו	25	6	
כו	ז	26	7	
כז	א	27	1	
כח	ב	28	2	
כט	ג	29	3	
ל	ד	30	4	

CAP. VIII.

Variatio *annua* Festorum *celebriorum in* Septennio *superiùs exhibito, undè paritèr dignosci possit* Jejuniorum *variatio similis, incertissimaque. Et de* Jejuniis, *aliisque aliquot in* Calendario *suprà memoratis, Monita.*

Calendaria quidèm Judaica habes non solum apud Rabbinos ipsos (veluti Abraham Zahalon in *Sepher* יד חרוצים, seu *Manu, aut Instrumento sedulorum,* in Canonibus Rabbi Naheschon, & in *Machzorim*, & *Maharil*, seu Ritualibus gentis annalibus. quæ prostant) sed etiam apud Sebastianum Munsterum, Paulum Middleburgensem, Carolum Sigonium, Gilbertum Genebrardum, Josephum Scaligerum, Sethum Calvisium, Dionysium Petavium, Nicolaum Mulerium, alios. Et Festa, etiam Solennitates, & Jejunia, eadem ipsa juxta Talmudicos in eis habentur, qua in nostro. Verum aptantur illa Cyclo Judaico redentiori illi novemdecennali (de cujus initio mòx plura) in quo menses sunt perpetuò alternatìm pleni, & cavi, & anni septem, nempè, 3, 6, 8, 11, 14, 17, & 19, nunquàm non intercalares. Sed Cyclus ille ad veterem Ecclesiam, seu rempublicam Judæòrum non attinet,

Uti nec translationes feriarum, ac festorum, quibus in ejusdem ratione recentiores utuntur. Qualecunque autem Jejuniorum in veteri illa Ecclesia, sive temperamentum, sive translatio ex more accederet, quoties dies menstrui eis assignati in Sabbatum aut festum aliud inciderent, id satis quidèm veteribus dignosci potuit ex indicatis in Calendario nostro. Festa quæ in eo habentur celebriora, atque adjunctæ Solennitates ex lege sacra sunt. Alia item ex majorum institutis, uti & Jejuniorum pleraque. Quod ad festa illa celebriora attinet; manifestum est loca eorum annalia perquàm diversimodè in annis Julianis, seu certa temporis revolutione variâsse, & vagari solere. Verbi gratiâ, anni, ut in exemplo superiùs * allato, Septennii quod finximus primi (cui & Calendarium heic aptatum est) Neomenia Nisan erat 23 Martii; ergo erat Pascha primum, seu 14 Nisan, (nempè immolationis tempus) 5 Aprilis; Pascha secundum, seu minus, id est 14 Jiar, 4 Maii; Pentecoste Talmudicorum seu 6 Sivan, Maii 26; Dies Expiationum, seu 10 Tisri, 25 Septembris; Scenopegia, seu 15 Tisri, 30 Septembris. At cum Neomenia Nisan anni in eodem Septennio secundi, seu proxime sequentis sit Martii dies 12 Pascha, seu 14 Nisan respondet

* Cap. 4.

respondet diei 25 Martii. Et reliqua totius Septennii illius alitèr, atque alitèr se habuere juxta tabellam statìm adjectam. Atque ut Festa hæc, lege sacrâ instituta cum Solennitatibus conjunctis, pro anni diversitate, mensiumque qualitate, quam prænoscere nemo quibat, in annorum certa aliqua ratione adeò incertò vagabantur, sic item Festa reliqua, ac Jejunia; quod nemo non videt alitèr fieri nequivisse; utcunque in dierum gentis menstruorum numeris,

Festa celebriora Septennii superioris.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Pascha primum Nisan 14.	April. 5	Mart. 25	April. 12	April. 1	Mart. 24	April. 11	April. 29
Pascha secundum Jiar 14.	Maii 4	April. 23	Maii 11	April. 30	April. 22	Maii 10	Maii 28
Pentecoste Talmud. Sivan 6.	Maii 26	Maii 15	Jun. 2	Maii 22	Maii 14	Junii 1	Junii 19
Dies expiationum Tisri 10.	Sept. 25	Sept. 14	Octob. 2	Sept. 21	Sept. 13	Octob. 1	Oct. 19
Scenopegia Tisri 15.	Sept. 30	Sept. 19	Octob. 7	Sept. 26	Sept. 18	Octob. 6	Oct. 24

Loca

Loca eadem, ſeu Dies conſtantèr (modò Pentecoſten, causâ jam oſtensâ, excipias) quotannis retinerent. Et quale de ficto Septennio hoc oſtenditur, dicendum eſt paritèr de annis apud veteres Judæos omnimodis, quorum ne unum quidèm in menſes; ſeu partes ſuas ritè diſtributum uſlibì reperimus. In Jejuniis autem ex majorum inſtitutis ſuperinductis maximè eminent (quod obitèr liceat adnotare) quatuor illa quæ aſſignantur diei 17 Tamuz menſis quarti, 9 Ab menſis quinti, 3 Tiſri menſis ſeptimi, & 10 Tebeth menſis decimi. Atque hæc ipſa eſſe volunt Magiſtri [a] (uti & Patres Chriſtiani ab illis edocti) quæ Zachariæ Prophetæ [b] nuncupantur *Jejunium quarti, & Jejunium quinti, Jejunium ſeptimi, & Jejunium decimi.* Etiam in commentario veteri quod ὑπομνηστικὸν appellatur Ἰωσίππου *Joſephi* (codice nimirùm à Theodoro Cantuarienſi antiſtite ante annos ampliùs ſeptingentos [d] in Angliam cum Græcis aliis, ut exiſtimatum eſt, allato, cujus capita pleraque recenſiones ſunt numerornm, perſonarum, ac rerum ſibi invicem congenerum cùm apud Judæos tùm apud Græcos) capitis 127 lemma eſt ποίας νηστείας Ἰουδαῖοι νηστεύουσι. *Qualia apud Judæos in uſu Jejunia*; & deìn ſequitur, Νομιμὸν μετὰ οὖν νηστείαν τὴν

a *Maimonides hal.* Thaâniioth cap. 5. §. 4.

b *Cap.* 8. 19. *& vide ibi S. Hieronymum.*

c *Ms. in Bibliotheca Colleg. Benedict. Cantabrigiæ.*

d *Antiquit. Eccleſ. Britannica in Theodoro.*

ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς νηστεύειν παρειλήφασιν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι δ' αὐτοῖς παρειλημμέναι νηστεῖαι καὶ παρὰ τῷ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ μνημονευόμεναι περὶ ὧν φησὶ, νηστεία ἡ τετάρτη καὶ νηστεία ἡ πέμπτη, καὶ νηστεία ἡ ἑβδόμη, καὶ νηστεία ἡ δεκάτη ἔσται τῷ οἴκῳ Ἰούδα εἰς χαρὰν καὶ εἰς εὐφροσύνην καὶ εἰς ἑορτάς· καὶ ἡ μὲν τοῦ τετάρτου μηνὸς νηστεία ἐστὶν ἐν ᾧ μηνὶ ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐρράγη, ἡ δὲ τοῦ πέμπτου ἐν ᾧ ἐνεπρήσθη ὁ ναός· Ἑβδόμου δὲ ἐν ᾧ ὁ Γοδολίας ἀνῃρέθη ὑπὸ Ἰσμαήλου. καὶ δεκάτου καθ' ὃν μῆνα τοῖς οὖσιν ἐν Βαβυλῶνι ἀπηγγέλει τὰ γενόμενα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἅπαντα κακά. *Ex lege acceperunt Jejunium mensis septimi die decimo observandum. Sunt etiam alia Quatuor eis recepta, eaque à Zacharia Propheta memorata, ubi ait Iejunium quartum, & Iejunium quintum, & Iejunium septimum, & Iejunium decimum erit domui Iudæ in gaudium, & lætitiam, & dies festos. Quarti verò mensis Iejunium est in mense illo, quo Urbs à Nebuchodonosor est vastata. Quinti, in mense, quo conflagravit Templum. Septimi, in quo Godolias trucidatus est ab Ismaële. Et Decimi in mense, quo Iudæis Babyloniensibus nuntiata sunt mala universa, quæ Hierosolymis acciderunt.* Sic Josippus, seu Josephus ille. Dies Obitus Mosis, Mariæ [c], aliorum adjiciuntur neutiquàm quidèm in sacro sermone memorati. Verùm scimus

[c] *De his consulas Samuel. Petitum in Eclog. Chronolog. lib. 1. cap. 10. & 19. & lib. nostrum 1. de successione in Pontificatum Ebræorum cap. 1.*

scimus apud Orientales ejusmodi quamplurima alia reperiri velut ex avorum sententiis receptissimis. Quod maximè liquet ex Annalibus Mss. Eutychii Patriarchæ Alexandrini, qui etiam veterum Patriarcharum, ab ipso Ada dies è monimentis in Oriente antiquitùs pro fide dignis habitis exhibet emortuales. De Ada ille,

ومات ادم يوم الجمعه ي اربعة
عشر ليله من الهلال ي ستة ايام
من ايسان وهو برموده ي تسع
ساعات من يوم الجمعة وهي الساعه
التي اخرج فيها من الفردوس

Et obiit Adam die Veneris, seu *feriâ sextâ*, *Lunâ decimaquartâ*, *qui sextus erat dies Nisan*; *qui respondet* τῷ *Barmuda*, seu Pharmuthi (mensi nempè octavo Ægyptiaco, in fixo eorum anno incipiente die Martii 27) *horâ nonâ feriæ sextæ, quæ eadem ipsa erat hora qua pulsus est è Paradiso.* Similitèr Sethum ait mortuum fuisse anno vigesimo ætatis Enochi (quem اخنوخ *Achanoch* nuncupat) يوم الثلثا ي تسع ساعات من النهار في سبعة وعشرون يوما من اب وهو مسري *Feriâ 3, horâ 9 diei 27 Ab qui respondet Musri,* seu Mesori Ægyptiorum, cujus initium in anno eorum fixo 25 Julii. Deìn, & Enochum tradit obiisse anno ætatis Methusalæ 53,

ي

ي يوم السبت عند مغيب الشمس ثلاث ايام خلت من تشرين الاول وهو بابه *die Sabbati, post occasum solis, die 3 Tisrin, prioris; qui respondet mensi Baba*, seu Paophi Ægyptiorum, qui incipit 28 Septembris. Alia habet Eutychius id genus non pauca de seculis illis vetustissimis. Et de Christi die Natali, quod obitèr etiam notare liceat, ولد سيدنا المسيح ي خمسه وعشرون يوم من كانون الاول وي تسعه وعشرون يوم من كيهك *Natus est Dominus noster Christus die 25 Canun prioris, & die 29 Choiac mensis*; id est planè 25 die Decembris Juliani. Dies enim primus Choiac mensis quarti Ægyptiorum in anno fixo incipit 27. Novembris. Certè in Chronico Alexandrino (& Alexandrinus erat Patriarcha Eutychius) legimus, Christum natum *Χυὰκ κε Chuiac 25*, quod diebus pauculis anticipat tempus Eutychianum. Nonne potiùs legendum ibi *Χυὰκ κθ Chuiac 29*, ut in Eutychio? Sed Patribus Christianis receptum est, Traditionem hanc de 25 die Decembris (eo scilicet die natum esse Christum) ex Occidente in Orientem primò manâsse, ea de re consulas imprimis Chrysosto-

mum &

mum f, præter Chronologos eâ de nuperos, & satis obvios. Nisan autem, Ab, & Tisrin uti & Canun heic sunt menses Syromacedonici. Haud igitur mirum est, apud Judæos traditiones de diebus majorum suorùm emortualibus ita invaluisse. De eo verò quod adjicitur diei 8 Tebeth mensis, jejunium scilicèt quotannis tùnc habendum ob legem Græcè olìm versam, præter Josephum Scaligerum g, videsis Joannem Morinum h, & Joannem Eusebium i.

f *Tom. 2. Edit. Basil. homil 39. Edit Saviliana Tom. 5, p. 513.*
g *In Eusebianis, ad num. 1734. & Canon. Isagog. lib. 3. p. 216.*
h *Excerc. Biblic. 8. cap. 3.*
i *De Origine sacræ Scripturæ lib. 12. c. 3, & 4.*

CAP. IX.

Edictorum, seu Epistolarum *Intercalarium*, quibus *Adare* secundo, seu mense adjectitio annus jussu *Synedrii magni* augendus erat, specimen, seu formula Talmudica. Et de *Paschate* Mensis secundi, sub *Ezechia* Rege.

Anno labente, & plerunquè sub finem ejus, mos erat Synedrii Magni collegis, decreto publico intercalationem, ubi opus erat futuram statuere. Neque omninò ante initium hoc ritè satis fieri potuit. Imò ajunt a אין מעברין השנה לפני ראש השנה ואם עברוה אין מעוברת *non intercalabant annum ante initium anni, quod si faciebant, intercalatio illa planè irrita habebatur.* Edicto

a *Gem. Hierosolym. ad tit.* Nedarim, *ca. 7. fol. 40. col. 1. Babylon. tit.* Sanhedrin, *cap. 1. fol. 12. a. alibi.*

per tribuum tractus, ac urbes Terræ ſanctæ, uti & alia etiam loca extera ubi Ebræorum pars aliqua inſignior, ſeu διασπορὰ eſſet, miſſo, rem ſignificabant Synedri; adjectâ item intercalationis causâ. Breviuſculam memorat edicti hujuſmodi formulam על לשין הנשיא *nomine principis Synedrii* conſcribi ſolitam Moſes Maimonides; יודע לכם שהסכמתי אני וחבריי והוספו על שנה זו כך וכך *vobis innoteſcat me, ſocioſque meos*, ſeu *collegas meos*, aut *nos Synedros* conſenſiſſe *ut adjiciatur huic anno* (jam labenti) *tantum, vel tantum*, id eſt, ſive cavum menſem integrum, ſive plenum, ſeu Adar ejuſmodi ſecundum. Formula item habetur in utrâque Gemara [b] verbis non ita multùm diſcrepantibus. לאחנא בני גלותא דבבל בני גלותא דמדי בני גלותא דיוון ושאר כל גלותא דישראל שלמכון יסגא מודענא לכון דאימריא רכיכין וגוזליא דקיקין וזימנא דאביבא לא מטא ושפר מילתא באפיי ובאנפי חברייי מוספא על שתא דא תלתין יומין *Fratribus noſtris, filiis deportationis Babylonicæ*, ſeu *qui in Babylonia peregrinantur, iis etiam qui in Media ſunt, & in Græcia, cæteriſque univerſis Iſraelitis ubicunquè peregrè agentibus, pacem vobis multam*, ſeu *ſalutem plurimam. Notum ſit vobis quòd cum agni ſint adhuc teneres, & pulli* (columbarum) *graciles* (uſibus ſacris nimiùm adhuc impares) *& tempus Abib*, ſeu

[b] *Babylon. ad tit.* Sanhedrin, *cap.* I. *fol.* 11. [b] *Hieroſolymit. ibid. fol.* 18. *col.* 4.

ſeu frugum matureſcentium nondum ita propè ſit, viſum eſt mihi, & collegis meis adjicere huic anno dies triginta. Sic legitur in Gemara Hieroſolymitana. Tam in hac autem, quam in Babylonia tribuitur hoc edictum Gamalieli Synedrii magni Principi [c], Rabban Simeonis filio, atque ut non immeritò exiſtimatum eſt, Pauli Apoſtoli [d] præceptori. Commemorat quidem edictum hoc, vir ſummus Joſephus Scaliger [e], paulò ante ad hunc modum præfatus. *Ab ultima*, inquit, *antiquitate Conſiſtorium Iudicum Hieroſolymitanum ex libro* τῆς ψηφοφορίας σεληνιακῆς, *de quo paulò antè egimus quotannis in Galilæam formam anni proximè imminentis mittebant, item in alias regiones finium Iſrael; quod & hodiè à Samaritanis fieri in eorum computo demonſtravimus. Ejuſmodi Epiſtolæ Pontificis Maximi, & Conſiſtorii ad Galilæos ſubjecimus.* Deìn ſubjicit formulam edicti à Synedrio etiam emiſſi [f], de indicando tempore ביעור צ̃ר quod vertens ille *Excuſſuram*, & *trituræ* vocce explicans, non dubitat quin edictum ipſum ſit anni Communis præmonitio, quam & ſic fieri ait *elegantèr*. Et demùm pro anni proximè imminentis intercalationis indictione edictum ſuprà allatum ſumit; quaſi tam annum Communem fore, edicto Synedrii prædici fuiſſet ſolitum (ex eo quod fruges

c Sepher Juchaſin, *fol.* 53. & 54. *fol.* & *R. Gedalia in* Schalſcheleth, *fol.* 27. a.

d *Act. Apoſt.* 22. 3. *vide Buxtorf. Bibliotb. Rabbinic. lit.* ר.

e *Canon. Iſagic. lib.* 3. *p.* 278.

f *Habetur in Gemar. Hieroſolym. ad tit.* Sanhedrin, *cap.* 1. *fol.* 18. *col.* 4. & *Babylon. ad tit. eundem fol.* 11. b *ut & in Gem. Hieroſolym. ad tit.* Maighsher Sheni, *cap.* 5. *fol.* 56. *col.* 3. §. a

fruges jam maturescentes etiam trituræ fermè idoneæ essent) quàm fore aliquem Intercalarem. Sed hæc non sine hallucinatione, nec unica. Nam quod attinet ad formulam illam de ביעור ad eo, nec sine typographi, aut amanuensis ejus incuria nimiâ, ibi memoratam, id certum est, vocabulum illud à בער factum esse, quod *removere*, *auferre*, aut *abolere* denotat, nec eam ad anni calculum omninò spectare, sed solummodó ad tempus postremum quo abolendi, auferendi, exponendi erant ab agricolis, & colonis omnimodi fructus, id est solvendi, aut pollucendi, [e] idque maxime juxtâ legem [f] sacram ubi legitur בערתי הקודש מן הבית וג״ *Separavi*, seu *removi*, *quod sanctum est de domo*, *tradidique ipsum Levitis*, *peregrinis* , *&c.* Quod ad annum decimandi tertium pertinet. Atque ex בערתי illo ibi usurpato fit ביעור in edictis illis memoratum, nec cum qualitate anni quid omninò habet commune. Quin & quod ait de anni proximè imminentis intercalatione error est manifestus. Nunquam intercalandus erat annus proximè imminens, sed solummodò præsens, seu labens. Error item est non levis quod habet de libro τῆς ψηφοφορίας σεληνιακῆς, seu computi Lunaris antè ibi indicato. Nam perperam sumit Figuras Lunares variatìm secundùm inclina-

[e] *Gloss. ad Talm. Bab. tit.* Sanhedrin, *pag.* 11. b. *Misna & Gemara ad tit.* Maighsher sheni, *cap.* 5. *& tit.* Shebiith *cap.* 7. *& Maimonides balach.* Maighsher sheni, *c.* 11. *Moses Mikotzi prac. affirmat.* 138. *Adde le. Cochium in tit.* Sanhedrin, *c.* 1. *pag.* 8.

[f] *Deut.* 26. 12.

inclinationis, aut illuminationis discrimen depictas, quas צורות לבנה vocant Talmudici veteres, pro Calculi libro, seu Tabulis. Quâ de re nos alibi [g]. Et demùm quod de Pontifice Maximo adjicit, quasi non sine ejus nomine edicta, seu epistolæ intercalares emitti solerent; apertissimè constat Rabban Gamalielem, qui Princeps erat Synedrii, nec omninò Pontifex, & dictasse, & emisisse edictum illud intercalare, nec Pontifici heic jus aliquod á Talmudicis quidem, ut mòx dicetur, permissum, sed omninò, ut judici hâc de re nimis impari, negatum. Controversia autem est aliqua utrum edictum illud de Paschate [h] celebrando mense [i] secundo sub Ezechia rege, ad Intercalationem etiam anni attineret. Et plerunquè quidem attinere recipitur, uti etiam ad Synedrii heic potestatem. Dicitur enim ויועץ המלך וג״ id est, *& iniit rex consilium cum principibus suis, atque universo cœtu Hierosolymis ut facerent Pascha in Mense secundo*, seu ut Vulgata, *decreverunt ut facerent Pascha in Mense secundo.* Id quod complures non accipiunt perindè ac si mense Jiar, contra institutum Numinis, qui in mensium ordine est secundus, Pascha primum (nam non ut secundum [k] heic agitur) fuisset celebrandum. Sed quoniàm antè dies Nisan decimus sextus [l], dum in Tem-

g *Lib.* 2. *de Iure Nat. & Gent. cap.* 5. *p.* 205.

h 2 *Paralip.* 30. 2.

i *Vide Gemar. Hierosolym. ad tit.* Pesachim *cap.* 9. *fol.* 36. *col.* 3. *&* 4. *ad tit.* Nedarim. *cap.* 7. *fol.* 40. *col.* 1. *ad* Sanhedrin, *cap.* 1. *fol.* 18. *col.* 4. *halac.* 2. *Babylon. ibid. fol.* 12. b. *& D. Kimchi ad eil. locum. Paralip. & Aben Ezra ad Exod.* 12.

k Num. 9. 11.

l *Ibid. cap.* 29. [illegible]

Templi ſacrorumque inſtauratione occuparentur, adeóque legitimum in anni communis ratione Paſchatis tempus præterierat. ideo ne non omninò eo in anno celebraretur, ajunt annum ſic adjecto tunc menſe intercalatum, ut menſis hic ſecundus dictus fieret ſaltèm alter Niſan, priori velut pro Adare ſecundo habito. Quâ tamen de re loquuntur ferè Magiſtri ut de eo, quod לפי שעה *pro temporis neceßitate* factum eſt nec moribus avitis conſonum. Nam neque ritè intercalatione adjiciendus erat menſis alius præter ipſum Adar ſecundum, qui item ante finitum Adar primum erat adjicendus. Quod heic non obſervatum. Et ubi hâc de re loquuntur Talmudici dicere ſolent, Ezechias Rex עבור ניסן בניסן *intercalavit Niſan in Niſan*, id eſt, Niſan alterum fecit & in menſis ſecundi locum protruſit. Addunt autem ולא הודו לו *rem fuiſſe* (poſteritati) *improbatam*, quod ipſum, & de aliis aliquot ab illo geſtis loquuntur, Nec defuere [n] qui Intercalaris rationis initia ei tribuerent. Sed id Talmudicis acceptum non comperio, ſed potiùs planè rejectum. Jam verò ex oſtenſis liquet, ita citra ultráque vagari ſolitum Niſan menſem, ſeu Anni Civilis primum, ut non ſolum, tàm Aprilem, quàm Martium, verùm etiam Majum Julianum ſubindè

[n] *Vide Gilb. Genebrard. Chronolog. lib. 1. anno. M. 3440.*

ſubindè occuparet. Neomeniam autem ejus die undecimo Martii, juxta jam admiſſa, nunquàm fuiſſe citeriorem.

CAP. X.

Talmudicorum, *&* Scripturariorum *Sententiæ diſcrepantes de* Locis, *ac* Seculis *ad, quæ vetus ille Menſium, & Annorum calculus attinuerit.*

IN Menſium Legalium, annique veteris incerta illa, quæ hactenùs demonſtratur, ratione partìm concordes eſſe, partìm diſcrepare invicem Talmudicos, ac Scripturarios ex antè oſtenſis liquet. Sed verò ſunt etiam alia aliquot, nec ſanè momenti levis, hùc ſpectantia, in quibus impenſius ſunt diſcordes. Ea ferè cernuntur, aut in Locis ac Seculis, ad quæ calculus ejuſmodi attinuerit, aut in Perſonis quæ, ſive menſibus, ſive annis intercalandis adeóque phaſibus decernendis, promulgandiſque præfuerint, aut in Legitimo decernendi Modo. Talmudici in ipſo phaſis, ſeu intercalationis ejuſmodi decernendæ actu, Loci nullius rationem habent heic ullam præter Terram ſanctam. Ibi ſcilicet, nec alibi neceſſariò phaſes ſic obſervandas, juxtaque eas menſes conſtituendos, intercalareſque

resque annos faciendos. Ita tamen ut juxta anni, mensiumque ibi dispositionem qualis antè ex ipsis describitur, Judæi veteres ubicunquè terrarum agentes, seu dispersi Neomenias. festa, jejunia, alia ad anni rationem attinentia servarent; quibus nec fas existimatum ex phasibus alibi habitis quid sibi hâc in re statuere. Sed verò hoc duntaxàt obtinuit quamdiu Synedrium Magnum in Terra sancta haberetur, cujus autoritate (ut mòx dicetur) phases, ac intercalationes more solenni ajunt fuisse decernendas. Simulàc autem præteriere secula illa quibus ullatenùs floruit ibi aut non planè emortuum est Synedrium illud, nec in Terra sancta, nec alibi ritè locum habuisse annalem ejusmodi supputationem. Undè est quod aliud indè putandi genus adhibuerint (de quo plura inferiùs) idque cyclicum nec ita incertum, & nefas esse ajunt annos intercalare extra Terram sanctam, id est ad morem, seu formulam aliam quam ibi indicatam eos intercalare, quâ de re item mòx plura. Maimonides [a] ex veterum mente כל שאמרנו מקביעות ראש חדש על הראיה ועבור השנה מפני הזמן או מפני הצורך אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל או בית דין הסמוכין לארץ ישראל שנתנו להן הסנהדרין רשות שכן נאמר למשה ולאהרן החדש הזה לכם ראש חדשים ומפי השמועה למדו

[a] *Halach.* Kidusch hachodesh, c. 5.

למדו איש מאיש ממשה רבינו שכך הוא פירוש הדבר עדות זו תהיה מסורה לכם וכל העומד אחריכם במקומכם אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום ודבר זה הלכה למשה מסיני וגו׳ *Quicquid diximus de figendis neomeniis ex ratione phasis, aut de annis intercalandis ex Tempestatis, aliusve rei necessariæ ratione, id universum faciendum erat tantùm à Synedrio* (Magno) *quod in Terra Israëlis locum habuit, aut à judicibus manuum impositione ordinatis Terræ Israëlis quibus potestatem in hanc rem dederit Synedrium. Quoniàm & sic dicitur Mosi, & Aharoni*, Mensis hic erit vobis principium mensium, *quo innuitur (ut didicimus à majoribus qui per manus avitas traditiones nobis reliquêre) hoc traditum vobis, & unicuique vestrum posterorum qui locum vestrum occupabunt. Sed verò quandò non est Synedrium in Terra Israëlis, non figendæ sunt neomeniæ, aut anni intercalandi aliter atque calculis, quo hodiè utimur, admitit, Atque hoc sanè traditio est Mosaica è monte Sinai &c.* Sic Talmudici. At verò Scriptuarii ita sunt heic, cùm de Locis tùm de Seculis discordes, ut in terra Sancta perpetuò hodiéquè juxta phases Lunares, velint à suis Menses adeóque tempus Annuum, Festa, aç Jejunia digeri, atque mensem primum

nedrii, seu Collegæ Synedrii, seu Consistorii Hierosolymitani illius celeberrimi, סנהדרין הגדולה dicti, id est, *Synedrii* (seu *Sanhedrin*) *Magni*, seu eorum ex seipsis mandatarii aliquot minimùm tres, qui usque in septem augendi, si sententiis dissedissent; nec omninó alii. Principis autem Synedrii assensum aiunt heic adeó necessarium ut illo invito anni intercalatio admittenda non esset. Atque hâc de re nonnulla obitèr capitibus proximè superioribus allata sunt. Exceptionem autem tradunt; nec Regem, nec Pontificem Maximum in annali intercalationis negotio (quatenùs saltèm ex arbitrio, ut ostensum est, haud parùm pendebat) ritè quid potuisse statuere, adeóque nec in eorum numerum admittendum qui intercalationi ejusmodi præessent. Locum exceptio hæc habuit, si modó vel rex Princeps fuisset Synedrii (quod tamen rarissimè juxta receptissima eorum scita accidit) vel Pontifex, sive Princeps, sive Collega fortè fuisset. Nam qui Pontificem Synedrio huic sempèr [c] præfuisse etiam viri maximi asserunt, temerè nimis illud nunc in Pontificis Romani gratiam, nunc alitér suarum ex partium studiis ut sacri ordinis adstruatur in Laicos nescio quæ jurisdictio, comminiscuntur, nec omninó ex commentariis aut interpretationibus traditionibusve Judai-

c *Vide Thom. Aq. 1. secunda quæst. 105. art. 2 ad 7. Baron. Annal. Tom. 1. anno 31: §. 10. §. 7. &c.: alios obiter ad Deut. 17.*

Judaicis, quæ planissimè sunt heic adversissimæ, hauriunt. Rationes autem afferunt de Rege [f]; משום אפסניא *Ob stipendiorum solutionem*, scilicet, מחלק ממין לחיילתיו כך וכך לשנה ונח לו שיהי כל השנים מיעוברות *præstare solebat copiis suis militaribus certam annuatím pecuniam; undè præsumebatur placuisse ei potiùs ut anni singuli forent intercalares.* Quod enim in annum simplicitèr præstituebatur, id ita præstandum erat ut quotiès intercalatio fieret annalis tredecim, quemadmodum ubi intercalatio nulla duodecim menses annum* conficerent. Non alitér atque ex jure quo passìm utimur Christiani, bissextilis annus perindè atque si communibus annis die integro impar non esset sumi solet. De Pontifice maximo aiunt, id in more receptum ne intercalationi annali nimis refragaretur (ubi arbitrio locus) idque animì sui, seu voluptatis causâ. Nam præsumebatur eum libentér nolle mensem Tisri, seu septimum, cujus in festo Expiationum, aliquotiés erat is lavandus, infrigidiora, aut hyemi proximiora tempora protrudi, quod necessum erat in anno insequente fieri, quotiès Adar secundus præterlabenti adjiceretur. Sic Talmudici. Eousque autem ex Synedrii magni autoritate Anni, Mensium, Noviluniorum adeòque Festorum universorum (præter

Sabbatum

f *Gemar. Babylon. & gloss. ad tit.* Sanhedrin *c.* 2. *fol.* 18. b *Adde Maimonidem halach.* Kidusch Hachodesch *c.* 4. § 11. *& Gemar. Hierosolymit. ad dict. tit. cap.* 2. *fol.* 19. *col.* 3.

* *Vide cap.* 16.

Sabbatum quod in periodis similiter perpetuò recurrit) rationem omnimodam pependisse volunt illi, ut quantumvis Synedri omninò inter decernendum errâssent, nihilominùs ab universis Israelitis eorum standum esset judicio; atque juxta illud festa à Numine imperata, essent observanda. Maimonides a ex disciplina vetustiorum b, ב"ד שקדשו את החדש בין שוגגים בין מוטעין בין אנוסין הרי זה מקודש וחייבין הכל לתקן המועדות על היום שקדשו בו אע"פ שזה יודע שטעו חייב לסמוך עליהם שאין הדבר מסור אלא להם ומי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לסמוך עליהם *Quoties Synedrium sanctificasset Neomeniam, sive id ex errore, aut ignorantia, aut etiam vi, aut invitò fecisset, sanctificatio legitima erat. Et unicuique necessariò indè incubuit officium festa, atque alia tempora observandi juxta diem, quem illi sanctificassent. Atque etiam si sciret ipse Synedros errasse, illorum tamen judicio ei erat nitendum. Neque enim aliis præter illos negotium hoc traditum est. Atque is, qui festa observanda jußit, eorum item judicio jußit standum.* Quò trahunt illud legis a, *Et loquutus est dominus ad Mosem dicens, loquere ad filios Israel, & dices ad eos, solennitates domini* אשר תקראו אותם, id est, *quas vocabitis convocationes sanctas, hæ sunt solennitates meæ.* Ubi & legunt אתם תקראו *vocabitis vos*, quemadmodùm

a *Halach.* Kidush hachodesh, *c.* 2. § *ult.*
b *Gemar. Babylon. tit.* Rosh haschana, *cap.* 2. *fol.* 25. *a.*

a *Levit.* 23. 1.

modum habetur etiam in codice Samaritano; quasi ibi Mosi,& Synedris suis adeòque successoribus eorum expressìm dictum fuisset, juxta vestrum in temporibus digerendis judicium, & pronuntiata, neque alitèr suos habebunt in annis, & mensibus dies festa imperata. Atque סוד העיבור, seu *mysterium* hoc *intercalationis*, annorúmve, ac mensium disponendorum scientiam traditam fuisse aiunt אין לכל אדם אלא לסמוכים נבונים *non cuilibet, sed eis qui manuum impositione ordinati intelligentiores essent*, id est Presbyteris, nec omnimodis, sed in Synedrium coöptatis Magnum. At Eliah Ben Moseh ex Scripturariorum suorum sententia inquit בזמן בית המקדש היה הדבר מסור לכהן הגדול עם שאר הכהנים או הנביא אשר בכל דור ודור. *Tempore, quo Templum stetit traditum, seu commissum est negotium hoc* (de Phasibus decernendis, & quæ indè pendent aliis loquitur) *Pontifici Maximo cum reliquis Sacerdotibus, aut Propheta cujusque seculi*, rerum harum intelligentiori. Sed verò post excidium, judices hujus rei facit [b] is, ex sectæ suæ placitis, eos, qui è variis sui generis Judæorum cœtibus diversimodè electi. Pauciores quàm Tres non debere esse. Unicum scilicet Judicem regularitèr negant etiam cum Talmudicis Scripturarii admittendum, sive hâc in re; sive in aliâ (exceptio-

[b] *Ibid.*] *Cap.* 16.

(exceptionibus aliquòt minutulis adhibitis) uti nec numerum parem ob diſſenſus incommodum. Humiles item ſpiritu, Juris ſacri, ut & Aſtronomiæ, & epilogiſmi annalis, & menſtrui juxta ſectam ſuam peritos eſſe debere hos judices monet ſuorum nomine Scripturarius noſter. Diſcrimen igitur inter ſectas haſce non leve eſt de Perſonis, quorum judicio negotium hoc ſuberat, adeò ſcilicèt ad ſacra attinens, ut nihil fermè ſuprà. Nam Feſta omnimoda, (præter Sabbatum hebdomadarium) Jejunia cuncta, Neomeniæ peculiaribus item ſacris celebrandæ, Annalis revolutio, ex eorum, qui ſic præerant autoritate, ac arbitrio pendebant. Nec Levitici, aut Sacerdotalis generis ullos neceſſariò heic omninò præfuiſſe, volunt Talmudici. Aiunt quidem, ut vides, Scripturarii (undenàm edocti neſcio) הדבר מסור *rem traditam*, aut *commiſſam* Pontifici Maximo, & Sacerdotibus; ut ſcimus etiam in Roma veteri [c] intercalationem fuiſſe Pontifici Minori. Sed non ita iis commiſſam, aut traditam, quin & aliis perſpicaciæ ſingularis, & ſapientioribus (quos cum Mahumedanis Prophetas appellare ſolenne eſt Judæis) cujuſque tribus eandem ipſam paritèr conceſſam velint, etiam dum ſtetit Templum; quemadmodum poſt excidium Judicibus qui-

[c] *Macrob. ſatur. 1. cap. 15. & videſis Iacobum Gutherium de veteri Iure Pontif. lib. 1. cap. 22.*

buſcunque modò ſui generis eſſent ; ſeu Iſraelitæ, ac ſatis ut dictum eſt periti. Dum verò Talmudici Synedrii Magni Principi, & collegis rem ita tribuunt; penes ſummos Reipublicæ Judaicæ præfectos (nam hujuſmodi fuêre Princeps, & collegæ illi qualicunque ſcilicet è tribu indiſcriminatim ſelecti Presbyteri) imperium, & arbitrium circa Sacra cùm Annua tùm Menſtrua hinc totiès pendentia, in Eccleſia illa divina (quæ planè ipſiſſima erat illa Reſpublica) manſiſſe interìm planè docent. Quod & perquàm conſonum eſt ampliſſimæ Tribunalis illius Juriſdictioni ad quam ſolam ſpectarunt, velut *Caſus reſervati*, alia non pauca momenti, cùm in ſacris, tùm in profanis graviſſimi. De errore autem explodendo, qui viris alioquìn doctiſſimis recipitur, Forum fuiſſe apud Judæos aliud cui rerum Sacrarum (ſeu earum inſtar quas Eccleſiaſticas vocamus nos) cognitio, aliud cui Civilium, ſeu Profanarum attineret, alibi fuſiùs dicemus.

CAP. XII.

CAP. XII.

Et Talmudicorum *&* Scripturariorum *Sententiæ de* Phaſeôn, *atque* Intercalationum *decernendarum* Loco, *Intercalandi* Tempore, *ac* Neomeniis ſanctificandis.

Legitimus Phaſeôn, atque Intercalationum decernendarum Modus habetur in Loco, quo, ſive Phaſis, ſive Intercalatio erat promulganda, in Tempore Anni Intercalandi, in Neomeniæ Sanctificatione, in Calculi Aſtronomici uſu, in Teſtimoniis de Phaſi admittendis, ac demùm in Neomeniis, ac Intercalationibus populo ritè indicandis. Locus Talmudicis Hieroſolyma erat dùm ibi Synedrii Magni, cujus Collegis ut oſtenſum eſt incubuit hoc curare negotium, item Locus; Templo ſcilicet conjunctus. Cum verò alibi in Terra Sancta id ſuas haberet ſedes, ibi etiam hâc de re decernendum; nec omninò alibi, nec ſine convivio ſolenni, Phaſin habitam ibi Lunarem promulgabant illi, undè menſis imminentis initium; quemadmodum, ſi phaſis nulla, aut cavus, aut plenus menſis præteritus, juxta ſuperiùs dicta, ab illis ibi fiebat. Poſtquam autem deſiit Synedrium,

etiam, & desiisse volunt illi (ut & antè dictum est) jus Neomeniarum ex phasi, atque intercalationum decernendarum. Scripturarii verò hâc de re sic statuunt, ut etiam tam post Urbis, gentisque excidium quam antè, adeóque etiamnùm; in Terra Sancta cùm ex phasi Neomeniæ tùm ex Abib [a] seu *maturescentium frugum tempore* annum, sive communem retinendum, sive intercalandum, juxta antè ostensa velint; quâ de re plura mòx ubi de utrorumque in regionibus aliis usu. Tempus autem Intercalationis sub exitum anni intercalandi à Talmudicis plerunquè collocatur, uti & res ipsa juxta eos interdùm exigebat scilicèt quotiès ex causis præter incommodum Paschatis locum alliis suprà dictis esset intercalandum. Nec omninò intercalandi edicta, seu Epistolæ intercalares emanabant ante initium anni intercalandi, ut docent illi, quod non video non admittere Scripturarios. De Sanctificatione Neomeniæ loquuntur utrique, id est lunæ corniculantis Benedictione, cujus formula singularis habetur apud Talmudicos [b] quò & spectat illud Prophetæ, [c] *Clangite tuba in Neomenia, in tempore constituto, & die solennitatis vestræ.* Nam ex ipsâ lege sacra neomeniis tùm tubarum sonus [d] solennis, tùm peculiare [e] sacrificium præstituitur, undè

[a] *Eliah Ben Moseh* Seder 1. c. 40.

[b] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin, c. 5. *fol.* 42. a *Iacob Ben Asher in* Orach Chaim, *cap.* 426. *Mos. Mikotzi præc. Aff.* 27. *fol.* 114. a *& vide I. Buxtorf. Synagog. cap.* 17.

[c] *Psalm.* 81, 3.

[d] *Numer.* 10. 10. & *vide Levit.* 23. 24.

[e] *Ibid.* 28. 11.

de præ cæteris diebus ſanctificandæ. Eæ ראשי חדשים *principia menſium* nuncupantur linguâ Moſaicâ. Synedri autem qui rei huic præfuere ſimùl ac tempore ſuo vidiſſent corniculantem Lunam (ut docent Talmudici) acclamabant מקודש מקודש *Sanctificata eſt, Sanctificata eſt*, ſucclamante ſimilitèr populo qui adeſſet. Tradunt verò illi ſanctificationis formulam hanc à Synedris neutiquàm adhibendam Neomeniæ alicui præter eam, quæ phaſi inſigniretur tempore in ſuo, id eſt veſpera, quæ exitu diei 29 menſis præterlapſi haberetur, adeò ut quotiès plenus fieret menſis, ſeu 30 dierum Neomenia proximè inſequens nunquàm eſſet ſanctificanda. Sed quantum video Scripturarii ſanctificandas omnimodas paritèr docent Neomenias. Eliah Ben Moſeh f ex ſuorum doctrinâ, אם ביום שלשים נראה הירח עם השמש דע שהיום ההוא הוא מקודש ואם לא יראה עם השמש אמנם יראה אחר עריבתו דע שהיום למחר הוא מקודש אמנם אם לא יראה ביום תלשים ולא בערב ג"כ רואים שלשים ואחר ואם יראה עם השמש סמוך לשקיעתו דע שהיום ההוא הוא מקודש זאם יראה עם השמש ביעיר יום גרול כגון שנים שיעות או שלשה קונם הטקיעה דע שהיום הקודם לו הוא מקודש אלה הם סימני ההקרבות אשר אהר זמן הראייה אשר יודיעו זמן המקודש אז *Si conſpiciatur Luna cum ſole in die 30, ſcito hunc diem eſſe ſanctificandum. Si non conſpiciatur cum ſole,*

f Seder I. c. 16.

sole, sed conspiciatur post vesperam suam, scito diem postriduanum esse sanctificandum. Sed si nec die 30, nec vespera compareat, observandus est dies etiam 31; in quo si appareat cum sole propè hujus occasum; scito diem hunc sanctificandum. Quod si conspiciatur cum sole die aperto, veluti horis duabus, aut tribus ante occasum solis, scito diem hunc pridianum (id est 30) *esse sanctificandum. Atque hæc sunt signa, seu causæ probabiles, seu conjecturales, quæ cum accidant post tempus Visionis*, (legitimum, & ordinarium, id est exitum diei 29) *docent rationem sanctificandi, quæ etiam tunc adhibenda.*

CAP. XIII.

De Calculi Astronomici *apud utranque sectam usu in* arcu Visionis, *seu* Phasis *Lunaris eruendo.*

Calculi Astronomici juxta utramque sectam heic usus ejusmodi erat; ut ex motu, ac loco Luminarium sæpius (cum phasis legitima, ac ordinaria, sive per aëris nubila, sive alias ob causas haberi nequiret) operosiùs ediscerent utrum omninò tempore suo, seu legitima, & ordinaria Astronomicè haberi potuisset. Atque indè alia de mensium quantitate, ac de Neomeniis constituendis decernebant,

bant, ſic nempè tempora menſtrua ex artificii ratione digerentes, atque intra ſuos retinentes cancellos, quandò viſionis, ſeu phaſis Veſpertinæ carebant indicatione. Apud Talmudicos [a] epilogiſmus Aſtronomicus (cui item tres minimùm Synedrii collegas præeſſe debuiſſe aiunt) hujuſmodi exhibetur. Terræ illius latitudo ſeptentrionalis inter gradus 29 & 33) ſeu ut volunt alii 35; diffuſiùs in Boream, quam vulgò recipitur, Terram illam extendentes) conſtituitur, & Hieroſolyma ſub 32, uti & Longitudo horum in gradu 66 ½ ac Terræ ſanctæ inter 63 & 69. Reperto utriuſque Luminaris loco ineuntis diei à præcedente Neomenia civili trigeſimi, ſeu temporis, quo phaſis legitima, ac ordinaria expectanda (id eſt, juxta illos, עת השקיעה *temporis ipſius occaſus Solis*) adeòque, & Longitudine Lunæ à Sole diligentèr obſervatâ; aut inter initium Capricorni, & Geminorum finem juxta ſignorum ſeriem repertus eſt Lunæ locus verus, aut inter Cancri initium, ac finem Sagittarii. Si in priori Zodiaci Semicirculo Longitudinem haberet tunc Luna graduum tantum 9 aut minorē, conſequens aiunt nullam potuiſſe tunc haberi ullibi in terrâ ſanctâ phaſin; quemadmodùm vicisſìm ſi pluſquàm graduum 15 in ſemicirculo illo eſſet tunc Lunæ Longi-

[a] *Maimon. hal.* Kidush hachodesh, *cap.* 9. *&c.*

tudo, dubitandum non fuisse quin Cœlo sereno phasis haberi potuisset ubiquè illic locorum. Si in semicirculo Zodiaci posteriori, seu qui à Cancri initio ad Sagittarii finem intercipitur, Longitudo Lunaris esset graduum duntaxàt 10, aut minor, phasin haberi potuisse nullam pro certo statuebant; ut vicissìm si gradus excederet 24 passim in Cœlo sereno potuisse haberi. At verò si gradus Longitudinis Lunaris in priori semicirculo inter 9 & finem 15, aut in posteriori inrer 10 & finem 24 reperirentur, tunc ex Latitudinis, ac parallaxis ratione, descensionis varietate, prosthaphæresibus, id genus reliquis in Epilogismo Astronomico adhiberi solitis terminos, & Arcum Visionis (quem קשתה הראיה nuncupant) eruebant; undè pronuntiari posset an eâ in vesperâ haberi in aëre sereno quitet phasis necne. Scripturariis vero non tam reverà alius est epilogismi modus, quam alii, undè discrimen haud contemnendum nasci palàm est, inter putandum termini. Etenim cum Talmudicis diei initium habeatur in ipso Solis occasu, Scripturariis verò (ut capite ante ostensum est quarto) in vesperæ Tertia initio, seu Crepusculi fine; ita apud hos initur ratio dum arcûs visionis quantitatem venantur, ut arcus qui in crepusculi fine, seu Vesperæ Tertiæ initio

coitum

coitum Luminarium insequente, inter ea intercipiatur, pro visionis arcu sit habendus, non verò ille qui inter Solis occasum & coitum. Quo nomine Talmudicos reprehendit Eliah Ben Moseh [b], & in Scripturariorum sententiam eorum aliquos à se monitos transiisse ait היו inquit חושבים קשת b Seder 1. c. 29.
הראייה עד עת השקיעה והיו חושבים שעת
הבקשה והקדוש הוא עת השקיעה ולא ידעו
דעת חכמינו שהתחלת היום הוא מתחלת הערב
השלישי והראתי להם זה הפסק בספרי החכמים והורו
בוה *Putare solent arcum visionis usque ad tempus occasus, atque ita eruunt tempus sanctificandum, scilicet ipsius Occasus; neque gnari sunt sententiæ sapientum sectæ nostræ, cui diei initium est à Vesperæ tertiæ initio; quod & ostendi illis in Nostrorum libris, nec rem porrò diffitebantur,* Eliah autem ille, constructis [a] motuum Lunaris, & Solaris a Seder 1. c. 29.
tabulis באופק קוסטנדונא לדעת אלבתאני ולדעת
החכם עמנואל בעל הכנפים *ad Latitudinem Constantinopolitanam juxta doctrinam Albategnii, & Emanuelis Geographi* (Constantinopolis autem Latitudo ei est graduum $41\frac{1}{2}$) de Phasi Lunari ibi sic demùm concludit סוף דבר inquit [b], בהיות בין המולד והשקיעה b Seder 1. c. 29.
יותר מיא שעות וחצי עד עשרים וחמש שעות
וחצי אפשר שיראה ואפשר שלא יראה ובהיות
בין המולד והערב השלישי יותר מערבעה עשר שעות
פחות שעה עד עשרים ושבעה שעות וחצי אפשר
שיראה

שיראה ואפשר שלא יראה ואם יהיה בין יתר מנת
רע שעל כל פנים יראה אם לא יהיה מניעה
והנרה לפי זאת כשיהיה בין השמש והירח במעלות
ישרות שמנה מעלות ועשרה ראשונים לא יראה
וכל שכן פחות מאלה וכשיהיה בינהם במעלות
ישרות ארבעה עשר מעלות על כל פנים יראה
וכל שכן יותר *Summa est quotiès inter coitum Solis, & Lunæ medium, & occasum Solis intercedant horæ* 11 $\frac{1}{2}$ *aut quæ usque in* 25 $\frac{1}{2}$ *excrescunt fieri posse ut phasis habeatur, uti & posse fieri ut non habeatur. Quod itidèm dicendùm, si inter coitum ejusmodi & Vesperam tertiam intercedunt plures quam* 14 *horæ (sexta parte demta) aut quæ usque in* 27 $\frac{1}{3}$ *excrescunt. Quod si harum excessus fuerit horarum, haberi potest omninò phasis, nisi* (per aëris nubila) *impediatur. Undè itiam fit ut quotiès inter Solem, & Lunam intercipitur arcus tantùm graduum* 8, *Min.* 10, *aut minor, phasis nulla habeatur, quotiès verò arcus ille fuerit graduum* 14, *aut major, haberi poßit.*

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De Testimoniis Phasis aliundè allatis quandò eorum, qui huic negotio præessent, oculis de eâ non constaret.

Princeps, ac Collegæ Synedrii Magni, seu eorum mandatarii, qui juxta Talmudicos phasi decernendæ præerant, non solùm oculis suis credebant, sed & testium pariter fide dignorum, qui corniculantem Lunam se tempore suo seu die 29 exeunte, sive Hierosolymis, sive alibi in Terra Sancta vidisse assererent. Atque indè sive plenos, sive cavos menses faciebant. Etiam die tricesimo de phasi proximè superioris Vesperæ testimonio allato ita creditum, ut indè mensis præteritus cavus fieret. Adeóque è locis integri diei itinere ab Hierosolymis dissitis satis tempestivè in rem advenire potuêre testes. Nón item qui intervallo majori ab essent. Neque heic nefas habebatur tanto itinere in festo aliquo die, aut Sabbato ipso ad urbem testimonii hujus gratiâ accedere, ut scilicet Sanctificatio Neomeniæ indè sequeretur. Hoc enim & hujusmodi alia, quæ, aut ad Festa solennia celebranda, aut Solennitates statas observandas attinuere, ne quidèm pro violatione Sabbati regulariter habuere. Undè totiès illud דוחה את השבת *depellit Sabbatum* de

de actibus hujusmodi, aliisque aliquot dictum. Binos autem heic minimum voluêre illi testes; ut in rebus aliis, sed moribus, ac vitâ integerrimos, ac sui generis, seu Israelitas; Gentiles autem, uti & fœminas & Minores, quemadmodum & rebus in aliis rejiciendos. Quin & de corniculantis figura sollicitiùs eos examinabant, utrum scilicet reclinante, inclinante, aut ejusmodi aliâ figura Lunam vidissent quàm quæ loco ac Latitudini eius in Zodiaco, ac habitudini Solari, quam ex epilogismo Astronomico compertam habebant, satis conveniret. Atque in hanc rem צורות הלבנה *depictas* in pariete *figuras Lunares*, variatìm scilicet formatas, habuêre, juxta quas testimonia exigere solebant. De Figuris illis nos plura alibi a. Jam verò si testimonium de phasi allatum ejusmodi fuisset, ut nec calculo Astronomico esset consonum, scilicet si refragaretur calculus ille quo minùs aut phasin tunc haberi, aut eâdem quam renuntiarent testes figurâ Lunam conspici esset indè credendum, nec quidem testibus creditum. In Scripturariis autem sunt, qui testem admittunt b heic unicum. Nec obstare aiunt quod habetur in lege de Testibus binis c, pluribusve. Id scilicèt eò solùm spectare, ut in litium, & actionum judiciis veritas de eo, quod, aut à reo malè fit

a *De Iure Nat. & Gent. lib.* 2. *cap.* 6. *pag.* 205

b *Apud Eliah Ben Mosch* Seder 1. *cap.* 12. & 13.

c *Deut.* 17. 6. *Num.* 35. 30. & *vide Deut.* 19. 51.

ſit, aut ab actore ſalsò imputatur à teſtibus binis, pluribuſve fiat manifeſta. Heic verò teſtimonium tantùm adhiberi de re viſa undè decernatur quid ſtatuendum in præcepto Numinis obſervando, eoque pariter ad univerſos Iſraelitas attinente. Et receptior hæc apud illos ſententia; quam alii rejiciendam tamen volunt. De moribus item teſtium ſollicitores ſunt Scripturarii, ita tamen ut nec omnes rejiciant non Judæos, quorum etiam aliquos Judæis Talmudici generis planè heic præferunt, veluti Iſmaelitas, ſeu Hagarenos; quoniam horum calculus de Phaſi, à Scripturariorum non ita multùm diffidet. Eliah Ben Moſeh noſter inter qualitates, quibus præditum teſtem volunt Sectæ ſuæ plerique hanc memorat שלא יהיה חלוק בדעתו בקדוש החדש מדעת חכמינו והנה מזה הצד ראוי לקבל עדות הישמעאלים מפני שהם הולכים אחרי דעת חכמינו בענייני הראייה וברוב הזמנים אנו שוים עמהם בקדוש החדש ביום אחד יותר ואין ראוי לקבל לנו עדות הרבנים מפני שהם חלוקים ממנו בזה אמנם החכם רבי לוי אמר ואם יגיד לנו מי שנקרב כי דבריו אמת והטעם אם יעיד לנו שום אדם שדבריו אמת בין מהרבנים או מהגוים כבר נתחייב עלינו שנשתמר *Ut non ſit diverſa circa neomeniæ ſanctificandæ rationem ſententia ab ea, quæ ſapientibus noſtræ ſectæ recipitur. Et certè hâc causâ conſonum eſt accipere teſtimonium Iſmaelitarum,*

rum, eo quod sequuntur illi disciplinam heic sapientum nostrorum in materie phasis. Et nos ut plurimùm cum eis convenimus in neomenia sanctificanda etiam eodem plerunquè die. Sed non oportet nos accipere testimonium Rabbinorum (scilicet Talmudicorum Judæorum) *quoniàm illi à nobis hâc in re disciplinâ sunt discordes. Attamen sapiens Rabbi Levi* (Scripturarius) *ait, si quisquam mortalium nobis indicaverit id quod verum est, seu vero ità proximat ut probabile videatur, sive is ex Rabbinis illis fuerit, sive ex Gentilibus, seu Christianis, debere nos juxtà rem observare.* Quod Eliæ huic ipsi tamen displicet. Suorum verò, ac aliorum, qui in disciplinâ Neomeniarum sanctificandarum ipsis sunt satis concordes testimonia de phasi tempestivè allata (quotiès scilicet Judicum, seu eorum qui phasi decernendæ præessent oculis neutiquàm de eâ constaret) maximè docent Scripturarii facienda, fidemque eis non rarò habendam, præ ipso calculo Astronomico, quem, sive per hypothesium incertum, sive per putantis incuriam sæpiùs heic fallere non immeritò profitentur, modò scilicet crassissimus, & nemini fermè non manifestus in plaga Lunæ visæ designanda, aliave phasis circumstantia in testimonio, miminè reperiretur. Tunc enim etiam ipsi testimonium

nium rejiciendum volunt. Hinc Talmudicos hoc nomine quidem ſeveriùs reprehendunt, velut qui nec legem ſacram ſatis obſervarent dum calculum Aſtronomicum tanti faciebant, ut teſtimonium huic non ſatis conſonum planè rejicerent. Elias [d] hac de re אם עלה בחשבתם כי לא יראה אפילו שבאו עדים והעידו כי נראה אין שומינן להם וזה הפך כונת התורה ודבור כרה במצות השם להחליף המועדים מזמנם להשליך דעת הברור שהוא המוחש וללכת אחרי דעת ההקרבה שהוא החשבון *Quotiès per epilogiſmum initum non reperirent* (de Talmudicis loquitur) *phaſin haberi potuiſſe, etiamſi advenirent teſtes, qui de phaſi teſtimonium adferrent, neutiquàm audiendos eos voluêre. Quod quidem ſenſui Legis contrarium eſt, & Præceptis Numinis adverſum; dum indè feſta luxantur, ſuiſque è locis detruduntur; & ratione phaſis dignoſcendæ manifeſtâ, & quæ ex ſenſu pendet neglectâ, adhibetur illa, quæ probabilis eſt tantùm, ſeu conjecturalis qualis eſt ipſe calculus.* Etenìm in hoc negotio rationem manifeſtam, ſeu ſcientiam certam, quam דעת הברור nuncupant, ſolam in ipſa phaſi, ut oculorum objectum eſt, tempore ſuo, ſeu veſpera diei trigeſimi habita poſitam volunt. Calculum autem Aſtronomicum, & quæ ſunt reliqua, juxta antè dicta, in digerendis menſibus, caviſque, & plenis,

[d] Seder 1. cap. 10.

variatìm faciendis, adhiberi solita, ad דעת הקרבה, seu *rationem probabilem*, seu *conjecturalem* aiunt attinere. Sed demùm aiunt, אמנם כשאין לנו דעת הברור הנה אז נלך אחרי דעת הקרבה ואם לא כן הוא מרד גדול במצות השם ועל כן אנו בעלי מקרא כשאין לנו דעת הברור שהוא המוחש נלך אחרי דעת הקרבה *Si verò desit nobis ratio manifesta, tunc sequimur rationem conjecturalem. Nisi enim sic fieret, præcepta Numinis graviter transgrederemur. Ideóque nos Scripturarii, quotiès rationem manifestam, & quæ è sensu pendet non habemus, conjecturalem amplectimur.* Et caput habet Elias noster [e] integrum בחיוב דעת הקרבה כשאין דעת הברור *de eo quod est, necessariò adhibendam esse rationem conjecturalem, seu probabilem, ubi manifesta deest*, idque in mandatis sacris observandis, veluti de mundo, & immundo discriminando, de ciborum delectu legitimo, id genus aliis.

[e] Seder I. c. 14.

CAP. XV.

De Neomeniæ Promulgatione, *& de* Festo Duplici, *seu biduo continuo, dubii, in Neomeniis, seu mensibus digerendis, causâ, celebrando.*

EX incerta Mensium, sive Plenorum, sive Cavorum per annum distribuendorum,

rum formulâ ac more hactenùs ostenso, nemo non videt adeò incertam fuisse Festorum, Jejuniorum, aliarumve solennitatum, dierum menstruorum nomine, seu numero, sive in lege sacra, sive in decretis publicis denotatorum, juxta rationem hanc observationem, ut quicunque nesciret cavusne an plenus ab iis qui negotio huic præessent, mensis præteritus fieret, eum ut hodiè an cràs festum aliquod, decimo, verbi gratiâ, nono, decimiquarto, seu alicui alii mensis cujuscunque labentis diei affixum, servandum esset, simùl ignorare esset necessùm. Nam si cavus fieret mensis præteritus, seu dierum 29, tunc unico die citiùs advenire quemlibet mensis insequentis diem palàm est; quemadmodum, si plenus, aut dierum 30, die unico seriùs. Hinc docent Talmudici, huic ut occurreretur incommodo, seculis in vetustioribus morem fuisse, signis flammeis, aliisve in montium summitatibus collocatis Neomeniæ tempus indicare; quotiès scilicèt, aut phasi Hierosolymis tempore suo habita cavus nocte trigesima fieret mensis præteritus, aut non habitâ plenus; cujus indicium sic nocte potuit trigesima prima expediri. Postmodùm vero aiunt, quoniàm Cuthæi (quo nomine Samaritanos Plerunquè in-

nuunt) signis hujusmodi positis Judæos hâ in re fallere, utpotè sibi odiosissimos, conabantur, in morem fuisse receptum, Nuntios seu Cursores publicos per Terram Sanctam sub Neomeniarum tempora, seu post mensis præteriti qualitatem indicatam, mitti à Synedris Senedrii Magni solitos, qui populum ubiquè hâc de re facerent certiorem. Neque horum itinera, aut dies festos, aut Sabbatum violasse. Ab eis verò qui propter loci ab Hierosolymis distantiam [a] tempestivè satis edoceri nequirent, Biduum Continuum festo diei unicuique tribuendũ, seu diem quemlibet festum Biduo Continuo celebrandum. Ne scilicet verum ipsum diem juxta Neomeniæ; quam ignorarent, constitutionem observandum fortè prætermitterenr. Etenim si cavus fieret mensis præteritus, dies prior verus erat dies festus, si plenus, posterior. Utrunque igitur voluêre sic servandum. Nuntios hosce שלוחין *Apostolos* nuncupant, quâ quidem voce indigitantur etiam Judæorum ministri alii à Patriarcha eorum missi ad exigendum per Synagogas aurum, ut videre est in Codice Theodosiano [b]. Quod verò sic de Nuntiis, seu Apostolis hanc in rem emittendis dictum est, non ad cunctas paritèr Neomenias attinet, sed ad eas solùm è quarum tempore dies Festi

a *Vide cap.* 17.

b *Lib.* 16. *tit.* 8. *lib.* 14.

menſibus aſſignati, & Jejunium illud celebrius quotannis nono die menſis Ab ſervatum pendebant. Id eſt ad Neomeniam Niſan, Tiſri, Caſleu, Adar Jiar ob feſta in eis ſignata, atque ad Neomeniam Ab, propter jam dictum Jejunium. Reliqua enim Jejunia, quæ ſparsim aliis habentur in Menſibus, non tanti feciſſe videntur ut curſorum publicorum heic uſus adhiberetur; quâ de re tamen conſulas Magiſtros c, Nuncius, ſeu Apoſtolus heic ſufficiebat unicus. Et ſi quis alius fide dignus; licet neutiquàm à Synedris miſſus, decretum de Neomeniâ indicaret, Feſta, juxta ea quæ is narraret, celebrare licuit. Scripturarii autem qui hodiéque in Terra Sancta Neomenias, & temporum rationem, juxta antedicta, ſervant, de feſto ejuſmodi duplici item monent; ſed alias etiam ob cauſas. Sic nempè eſſe illud ab univerſis ſectæ ſuæ celebrandum, quandò, aut per crebrum phaſis tempore ſuo, ſeu ſub exitum menſis præteriti defectum, ac per incommodam fortè cavorum, & plenorum menſium præteritorum diſpoſitionem, aliaſve inter diſquirendum ob cauſas de certo, juxta eorum diſciplinam, Neomeniæ die ſatis non liqueret, aut per confuſionem ejuſmodi qualemcunque Neomeniarum, & menſium exituum evê-

c *Gem. Babyl. ad tit.* Roſh haſchana *cap.* 1. *fol.* 18. & *Gloſſ. in Maimon. hal.* Kiduſch hakodeſch *cap.* 3. *fol.* 200 b.

 niſſet

nisset ut planè in dubio restaret utrùm die Præsenti an postriduano Neomenia legitima esset tribuenda. Verba sunt Eliah Be

d Seder 1. cap. 16. Mosch [d] nostri ; שראוי הכל פסקו דבר סוף עשורת שני ימיכם מספק שיה זה לזה לא יעריף אחר מהשבהכם על האחר Summa est, consentire universos, oportere celebrari dies binos propter dubium, eosque non omninò; quantùm ad celebrationem, inter se dignitate impares. Hoc verò maximè observandum in mensibus Nisan, & Tisri; quoniam in altero Paschatis festum celebrandum, in altero Expiationum; idque sub gravissima

e Numer. 19. 13. Levit. 23. 30. e Excisionis (כרת Cerith dictæ) pœnâ cœlitùs scilicèt non humano aliquo Judicio infligenda, nec aliundè quam à Numinis vindicta expectanda. Sed perperàm minus, & contra receptissimam Judæorum

f Videsis lib. nost. 7. de Iure Naturali, &c. c. 9. & Sixtin. Ab Amama Antibarb. lib. 3. p. 951. cùm Talmudicorum [f] tùm Scripturariorum doctrinam docent Theologi quidam celebres, pœnam illam humani fuisse judicii, adeóque Excommunicationis forensis in Ecclesia, seu Republica illa speciem fuisse, asserunt. Adeò etiam ut interdùm ipsum vocabulum כרת, quæ excisio est à Numine solùm expectanda, pessimè reddatur à viris alioquin doctis nec rebus Talmudicis prorsùs inassuetis, Excommunicatio. Quæ summa est morum Judaicorum gentisque disciplinæ, aut imperitia, au

peritiæ diſſimulatio, nequid gravius dicam. Eâ autem de re alibi pleniús. De dupliçi autem ejuſmodi feſto propter calculi Aſtronomici incertum ſubindè obſervando, rationem addunt Scripturarii, שאין מנהג הכתוב לרבר בעינים המסופקים רק הולך אחר הברור והודיע לנו הכתוב שכשאין לנו רעת הברור איך נרין על הספק *morem Scripturæ non eſſe loqui, de rebus dubiis; ſed de eo quod manifeſtum, & certum eſt. Sed intereà eam docere nos, quotiès certa nobis dëëſt ſcientia, de dubio* (quatenùs dubium eſt, & manet) *eſſe judicandum.* Exemplum petunt ex lege ſacrâ de effractore nocturno [h], quem eò quod in dubio erat utrùm furti, an cædis causâ ædes noctè effringeret, ideò patrifamiliâs in tutelam ſui occidere licuit; non itèm, ſi luce hoc fecerat, quia de furto tunc ſolùm præſumendum; quod mulctâ, non cæde omninò ex lege compenſandum. Hinc aiunt, והוה מפני מצאנו בכת' חורץ חן על הספק הזה יחוייב לנו גר' לרון על הספק *Quoniam in ſcriptura comperimus gratioſam pœnæ* (alitèr homicidii causâ ſubeundæ) *remiſſionèm propter id quod in dubio eſt, ideo etiam debemus nos de Dubio judicare.*

[h] *Exod.* 22. 2.

Cap. XVI.

Incertissimæ Annorum *quæ hactenus descripta est* rationis, *in Hominum Ætatibus, rebusque aliis civilibus decernendis*, Usus.

Quam operosa res, & molesta esse Neomeniarum, adeóque consequentèr Festorum, Jejuniorum, omnimodarumque solennitatum menstruarum apud Judæos recurrentium legitima observatio ex jam ostensis liquet. Quin & incertissima indè atque ex Adare secundo subindè adjecto, sibi crebro dissimillima erat annorum in rebus civilibus dijudicandis ratio Veluti in Majorum, Minorum ætatibus juxta annorum numerum putandis, Locati item, ac Conducti annis, id genus, quæ in hominum commerciis obvia sunt, aliis. Regularitèr, verbi gratia, ante annum decimum tertium, ac diem insupèr unicum completum Minores habebantur Masculi; Fœminæ verò ante annum duodecimum, ac unicum prætereà diem, qua de re etiam nos [a] alibi. Jam verò Anni quidem, cùm Solaris, tùm Lunaris, ut ex ante dictis constat, rationem habuere. Adeóque etiam non solùm numero rotundo solarem dierum 365 esse admisere, sed & simplici

[a] Lib. de Successionibus c. 9.

ſimplici anni nomine illum ſubindè intellexêre; uti etiam dum commentum vetus ſic adjicitur à Bar Chama b de Satana, & ſolenni, ſeu Magno expiationum die; השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבע הוי תלת מאה ושיתין וערבע יומי אית ליה רשותא לאסטוני ביומא דכיפורי ליה רשותא לאסטוני HASATAN *numerum exhibet 364; ſcilicet ſunt dies 364, in quibus facultas eſt Satanæ Judæis adverſari, eoſque accuſare* (undè nomen habet.) *Die verò Expiationum dëëſt ei facultas hæc*; ſeu die 365, quo annus completur. Cæterùm in rebus civilibus decernendis, quales jam memoravimus, idque genus aliis, neque Lunaris ratio, neque Solaris habebatur anni, ſed ſolummodò incertiſſimi illius, qui è menſibus etiam non minùs certis conflabatur, ſive communis, ſive intercalaris. Adeò ut pro vario annorum ejuſmodi diſcrimine, alitèr atque alitèr ſe haberet, & Natorum ætas, & Locationum, aliorumque contractuum tempus. Expreſſiſſima ſunt hâc de re in utroque Talmude c teſtimonia. Atque ex eis Moſes Maimonides d, de Legitima natorum utriuſque ſexus ætate annorum numero diſtinguenda, verba faciens demum ſubjungit כל השנים האמורות בבן ובנות וביערכין ובכל מקום א.נן לא שנין הלבנה ולא שנין החמה אלא שנים של כבב העיבור

b *Gem. Babylon. ad tit. Joma cap.* 1. *fol.* 20. *a.*

c *Hieroſolymit. ad tit.* Nedarim, *cap.* 7. *fol.* 40. *col.* 1 *Babylon. ad tit.* Erakin, *cap.* 3. *fol.* 18. a *& cap.* 8. *fol.* 31. a

d *Halac* Ishoth *cap.* 2.

העִבּוּר שהן פשוטות ומעוברות ע"פ בית דין כמו שהן קובעין אותן כמו שנארנו בהלכות קידוש החודש ובאותן השנים מונין לכל דברי התורה. *Anni omnimodi, sive de prole alterutrius sexus, sive de rerum qualicunque æstimatione dicti, alibive memorati, nec Solares sunt, nec Lunares, sed Anni quales ex ordine intercalandi nascuntur, sive communes, sive intercalares; juxta quod Synedrium eos præstituerit, quemadmodum explicatum est à nobis in libro de Sanctificanda Neomenia. Quin & juxta hoc genus annorum putandum est in rebus omnimodis ad legem attinentibus.* Tantundem habet Moses Cotzensis e, alii. Nemo igitur erat inter eos mortalium cui satis constare potuisset de futuro legitimæ, sive suæ, sive alterius ætatis termino, antequàm postremi anni à Synedrio qualitas decerneretur, id est, aut adjiceretur Adar secundus, aut prætermitteretur. Quale & de rebus aliis civilibus; quibus annorum ratio necessaria, dicendum. Et vide quod habetur suprà capite undecimo, de annuorum stipendiorum solutione.

e *Precept. aff. 50. fol. 134. col. 4.*

CAP.

CAP. XVII.

Quandò & undè desierit, *juxta Talmudicos*, vetus ille mos, *ex Phasi lunari, mensium præstituendorum, atque annos ex arbitrio Intercalares faciendi.* Cyclus enneadecaetericus *ab* Hillele *Principe Synedrii Magni introductus. Quamdiu* Synedria Judaica *in* Terra sancta.

Talmudicis, ut antè diximus, receptissimum est, incertam illam Mensium, annorumque rationem ex Synedrii magni decreto pependisse, adeóque quamdiu Synedrium illud in Terra sancta emortuum non est, nec evanuit, perpetuæ Phasium Lunarium observationi, atque annorum, qualem ostendimus, intercalationi locum ibi fuisse, cumque debitum. Atque velut הלכה למשה מסיני *Traditionem, seu Doctrinam Mosaicam è Sinai* [a] habent calculum illum menstruum, seu Neomeniarum על פי הראייה *juxta Phasin Lunarem*, seculis scilicet in illis, quibus Synedrii autoritas obtinuit. Cæterùm בזמן inquit Maimonides, שאין שם סנהדרין קובעין על פי החשבון הזה שאנו מחשבין בו היום ואין נזקקין לראיה *Tempore, quo Synedrium ibi defuit, Annos, & Menses præstituere sumus soliti juxta computum hunc quo hodiè utimur, nec Phasis habetur*

[a] *Vide suprà, c.* 8.

betur omninò necessaria, quæ & nunc ante computi illius Neomeniam, nunc in ipsa Neomenia, nunc post eam accidit. Computus ille visitur in *Machzor* illo, seu Cyclo Decemnovennali, cui certus est annorum intercalarium, & similitèr sempèr redeuntium numerus, atque obitèr habetur apud autores jam ante à nobis indicatos. Autor Cycli hujus fuit Hillel Princeps Synedrii magni, Filius Jehudæ Principis. Rabbi Abraham Zacuthius [b], הלל הנשיא בנו של ר׳ יהודה הנשיאה תקן העיבור על דין רב אדא עד שיבוא המשיח בן דוד והיה בזמן אביי ורבה וכן כתב ר׳ שמעון דורן בפירוש האזהרות והיה בשנה קר״ע לשטרות ואחריו לא היה בית דין עוד *Hillel Princeps Filius R. Jehudæ Principis composuit rationem Intercalationis*, seu *computum annalem juxta doctrinam Astronomicam Rab Ada à nostris adhibendam, usque dum venerit Messias filius David. Floruit autem tempore Abii & Rabba (quod & testatur etiam Rabbi Simeon Doran in exegesi sua Monitoria) atque anno æræ contractuum 670. Neque post eum habitum est unquàm Synedrium.* Alibi [c] item de eodem Hillele; תקן העיבור לכל ישראל קודם שתתבטל הסמיכה עד ימי המשיח *composuit*, seu *instituit Intercalandi modum universis Israelitis, antequàm cessavit, seu desiit Ordinatio Præsbyterorum* (scilicèt per legitimam in terra

fancta

[b] *Sepher* Juchasin, *fol.* 90. a

[c] *Pag.* 45. a *& tantundem R. Gedaliah Ben Iechai in* Shalsheleth *fol.* 84. 35.

. ſancta manuum impoſitionem; qua de re alibi [d] egimus) *idque ut uſque ad Meſſiæ adventum duraret.* Scilicet ex doctrina Aſtronomica, & Chronologica illius Rab Ada Bar Ahaba [e] & Samuelis Minoris dicti, uti & Jarchinæi, [f] aliorumque (qui prævidentes poſtquam Synedrium Magnum planè eſſe deſineret, cyclo aliquo annali opus neceſſariò fore, quo tempora ſua juxta legem Moſaicam digererentur, materiem artificioſam eam in rem ex medio Luminarium motu diligentiùs formaſſent) cyclum illum, ſeu enneadecaeteridem notiſſimam ſibi, poſteriſque conflavit Hillel ille. Annus autem æræ contractum 670 quo floruit Hillel hic reſpondet Chriſti anno 358, ſeu tempori Conſtantii Auguſti. Adeóque ſub id ſeculum deſiit mos ille menſes, à phaſi Lunari auſpicandi, uti & annos menſe adjectitio, ſeu Adare ſecundo cauſas ob incertiſſimas, juxta ſuperiùs oſtenſa, augendi, intercalareſque modo vetuſtiori faciendi; limitibus, ſeu velut repagulis, cùm menſibus adeóque neomeniis, tum annorum rationi certiſſimis jam ſecundum Cyclum illum ennecadecaetericum præſtitutis. Neque enim priſtinus mos diutiùs juxta Talmudicos obtinere potuit וסתלק ב"ר הקבוע מארץ ישראל *quia* [g] *Conſeſſus Iudicum ſtabilis,*

ſeu

d *In Notis ad Eutychii Origines Alexandrinas.*

e *Vide Sepher* Juchaſin. *fol.* 75. & 76.

f *Ibidem fol.* 69 *ad*

g Tzemach *David qui citatur etiam Joſ. Scalig. canon. Iſagog. lib.* 3. p. 27[?]

ſeu *Synedrium* cujus ex arbitrio pependit, res hæc tota, *deſiit eſſe in Terra Iſraelitica.* Diximus ſub id ſeculum deſiiſſe juxta Talmudicos morem illum veterem; ita tamen ut etiam annos ab Hillele elapſos non paucos mordicùs ab ipſis ibi retentus interìm videatur. Etenim Septûaginta ab anno Æræ Contractuum annis; id eſt Conſulibus Florentio, & Dionyſio, ſeu Chriſti 429, reſcriptum habetur Theodoſii ſecundi, & Valentiniani AA. ad Joannem Sacrarum Largitionum Comitem quo Judæorum Synedria in utraque Palæſtina memorantur. Verba reſcripti ſunt (ut in Theodoſiano [h] occurrunt Codice) *Iudæorum primates, qui in utriuſque Palæſtinæ Synedriis nominantur, vel in aliis provinciis degunt, quæcunquê poſt exceſſum patriarcharum penſionis nomine ſuſcepêre, cogantur exſolvere.* In codice Juſtinianeo [a] pro *nominantur*, legitur *dominantur*. Aliaque ibi haùd parùm à Theodoſiani heic verbis diſcrepant Sed quantum ad Synedriorum mentionem attinet, codex eſt uterque concors, quæ de Collegiis, ac Synedriis Judæorum obſervavit Cujacius †. Quin & Maimonides morem priſtinum deſiiſſe ait בעת שחרבה ארץ ישראל ולא נשאר שם בית דין *Tempore, quo vaſtata eſt Terra Iſraelitica, nec relicta in eo eſt Domus Iudicii,*

h *Lib.* 16. *tit.* 8. *l.* 29.

a *Tit. de Iudæis l.* 17.

† *Obſervat. lib.* 7. *c.* 30.

cii, seu *Synedrium*; quod & ipse ad ætatem Abii, & Rabba refert, seu לסוף חכמי הלמוד *ad finem Doctorum Talmudicorum*, seu seculum, quod in Talmudicorum *, id est in Gemaris citatorum, serie recentissimum est. De Hillele illo, ejusque computo, præter Scaligeros & Petavios, vide cum primis etiam Joannem Morinum [b], & Samuelem Petitum [c]. Et Talmudicis tam extra quam intra Terram Israeliticam degentibus, recipitus calculus ille enneadecaetericus, ibi sic olim præstitutus; utpote qui priscum illum adeoque incertum suppleret. Ita tamen pristinum illum perpetuò redolere volunt novitium hunc calculum ut tametsi, dum Cyclum in se redeuntem simplicitèr spectamus, satis prænoscatur diei cujuslibet in dispositione menstrua festi locus, isque certissimus, nihilominùs in regionibus ab Hierosolymis longiùs dissitis (id est in quibus Judæis mos erat, dum ex phasi, ac Synedrii Magni promulgatione Neomeniæ pendebant, festa duplicia, seu binos simul dies festos, dubii causâ, ut superiùs dictum est, regularitèr celebrare) eandem, quæ ante Cyclum hunc introductum festorum duplicium, obtinuit rationem velint retineri. Distantiam autem sic definiunt. In locis ab Hierosolymis decem amplius

dierum

* Vide Ios. Scalig. lib. 7. de Emend. Temp. p. 6. 4.

b Exercit. 1. in Pentateuch. Samaritanum.

c Observ. 3. lib. 3.

dierum itinere dissitis perpetuò ut antè (quoniam illuc Apostoli seu Neomeniæ nuntii, maximè, שלוחי תשרי *Apostoli Tisri* mensis, cujus dies 10 erat festum Expiationum illud Magnum, tempestivè satis pervenire tunc nequibant) festa agunt [d] duplicia. Quod si locus intra hoc intervallum reperiatur, sic distinguunt. Aut locus ejusmodi habetur intra Terram Sanctam, aut extra. Prioris generis in locis unicum, juxta Cyclum hunc, celebrant festum. In locis posterioris generis, festa regulariter duplicia. Quod tamen sic temperandum, ut à recepto à patribus singulis in locis more aliquo singulari neutiquàm intereà recedatur. Quicquid enim ad festa hæc duplicia attinet, fatentur esse planè מדברי סופרים *ex scitis scribarum*, quo nomine superinductos mores, ac instituta solent indigitare.

[d] *Videsis Ios. Scalig. Can. Isag. pag. 223. videsis Dionys. Petavium lib. 2. de Doctrina Temp. cap. 27. & Ægid. Bucherium de Paschali Iudæorum Cyclo c.6.*

CAP. XVIII.

Excommunicationis Judaicæ *Causæ binæ singulares ad antè ostensa de* Festis duplicibus, *&* Intercalationem *attinentes.*

EX jam ostensis liquet quid sibi velint Causæ binæ singulares inter viginti quatuor eas, ob quas apud Judæos Talmudicos

mulicos quis posset ritè Excommunicari, id est eo usque pristina libertate consortii inter suos civilis privari, ut nec intra quatuor cubitorum distantiam eorum cuiquam assidere ei fas esset, nec legitimi, seu civilis hominum numeri pars aliqua, etiamsi præsens, interdùm haberetur. Neque enim à Templo, Sacrificiis, aut Conventibus Sacris omnino quis apud eos ex sententia aliqua Excommunicationis, sive forensi, sive alia humana arcendus erat. Nam & Excommunicatio, tàm à privatis, quàm à foro aliquo ob causarum illarum aliquam legitimè potuisset apud eos pronuntiari; qua de re nos alibi fusiùs [a]. Nec quid cum forensi excommunicationis sententia apud eos commune erat legibus sacris de Immundis corpore à [b] Templo, Sacrisque arcendis. Scilicet ex ipsa legis sacræ vi ita arcebantur illi, ut ex sententiâ forensi puniendi quidem essent mulcta, aut verberibus si legem violarent. Ipsa autem disertis verbis Lex sacra, non Forensis aliqua sententia, à sacris eos excludebat. Quod inprimis observandum, ubi ex Immundorum ejusmodi Exclusione argumenta pro Excommunicatione apud Christianos afferri solent. Nec ad genus Hieraticum, ejusve partem aliquam, jus Excommunicandi præ aliis omninò attinuit.

a *Lib. 4. De jure Nat. & Gent. cap. 8. &c. Adde Constant. L'empereur in Bertram. pag. 371. &c.*

b *Num. 5. 2. & 19, 11. &c. Levit. 13. 46. & cap. 12.*

nuit. Cauſarum autem illarum altera [c] eſt, ſi quis eſſet מחלל יום טוב שיני של גלות *profanator Diei feſti ſecundi* (ſeu diem Duplicis feſti poſteriorem) *captivitatis*, ſeu potiùs τῆς διασπορᾶς, ſeu *Diſperſionis*, ſeu Judæorum extra Terram Sanctam degentium. Altera [d] eſt ſi quis מחשב שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ *Computi annorum*, *ſeu menſium figendorum rationem iniret extra Terram Sanctam*, id eſt, aliam obſervaret annorum, menſiumque rationem, quà Judæus, præter eam, quæ in Terra Sancta præſtituta eſt, olìm ſcilicet à Synedrio magno, ac poſt præter eam, quæ ab Hillele ejuſdem principe, non ſine collegarum aſſenſu, ut diximus, eſt introducta. Excommunicatum, qualem diximus, appellitant מנודה *ſeparatum*, id eſt, מנודה מן הקהל *Separatum ab Eccleſia*, *Synagoga*, *republica Iudaica*, ſeu ἀποσυνάγωγοι [e] *extra Synagogam factum*. Atque dicebatur is eſſe בשמתא in *Shematha*, ſeu בנידוי *in Niddui*, id eſt in *ſeparatione*, aut ἀφορισμῷ *. Quibus vocibus non planè ejectus innuitur, ſed peculiari illâ, quam diximus civilis inter ſuos conſortii intra quatuor cubitorum diſtantiam libertatis deprivatione punitus. Quemadmodùm in illo Virgilii, *Et penitus toto diviſos orbe Britannos* peculiaris tantùm inſulæ in Oceano poſitura, non omninò

c *Gemar. Babylon. ad tit.* Peſachim *cap. 4. fol.* 52 a.

d *Ad finem Gemar. Bab. ad tit.* Beracoth. & *Maim. hal.* Talmud Tora *cap. 6.*

e *Iohan* 9. 22. 12. 42.

* *Vide Luc.* 6. 22.

ninò divisio ejus ab reliquo orbe, quasi ejusdem pars non restaret, indicatur. Neque omninò admittendum f, Synagogæ vocem in τῷ ἀποσυνάγωγος seu *extra Synagogam*, aut *absque Synagogis* (ut vulgata) *fiere*, Synagogam, quà proseucham, aut cultus divini locum, ædesve sacras significat denotare, sed universum populum Judaicum, sexcentiès in Fœdere veteri Synagogæ nomine denotatum; non alitèr atque apud Christianos Ecclesiæ nomine populum Christianum, quæ nihilominùs pro ædibus item sacris passìm sumitur. Sic Excommunicatus, à Triumviris sui generis quibuscunque, modò saltèm ad mentem meliorem pœnitentiâ ductum rediisse eum eis constaret, legitimè potuit absolvi. Quod ut sibi fieret si non sedulò conaretur; sed per tempus bimestre, maximè si ex sententia forensi excommunicatus fuisset, contumax perstitisset, τῷ חרם *Cherem* anathematismo, seu diris, atque execrationibus, ex sententia item fori feriebatur; interdùm etiam carceri traditus; qua de re item nos plura loco suprà indicato.

f *Videsis Drus. Præterit. 4. ad Ioh. 9. 22.*

CAP. XIX.

Scripturariorum *sententia de Annis, & Mensibus tùm* intra, *tùm* extra Terram Israelis *observandis*, *etiam* post Cyclum Hillelianum *ita, ut ostensum est, admissum.*

Ita discrepant in annali, & menstruo computo Scripturarii Judæi à Talmudicis post Cycli, quem diximus, Hilleliani introductionem, ut ejusdem intra Terram sanctam ne hodiè quidèm velint Scripturarii usum admittere [h], phasis ibi rationi, ac prisco intercalandi mori, ac tempori Abib, seu frugum ibi maturescentium sempèr adhærentes. Extra vero Terram Sanctam Eundem ipsum Cyclum amplectuntur. Eliah Ben Mosch noster, quoniam, inquit [i], qui extra Terram Sanctam degimus tempus Abib, seu maturescentium frugum satis internoscere nequimus הכרחנו להמשך אחרי השבון הנגזר כפי מה שעושין אחינו ב"ה מפני שזה החשבון נמשך אחר מציאת האביב בארץ ישראל בקרוב כי כשאין ידיעת הברור צריך ללכת אחרי דרך ההקרבה *Cogimur sequi computum Intercalationis*, seu *Cyclum illum, quem item amplectuntur fratres Nostri Talmudici*, seu *Traditionales. Nam & computus ille adeò nititur tempore Abib*, seu *maturescen-*

[h] *Vide supra c.* 10.

[i] Sedar 1. *cap.* 40.

turescentium frugum in Terra Israelitica, ut eidem quotannis, aut respondeat, aut proximet. Et ubi manifesta ratio deest, sequenda est ea, quam suppleat conjectura, seu *quæ veritati propior videatur.* Et deìn explicat מחזור *Mackzor*, seu Cyclum illum decemnovennalem cum certa intercalationis ratione in eo admitti solita, in qua nec tres continui anni communes, nec bini Intercalares. At verò de Judæis hujus generis in Terra Sancta agentibus, autor idem אלא אנשי ארץ ישראל הנמשכים על פי האביב לפעמים יעשו ג׳ פשוטות מחוברות ולפעמים שתים מעוברות וזהו מצד שנוי הזמנים בבכור והאחור והם הולכים אחרי דעת חברור ואנו הולכים אחרי דעת ההקרבה *Atqui Judæi, qui Terram Sanctam incolunt, tempore Abib, seu maturescentium ibi frugum nixi interdùm Tres faciunt annos Communes continuos, uti & interdùm binos Intercalares; quod evenit ex citioris, aut serioris germinandi temporis discrimine. Utuntur scilicet ii ratione manifesta* (quæ scilicèt juxta patrum scita in Terra sancta, ut antè ostenditur, recepta est) *Nos vero conjecturali, seu quæ à veritate non ita videatur distare.* Hinc sequitur, Communem fieri subindè in Terra Israelitica à recentioribus adeóque hodiernis Judæis Scripturariis annum, qui extra Terram eandem degentibus, sive Scripturariis,

ſive Traditionalibus intercalaris fuerit, uti & Intercalarem ibi qui extra degentibus communis; adeóque tempus quod his Niſan, aut Tiſri menſis fuerit, illis interdùm eſſe Adar, aut Elul, atque è converſo. Addit Eliah noſter ex Rabbi Aharone in anno quarto Cycli Hilleliani 269 (qui reſpondet æræ Chriſtianæ anno 1349) Menſem Tiſri eundem fuiſſe Judæis Scripturariis in Terra Iſraelitica, qui Elul iis, qui extrà degebant. Atque וכן inquit, הקרה בזמננו שנת דר"מ ט'ו למחזור הלכו אנשים מקהלתנו בעיר הקדש ואמרו ששנת י"ד ממחזור רע'ו שאנו בו והיה לנו עבור היה להם שנת פשוטה *& ſic accidit tempore noſtro, in anno* 240 (chiliadis ſcilicèt Judaicæ ſextæ, ſeu ſub annum Chriſti 1480) *ac Cycli, ſeu* Machzor *Hilleliani* 15. *Profecti ſunt ſcilicet homines aliquot ex Eccleſia noſtra in Urbem ſanctam, qui retulêre annum* 14 *Cycli* 276, *qui nobis erat intercalaris* (ut oportuit ex ratione Cycli) *Judæis ibi degentibus generis noſtri fuiſſe communem.*

CAP. XX.

CAP. XX.

Apocryphorum, *aliorumque* Scriptorum ex Judæis Græcorum (*ut Agathobulorum, Aristobuli, Fl. Josephi, Philonis*) *Testimonia, seu Vestigia aliquot de doctrina Temporum* Talmudica, *&* Karaitica *hactenùs ostensa.* Neomeniæ, *&* Neomeniæ secundum Lunam *notiónes variæ. Et de* Pronoumenia.

Juxta hactenùs ostensa Judæi cùm Talmudici tùm Scripturarii, intelligunt illud à Numine in ipso creationis actu de Luminaribus prolatum, *Et* [a] *sint* לאותות ולמועדים ולימים ושנים *in signa, in certa*, seu *solemnia tempora, in Dies, & Annos*, uti & reliqua in corpore Mosaico de Annis, ac Mensibus, eorumque initiis; ac diebus occurrentia. Et quanquam ipsius Lunæ (cujus è phasi, & menstrua, & annua adeò variabant tempora) in hanc rem mentio in Lege sacra planè est nulla, sed Mensium duntaxàt, & ראשי חדשים [b] *principiorum mensium*, attamen expressìm legitur apud Syracidem [c] de Luna postquam de Sole est præfatus, *καὶ ἡ Σελήνη ἐν πᾶσιν εἰς καιρὸν αὐτῆς, ἀνάδειξιν χρόνου, καὶ σημεῖον αἰῶνος. Ἀπὸ σελήνης σημεῖον ἑορτῆς. Φωστὴρ μειούμενος ἐπὶ συντελείας. Μὴν κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστιν. αὐξανομένη θαυμαστῶς ἐν ἀλλοιώσει. Et Luna*

[a] Genes. 1.
[b] Num. 28. 11.
[c] Cap. 43. 6.

in omnibus pro tempore ſuo, oſtenſione, ſeu indicatione temporis, & ſigno ſeculi. A Luna ſignum diei feſti. Luminare quod minuitur in fine [d] (motus ſui, ſeu periodi.) *Menſis ſecundum nomen ejus eſt. Creſcit mirabilitèr in mutatione.* Ibi autem codex Complutenſis habet καὶ Σελήνην ἐποίησεν εἰς στάσιν καὶ καιρὸν αὐτῆς &c. *& Lunam fecit pro poſitura, & tempore ſuo &c.* In Apocryphis item Eſdræ, Joſias dicitur [e] *immolaſſe Paſcha quartadecima Luna primi menſis*, & *Novilunium* quinti menſis poſteà [f] in eiſdem memoratur. Atque in hiſce quidem Lunæ ipſius expreſſior mentio. Id autem intereà verum eſt, interpretibus veteris Teſtamenti Græcis τῆς Νεομηνίας vocabulum, ſeu Νουμηνίας *Neomenia*, quod *Novilunium* vertitur, multotiès uſurpari (uti & ſemèl apud Paulum [g] Apoſtolum) pro *menſis initio*, atque ſubſtitui pro ipſo חדש, quod tùm pro *menſe* ſumitur tùm pro ipſo civilis *menſis initio*, atque etiam pro *Luna Nova*, à verbo חדש quod *renovare* ſignificat. Si autem τὸ *Neomeniam* ἀπὸ τῆς μήνης, quod *Lunam* denotat (ut vulgo) potiùs quàm ἀπὸ τοῦ μηνὸς, quod *Menſis* eſt, idque ſecundum nomen illud *Lunæ* Græcum, uti & ait Syracides, factum velis, tunc ipſa etiam Novilunii vox in eodem plane haberi poteſt quatenùs Lunam primò è radiis

d Sed vide Ioſ. Scalig. Canon. Iſag. lib. 3. pag. 264.

e Lib. 3. 1. 1.

f Cap. 8. 6.

g Ad Coloſſ. cap. 2. 16.

diis solaribus emersam adeóque in Cœlo primò conspicuam, seu Phasin totiès antè memoratam significat, seu quatenùs ab Interlunio, seu occultationis tempore post Synodum discriminatur. Et certè Angli Neomeniam in sacris literis **New Moone** (quod nùnc pro synodo ipsa, nùnc pro Luna primò post synodùm conspicua hodiéque sumitur) ut Galli *Novelle Lune*, Itali *nuova* ut Hispani *nueva Luna*, Germani **New-Mond** (uti & cognatæ his linguæ) seu *Novam Lunam* interpretantur; ubi Syrus, & Arabs habent *initium mensis*, juxta locutionem Ebraicam. Sed verò ut idem vocabulum paulò variatum apud Græcos, & Lunam, & Mensem denotat, sic apud Ebræos etiam ut ipsum חודש est, & *Mensis*; & *Nova Luna*, ita ירח [h] est tàm *Mensis* quàm *Luna*, uti & in Linguis cognatis. Mensurâ scilicet pro Mensurato adhibitâ. Summa autèm est, Neomeniæ, seu Novilunii nomen non solùm pro Nova, seu prima, aut primò è radiis solaribus emersa Luna, *revertentes cùm primùm colligit ignes*, sumi, verùm etiam pro mensis initio utcunque ab ipsa Synodo diebus aliquot distante. Undè & ubi mensis præteritus plenus, juxta antè ostensa, seu dierum triginta factus est, nullâ scilicet phasi post interlunium legitimâ habitâ; dies trigesimus

[h] *Psalm.* 8. 4. *Deut.* 21. 13. *&c.*

primus, seu civile mensis proximi initium Neomenia dicebatur, quemadmodùm & Calendas vocamus, & vocarunt Romani veteres initia mensium etiam ubi Calatio, quod munus erat Pontificium, nulla. Quin & in Græcorum [i] commentariis non minùs admitti videtur factum esse vocabulum illud *ἀπὸ τοῦ μηνὸς* quod *Mensis* est, quam *ἀπὸ τοῦ μήνης* quod *Lunam* significat. Undè & distinctio illa Neomeniæ *κατὰ Σελήνην secundum Lunam*, ab ea, quæ simplicitèr sic dicta, aut quæ *μὴ κατὰ Σελήνην non* [k] *secundum Lunam*, seu non merè Lunaris. Certè Thucydidi [l] Neomenia *κατὰ Σελήνην secundum Lunam* est ipsa Lunæ *ἡ γέννα*, seu Nativitas (quatenùs distinguitur ea [m] *ἀπὸ τοῦ ἀνατολῆς*, seu ejusdem *ortu*) id est ipsa Luminarium Synodus, ut liquet ex eo quod æstate primi Belli Peloponnesiaci anni ait defecisse solem *νουμηνίᾳ κατὰ Σελήνην neomeniâ juxta lunam*, extra quod tempus neć eclipsin solarem haberi potuisse rectè adnotat. Ipsum igitur Synodi tempus, seu eam Interlunii partem, quæ sola est eclipsis tempus, planè intelligit. Cæterùm etiam Flavius Josephus Judæus doctissimus, non semèl, eodem locutionis genere usus est, Neomenias, in rebus Judaicis Græcè enarrandis, memorans; mensium nempè Atticorum, & Macedonicorum,

[i] *Hesychium, Etymologic. Magnum, Glossar.*

[k] *Vide Jos. Scalig. de Emend. lib. 1. pag. 24. A. lib. 2. pag. 61. C.*

[l] *Lib. 2.*

[m] *Achil. Tatius in Aratum, cap. περὶ Σελήνης.*

nicorum, qui Ebraicis propiùs respondêre (nam, nec ipsi sibi inter ipsos, nec cum Ebræorum mensibus iidem omnino fuere) simùl cum Ebraicorum ipsorum nominibus. Floruit ille sub Vespasiani, & quæ sequuntur tempora in Domitianum. Mariæ sororis Mosis obitum fuisse ait [n] Xanthici mensis Macedonici (qui propiùs τῷ Nisan, seu primò Ebræorum, uti & ipse alibi [o], respondebat) νυμηνίᾳ κατὰ Σελήνην, & Aharonis κατὰ Σελήνην νυμηνίᾳ Hecatombæonis mensis Attici, qui sic respondebat τῷ Ab [p], seu nono Ebræorum. Gelenius substituit *Luna prima*, & quidem rectè satis, si juxta illam Thucydidis Neomeniæ Lunaris notionem Josephi Græca sint intelligenda. Nam & scimus Interlunii tempus post Synodum *Lunam Primam* [q] Latinis vocatam, & Phasin, diesque sequentes, secundam, tertiam, & sic deinceps. Atqui Ruffino interpreti Josephi veteri, qui annos abhinc mille ampliùs ducentos sexaginta floruit, priori in loco pro Græcis illis habetur *mensis initio secundâ Lunâ*, uti in posteriori *secundâ Lunâ initio mensis*. Quæ etiam exemplaribus Ruffini Mss. binis in bibliotheca ad S. Jacobi Regia (quorum alterum quidem optimæ notæ) sunt consona. Ac *Mensis initium* is alibi, uti & *Novum mensem* [r] pro Neomenia substi-

[n] *Orig. Iudaic. 4. cap. 4.*

[o] *Lib. 3. cap. 10. & 11.*

[p] *Videsis Samuel. Petavium in Eclog. Chronolog. lib. 1. cap. 10. & 19. & lib. Nostrum 1. de success. in Pon. c. 1.*

[q] *Vitruvius, lib. 9. cap. 4. Plinius, alii.*

[r] *lib. 3. cap. 10.*

ſubſtituit. Et ubi Moſis mortem tribuit Joſephus [s] Diſtri Macedonum menſis Ἀδάρου δ' ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ, *apud nos autem* (habet ille) *Adar menſis initio.* Quod malè in Ruffini impreſſis legitur, *apud nos autem Adar menſis initium eſt.* Sed & κατὰ Σελήνην adjicitur apud Joſephum diebus menſtruis, quæ neomeniam ſequuntur, ut decimo, decimoquinto, aliis. Iſraelitæ, inquit [t], reliquêre Ægyptum πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ Σελήνην *die 15 ſecundum Lunam*, Xanthici menſis. Jejunium item Magnum Septimi menſis, ſeu Tiſri, quem Hyperberetæo Macedonum propiùs reſpondere facit [u], τῇ δεκάτῃ αὐτοῦ μηνὸς κατὰ Σελήνην *decimo diei ejuſdem menſis ſecundum Lunam* tribuit, alibíque ſimilitèr loquitur. Et Ruffinus locis jam indicatis *decima*, & *decimaquinta Luna* tantùm habet. Sanè ſi Neomenias, dieſque menſis inſequentes Ebraicos, ſeu quales tàm Scripturarii quàm Talmudici Judæi, ut oſtenſum eſt, ſuis receptos eſſe docent, apud Joſephum in hac phraſi intelligas, neceſſe eſt, ut Novilunium ejus κατὰ Σελήνην *ſecundum Lunam* minimè ſumatur, ut Thucydidi, pro ipſa Synodo, ſed pro Novilunio civili; ſcilicèt aut pro phaſi (ut quotiès menſis proximè præteritus propter phaſin cavus erat) aut pro trigeſima prima à No-

[s] lib. 4. cap. 8.

[t] Orig. Jud. lib. 2. cap. 6.

[u] lib. 3. cap. 11.

à Novilunio civili proximè præterito die; ut, quotiès mensis plenus, seu triginta dierum. Atque ita dies reliqui κατὰ Σελήνην hac notione apud eum dici potuère, quatenùs à Noviluniis illis civilibus dinumerarentur. Phasis autem adeóque Neomenia ab illa pendens civilis sæpius die à Synodo, cujus dies Luna prima dici solita, secundo; id est secunda Luna habebatur; ut nemo nescit ex Lunari motu non rarò nunc haberi. Anne igitur Ruffinus, cujus quidem sub ævum priscus phaseôn usus evanuit, omninò apud Talmudicos (qui tamen à Scripturariis in terrâ sanctâ perpetuò retentus) ita Josephum intellexit, ut non tam verba transferenda, quam sensum sic substituendum duxerit, ut nomine *secundæ Lunæ* Neomeniam civilem phasi post coitum insignitam denotari voluerit? Græcis autem veteribus etiam ipsa Phasis, seu Neomenia ex phasi, Prima Luna, uti & dies insequens phasin secunda dici solita, quod scimus ex Gemino x. Sed verò Jo- x *Elem. Astronom. cap. 6.*
sephus, *Mense*, inquit *, *Xanthico*, qui
nostris Nisan vocatur καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχὴ τεσ- * *lib. 3. cap. 11.*
σαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ Σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος &c. Τὴν θυσίαν πάσχα λεγομένην δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισεν *& anni Principium est, die 14 secundum Lunam, Soli tunc Arietem obtinente, sacrificium Pa-*

scha

ſcha dictum quotannis immolare præcepit. Ubi Ruffinus, *quartadecima Luna, Sole oppoſito in Ariete,* Quod planè intelligendum de Luna decimaquarta, non ab ipſa Synodo putata; ſed à Luna prima, ſeu Neomenia Lunari civilitèr ſumta, juxta ſuperiùs explicata, ſi aut Talmudicis, aut Scripturariis credendum. Sed verò & heic expreſſiùs reſtatur Joſephus de Paſchatis immolatione, Sole Arietem tenente, id eſt, aut poſt æquinoctium vernum, aut in ipſo, ſecundum id quod paritèr, ut oſtendimus, volunt Talmudici. Quin & Philo, Judæus & ipſe Alexandrinus, Joſepho paulò prior, heic conſonus eſt. Diſertè ille [y] de Moſe; τὴν ἀρχὴν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας πρῶτον ἀναγράφει μῆνα, *Primum menſem facit eum, qui ſub Æquinoctium eſt Vernum, in quo mundi initium* [z]. Et dein, τῷ δὲ μηνὶ τούτῳ περὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν μέλλοντος τοῦ Σεληνιακοῦ κύκλου γίνεσθαι πλησιφαοῦς ἄγεται τὰ διαβατήρια, *Eodem in menſe, die decima quarta, ſub tempus ipſum, quo ſuum orbem Lumine complere ſolet Luna, celebratur Paſcha.* Quod, juxta antè oſtenſa, neceſſariò ſic intelligendum ſæpiùs de biduo, aut etiam triduo, ut interdùm, veram Lunæ oppoſitionem ſequente. Nam quantum tempus à Synodo vera ad Novilunium civile interceſſit, tantum

[y] *lib. 3. de Vita Moſis.*

[z] *Vide Philonem lib. de Septenario p. 1190. & 1191.*

ut

ut ab oppoſitione Lunari ad Lunam decimam quartam, ſeu menſis diei decimum quartum intercederet nemini non palàm eſt. Etiam Æquinoctii verni tempus planè interpretatur Philo per id, quod eſt *Abib* menſis, ſeu *tempus frugum maturescentium*, de quo ſuprà non ſemèl; κατὰ γὰρ ταύτην, inquit, τὰ μὲν σπαρτὰ, ἡ ἀναγκαία τροφὴ, τελειογονεῖται, *tunc enim maturescunt ſegetes ad victum neceſſariæ.* Alibi [a] etiam tantundèm de Æquinoctio Verno, veluti cujus imprimis in Paſchate ritè celebrando ratio adhibenda erat, agnoſcit. Ac initium Menſis, inter feſta gentis ſuæ definiens, ait feſtum eſſe μετὰ σύνοδον τὴν κατά τινα Σελήνην νέαν, νεομηνίαν *quod ſequitur Synodum* (Lunarem) *ſecundum lunam aliquam novam, ſeu Neomeniam,* ubi eodem ſenſu Neomeniam ſumere videtur, quo Thucydides in antè citatis, ſeu pro Neomenia naturali; ac diem aliquem ſequentem, ſeu Phaſis tempus pro ipſo Feſto, ſeu Menſis initio, id eſt pro Neomenia Civili. Tametſi poſteà ſanè τὴν κατὰ Σελήνην, (nam ſic lego, non Σελήνης, ut in vulgatis) Νεμηνίαν etiam pro Phaſis tempore uſurpet. Νεμηνίᾳ γὰρ, inquit, ἄρχεται φωτίζειν αἰσθητῷ φέγγει σελήνην ἥλιος, *Neomeniâ incipit Sol ſplendore ſenſibili Lunam illuſtrare.* Et ἡ καὶ ἴδιον κάλλος ἀναφαίνει

[a] libro citato, pag. 1174. & 1189.

τοῖς

τοῖς ὁρῶσι, *ipsa verò proprium decus tùm patefacit spectantibus*, quod de Phasi ut intelligatur necesse est. Hinc item ob menstruum Phasis, quotiès haberi tempore suo potuisset, in Orientis partibus aliis usum veterem, Neomenia, Græco-barbare [b] dicitur καινούργιον φεγγάρι καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ νέου φεγγαρίου *Novum Luminare*, seu *principium novæ Lucis* menstruæ. Et sunt quidem viri magni [c], qui Naturalis Neomeniæ dies, seu ipsas Synodos προνουμηνιῶν seu *Antenoviluniorum* nomine observatas Judæis fuisse volunt; quod fateor vocabulum occurrit in Apocryphis Græcis Judithæ [d]. Eam scilicit ibi jejunasse dicitur *omnibus diebus viduitatis suæ* χωρὶς προσαββάτων καὶ Σαββάτων καὶ προνουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν καὶ χαρμοσυνῶν οἴκου Ἰσραήλ, *Exceptis Pro-sabbatis, & Sabbatis, & Pronoumeniis*, seu *Antenoviluniis, & festis lætitiæ diebus Domus Israel*, ut editiones habent Complutensis, Aldina, Regia, aliæ; in aliis, veluti Romana, & Francofurtensi, atque Codice vetustissimo, qui Teclæ tribuitut, in bibliotheca ad S. Jacob. Regia, etiam καὶ νουμηνιῶν & *Noviluniis* adjecto. Certè nullibi video ego Talmudicis solennem observationem aliquam Anteneomeniæ tributam. Nisi quotiès ex ratione festi duplicis, antè ostensa, binæ simùl Neomeniæ servarentur, earum altera

b *Simon Portius in Lexico.*

c *Ios. Scalig lib. 3. de Emend. Temp. p. 209. & Can. Isagog. 204.*

d *Cap. 8. 6. ubi vide Nic. Serrarium quæst. 11. 12. 13.*

altera Pronoumenia forsàn dici potuerit. Nec vocabulum illud locum in origine Judithæ codicum fortè habuit. Nec aliud præter καὶ νεομηνιῶν &c. post Sabbata ibi legendum meritò suspiceris. Nempè Chaldaicè primò scriptum librum illum ait Hieronymus, atque *multorum se codicum varietatem vitiosissimam amputasse, ac sola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potuit, Latinis expressisse.* At verò in Latinis habet ille tantùm *præter Sabbata, & Neomenias, & festa Domus Israel.* De Anteneomenia nihil omninò. Quod autem ad Æquinoctii tempus servandum, utpotè anni, Paschatis causâ, initii indicem attinet, legimus [e] etiam alios Judæorum Scriptores Græcos, eosque gravissimos admodúmque vetustos idem juxta superiùs ostensa tradidisse. Agathobulos nempè binos præceptores Aristobuli viri eximii, qui ex septuaginta Interpretibus erat, in commentariis suis ad Exodum docuisse δεῖν τὰ διαβητήρια θύειν ἐπίσης ἅπαντας μετὰ ἰσημερίαν ἐαρινὴν μεσοῦντος τοῦ πρώτου μηνός. τοῦτο δ' εὑρίσκεσθαι, τὸ πρῶτον τμῆμα τοῦ ἡλιακοῦ ὄντος, ὥς τινες αὐτῶν ὠνόμασαν, ζωοφόρου κύκλου διεξιόντος ἡλίου, *oportêre universos Pascha immolare* (seu celebrare) *post vernum æquinoctium* (ita ut ante diem, quo conficitur æquinoctii Sydus non omninò fuerit cele-

[e] *Anatol. apud Euseb. Eccl. hist. lib. 7. cap. 32. Gr. lat. 36.*

brandum) *medio mense primo*; *atque tempus hoc esse, cum Sol primam sectionem*, *seu signum Solaris, seu, ut eorum nonnulli appellitant, signiferi circuli permeat*. Et de Judæorum, qui, nec Scripturariorum nomine, nec Talmudicorum vulgò veniunt, sed inter Græcos habentur Scriptores, consonantia heic, hactenùs.

Cap. XXI.

Ex Paganis *nonnullis Scriptoribus*, *&* Christianis *vetustis*, *loca aliquot ad* Temporis rationem Judaicam *antè ostensam attinentia*. Christianis primitivis *disciplina hâc in re cum* Judaicâ *eadem*. *Et de* veteri Paschatis observatione *locus ex Eutychio Patriarcha Alexandrino animadvertendus.*

Etiam in Scriptis cùm Paganorum Veterum tùm Christianorum Judaico, quem ostendimus usui coævorum occurrunt, quæ jam dictis de phasi Lunari, & varia, incertaque annorum quantitate satis consonant. Ad Neomeniarum solennitatem Judaicâ omninò attinet illud Horatii [a].

a lib. 1. Serm. 9.

—— *Hodiè tricesima Sabbata, Vin' tu*
Curtis Judæis oppedere? —— id est, planè προσπέρδειν vel καταπέρδειν (vocabulum apud Aristophanem obvium) seu *ventris crepitu*, sivè sonoriùs emisso, sive

petulan-

petulantiùs ſimulato Judæos buccinis arietinis Neomeniam pro more celebrantes *contumelioſiùs, & ludibrio habere.* Quin & Galenus τοῖς κατὰ παλαιςίνην *eis, qui Palæſtinam incolunt* annum fuiſſe ait (ubi [b] de Latinorum item; & Græcorum menſibus agit) dierum 354 ſeu merè Lunarem, menſiſque apud eos intercalandi morem ejuſmodi memorat incertum, ut pro eo quem deſcripſimus facilè ſumere liceat. Judæos autem ab eo intelligi non dubitandum. Nam & alibi [c] Lapis in Palæſtina proveniens *Lapis* ei dicitur Judaicus, & Balſami liquor, qui ex Judæa, è Palæſtina ei [d] petitur. Scripſit autem Galenus ſub Commodo Auguſto, ſeu ſub annum à Chriſto 180, cum priſcus ille Judæorum mos in temporum ratione nondùm evanuetat. Autor item concionis [e] Petro Apoſtolo tributæ, quæ ſanè vetuſtiſſima eſt, Judæos corripit, quod Lunam, & Menſem adorantes, ἐὰν, inquit, μὴ Σελήνη φανῇ, σάββατον ὐκ ἄγυσι τὸ λεγόμενον πρῶτον, ὐδὲ Νεομενίαν ἄγυσι, ὔτε ἄζυμα, ὔτε ἑορτὴν, ὔτε μεγάλην ἡμέραν; *niſi apparuerit Luna, Sabbatum non celebrant Primum dictum* (quod pro Neomenia Tiſri accipiunt alii [f], alii [g] pro primo Azymorum die) *nec Neomeniam, nec Azyma, nec feſtum* (quod κατ' ἐξοχὴν pro Pentecoſte ſumitur) *nec diem Magnum,*

[b] *Comment. in Hippocr. lib. 1. Epidem. l. 1.*

[c] *lib. 9. de ſimplic. Medicam. facult. cap. de Lapidibus.*

[d] *lib. 1. de Antidotis.*

[e] *Apud Clem. Alexandrin. ſtrom. l. 6.*

[f] *Ioſeph. Scalig. in Prolegom. ad lib. de emend. Temp. & Dionyſ. Petav. in Epiphan. Hæreſ. 30.*

[g] *Iſaac. Caſaubon. exercit. 14. num. 4.*

quam volunt aliqui fuisse Scenopegiam.
h Iohan. 19. 31. Sed tàm in Evangelio [h] quàm in concilii
i Can. 7. & ibi Zonaras & Balsamon. Ancyrani [i] Canonibus Dies Magnus, pro ipso Paschatis die usurpatur. *Præclara quidem ista* (inquit Josephus Scaliger) *sed nescit quid dicit.* Nec ad phasin Lunarem locum attinere vult ille; sed ad feriarum translationem. At mihi satis est persuasum, hoc tantùm ab autore hoc prisco innui; adeò scilicet ex phasi Lunari apud Judæos solennitatum menstruarum celebrationes simùlque festa insigniora mobilia universa pependisse (juxta superiùs ostensa) ut idem fuerit ac si dixisset alitèr, atque alitèr omnimoda ejusmodi festa se habuisse prout Lunaris phasis in mensis initio haberetur, aut minimè. Scilicèt si non apparuerit Luna tempore suo, seu nocte trigesima tunc dies illos Hierosolymis non omninò servandos (nec alibi sine festo duplici servandos) qui alitèr planè servari, præeunte, atque agnita phasi, debuissent. Unde & Epiphanio, ex usu Judaico qui ante Cyclum Hillelianum obtinuit, festa illa
** Hæresi 30. num. 32. seu Ebionæorum.* vocantur *αἱ* * *ὑποπίπτουσαι τῆς κατὰ Σελήνην νεομηνίας καὶ αἱ καθεξῆς ἑορταὶ*, *Festa*, aut *Solennitates, quæ Neomeniam juxta Lunam, seu Phasis Lunaris causâ evenere, & quæ indè pependerunt*, ut Pascha, dies Paschales continui, Pentecoste. Hæc scilicet ut Mobilia,

bilia, & pro civili Neomeniæ varietate (quæ tamen ſub Epiphanii ſeculum Cyclo illo Hilleliano coërcebatur) alitèr, atque alitèr recurrentia, diſtinguit ab hebdomadario Sabbato *φύσει ἀνακυκλουμένῳ naturâ*, ſeu ſimilitèr ſempèr *revertente*. Certè nec deſunt, qui firmari hæc velint ex illo Evangelii * ubi dicitur Judam veniſſe, tempore nocturno ipſius Paſchatis, *μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων cum laternis & facibus*; undè colligi ſcilicèt poſſe exiſtimant *, Plenilunium, ſeu decimamquartam à Synodo Lunam Paſcha ipſum, ſeu decimum quartum diem primi Menſis, ſeu Niſan ſic antevertiſſe ut Novilunium naturale, ſeu vera Synodus anteverterat (veluti, ſive biduo, ſive triduo) menſis ejuſdem phaſin, aliudve initium. Alitèr enim nec facibus, aut laternis adeo * opus fuiſſe; cum non ſolùm in ipſo plenilunio, ſed & in tempore utrìnque proximante ſatis eſſe ſoleant noctes in cœlo illo plerunquè ſereno, ſub id tempus lucidæ.

* *Ioann. cap. 18. 18. 3.*

* *Georg. Hervvart in Chronolog. part. 1. cap. 171.*

* *Sed vide Hug. Grot. in Notis Evangelicis, pag. 1007.*

Nec ſolùm Judæis olìm ſed & Chriſtianis Primitivis, maximè ex Judæis, Annalis, ac Menſtrua obſervatio, qualis antè deſcribitur, in uſu. Quemadmodùm enim Chriſtus in terris ipſe, ac diſcipuli ejus, Apoſtolique legem, moreſque Judaicos violare nolebant [k], ita & poſt aſ-

k *Matth. 23.*

censionem Discipulos, ac Apostolos, etiam & Ecclesiam maximè Hierosolymitanam integram, earundem legum, morumque diù admodùm fuisse tenaces liquet. Sic enim Jacobus, & Presbyteri Hierosolymitani ad Paulum[l]. *Vides frater quot myriades sunt in Judæis, qui crediderunt*, καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι *& universi sunt Zelotæ legis*, seu qui legem Mosaicam ut sanctissimam servari volunt. *Audierunt autem de te* ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωσέως *Apostasiam doces à Mose Iudæos, qui per Gentes sunt omnes, dicens non oportere eos filios circumcidere*, μὴ δὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν *neque in moribus* (avitis, seu Judaicis) *ambulare*, seu *neque secundum instituta*, aut *mores vivere*; ubi & codicem Ms. unum habere notat Robertus Stephanus ut etiam & Beza, ἔθεσι τοῖς πατρῴοις *moribus avitis*, *patriis*, seu *paternis*. Vulgata ibi substituit, *neque secundum consuetudinem ingredi*, quod Wiclefius nostras olim vertit **neither owen to enter bi custom/** *cum ingredi* ibi pro *incedere*, seu *ambulare*, non pro *introire* usurpetur; id est, pro *vivere*, ut in versionibus Anglicanis, quæ secutæ sunt, **to live after the customs.** Verum quidem est Synodo Hierosolymitanâ[m] ab Apostolis, & Presbyteris annos aliquot antè defini-

[l] Act. Apost. 21. 20.

[m] Act. 15. 28.

tum

tum fuisse nihil Gentibus quæ Christo nomen dederant, satisque alitèr simplicem cultus Christiani rationem erant edocti, velut ex religione insupèr necessarium, imponendum præter abstinentiam Idolothytorum, Suffocati, ac Sanguinis, (quod ad Res per se pro tempore interdicendas attinuit) *καὶ πορνείας, καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι ἑτέροις μὴ ποιεῖτε*, *& Incestûs* (quod *Fornicatio* vulgò heic, uti, & alibi vertitur) *& quæ non vultis vobis fieri, aliis ne feceritis.* Quæ posteriora ad Personas spectant nunquàm non observanda. Undè & concubitus in Levitici decimo octavo interdicti, ac Apostolorum [n] linguâ *τῆς πορνείας* nomine designati, etiam pro interdictis in Ecclesia Christiana perpetuò habiti. Quod vero deìn sequitur, certissimum est, ac universale, modò ritè intellectum, Æquitatis, Justitiæ, Jurisdictionisque omnimodæ, Officiorumque invicem humanorum firmamentum, ac divinum Tabulæ secundæ [o] compendium. Atque habetur quidem in exemplaribus Græcis vetustis, optimisque Novi fœderis editionibus Græcis, atque etiam codice Æthiopico, uti item in antiquissimis Latinorum, atque in eo quo olim Anglicana Ecclesia usa est, ut alibi [p] observavimus. Neque exiguus est ejusdem, ut ibi

n *1 Corinth.5.2.*

o *Videsis Nic. Serarium ad Tobiæ cap. 4. precept.6.*

p *lib. 7. de Iure Nat. & Gent. cap. 12.*

ibi reperitur, si cum judicio perpendatur, in rebus momenti gravissimi, quæ agitari solent discutiendis, usus. Verùm ita de

q Act. 16. 4.

Christianis ex Gentilibus tunc δόγματα q τὰ κεκριμμένα *dogmata decreta* fuere. At intereà Christianis ex Judæis alia hactenùs & posteà, aut necessaria habita, aut velut necessaria necdùm prætermittenda; legis scilicèt integræ, morumque patriorum tàm qui ad Cæremonialem quàm qui ad Judicialem, aut Moralem attinuêre, indè pendentium observatio, ut ex paulò antè citatis vides; quæ ad Ecclesiam Hierosolymitanam primariò spectabant, & consequentèr, ad Christianos ex Judæis dispersos, qui Hierosolyma ut exemplar, juxta disciplinam tunc receptam, sequendum habuêre. Obviæ sunt disputationes r in Scholis *de Cessatione legalium*, maximè quæ Cæremoniarum nomine veniunt, in quibus agitur de Tempore, quo primùm si efficaciam spectes, mortua fuerint, quo primùm mortifera, seu illicita, & quandò & quomodò *mortua mater Synagoga*, seu lex Mosaica aliquandiù servata (ut illustriorum, ante Sepulturam, cadavera) demùm sepeliretur. Et egregius ea de re etiam, extat liber Roberti Capitonis (*Grosse teste* vocitant) Lincolniensis olìm Episcopi nondùm typis editus, qui luce

r *Thom. Aq. 1. secunda quæst. 103. art. 4 Scotus ad lib. 4. sent. dist. 3. quæst. 4. Io. Bachon. in 4. sent. prolog. quæst. 6. art. 4. alii ibidem, Suarez. de Legibus lib. 9. cap. 10. &c.*

luce ſanè digniſſimus. Sed diù poſt Chriſti paſſionem inter Chriſtianos ex Judæis Legalia, & quæ indè pendent omnimoda ſervata eſſe, extra controverſiam fit. Etiam tota minimùm tempore, quod in ſacra Actorum hiſtoria continetur, ſeu uſque ad ampliorem Evangelii divulgationem, imò uſque ad excidium Hieroſolymitanum ſub Veſpaſiano (anni ſic ſunt eſſent ab incarnatione Chriſti ampliùs ſeptuaginta) idem obtinuiſſe volunt viri docti. Inter mores igitur Judaicos ſic à Chriſtianis retentos dubitari nequit quin etiam haberetur illa ipſa, quam oſtendimus Annorum, & Menſium ratio legalis, ſine qua feſta, aliaque ſacra non pauca ritè celebrari non potuiſſe, nemo non videt. Nec Chriſtianos ex Judæis ſolùm; ſed & ex Gentilibus Legi Moſaicæ quam par erat addictiores eo in ſeculo fuiſſe, ſcimus ex Epiſtola ad Galatas, quos & expreſsìm reprehendit Paulus [f] quod *Dies obſervarent, & Menſes, & tempora, & Annos*, inter reliqua rudimenta Moſaica. Undè etiam adnotatur pſeudapoſtolos, quorum illi doctrinam ſecuti eſſent non ſolùm circumciſionem prædicaſſe *ἀλλὰ καὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς Νεομηνίας, verum etiam Ferias, & Novilunia.* Quìn & poſtquàm evanuerat reliqua Legalium obſervatio, hæc de Temporibus ſibi digerendis diu ita manſit apud Chriſtianos Aſiaticos,

[f] *Ep. ad Galat. 4. 10. & ibi Theophylactus.*

 ut

ut Paſcha ſuum, quod in feſtis habuêre primarium, non alitèr ſervari velint quam Judaicus Annorum, & menſium computus obſervandum deſignaret; id eſt eodem cum Judæis die, ſeu decima quarta Luna primi Menſis Judaici, quemcunque in diem hebdomadis Luna illa inciderat. Qui mos quidem Eccleſiis aliis diſplicuit, non alio quam Dominico die Lunam Judæorum decimam quartam ſequente feſtum illud celebrari quotannis volentibus. Atque utraque paritèr opinio in ſui tutelam antiquitatem etiam, & ut fieri amat, Apoſtolicam traditionem præ ſe ferebat. Qua de re obvia ſunt perplurima eaque expreſſiſſima [t] apud Euſebium, Socratem, Epiphanium, alios. Sed verò etiam qui Diem Dominicum ſic volebant ſolum ſervari, eos non minus juxta Judaicum computum rem ſtatuiſſe quam qui Lunam decimamquartam, cuique palàm eſt, quamdiù ſcilicet annorum certus ad hanc rem Cyclus à Chriſtianis ſibi repertus erat nullus. Tandèm enim præeuntibus, ut fieri ſolet, aliquot incaſſum tentamentis, & Judæi ſibi, & ſibi Chriſtiani (& puto ſanè diu ante Judæos) cyclos, & fecêre, & demùm inter ſe publicè recepêre certos; ſaltèm pro certis, & ſimilitèr per annos aliquot in ſe redeuntibus habitos. De Judæis diximus nos ſuprà. De Chriſtianis, Chronologi paſsìm. Maximè Ægidius Bucherius

[t] *Eccleſ. Hiſt. lib. 5. 25. gr. 23. lat. Ruffin. cap. 24. & Socrat. lib. 5. cap. 21. Nicephor. Calliſt. lib. 4. cap. 37. &c.*

rius ad Canonem Victorii Aquitani Paschalem. Quoniam verò etiam apud Eutychium Patriarcham Alexandrinum, Arabem nondum editum, hac de re legitur, quod ſtudioſis fortè non omninò ingratum erit, illud etiam adjicere heic viſum eſt. Res tractans ille, quæ ad Victoris Papæ ſeu Severi Auguſti tempora, id eſt ad annum Chriſti 200, aut præterpropter, attinent,

كتب inquit وي داك العصر
ديمتريوس بطريرك الاسكندريه
الي غابيوس لسقف بيت المقدس
والي مقيموس بطريرك انطاكيه
والي بقطر بطريرك روميه ي سبب
حساب فصح النصاري فصومهم
وكيف يستخرج من فصح اليهود
ووضعوا ي هذا كتب كثيرة
ورسيل حتي تنذوا فصح النصاري
علي ما هو عليه اليوم * وذالك ان
النصاري كانوا من بعد صعود
سيدنا المسيح الي السما اذا عيدوا
الحجيم من لغاد يبدوا يصومون
اربعون يوما ويفطرون كما فعل
سيدنا المسيح * لان سيدنا المسيح
اما عتمد ي الاردن خرج الي
البريه فاقام بها صايما اربعون يوما
وكان النصاري اذ كان فصح
اليهود عيدوا هم ايض الفصح *

ووضعوا هولا البطارككه حسابا الفصح ايصومون النصاري لربعون يوما ويكون فطورهم ي يوم الفصح *Tempore in illo Scripsit Demetrius Patriarcha Alexandrinus ad Agapium Episcopum Hierosolymitanuum, & Maximum Patriarcham Antiochenuum, & Victorem Patriarcham Romanum, de materia Paschali Christianorum, & eorum Jejunio (* perquàm obvium est Patriarchas Alexandrinos Epistolas Paschales suas quotannis olim alias ad Ecclesias emittere solitos *) & quomodo discriminandum esset à Paschate Judæorum. Et quamplurima Scripta, & Epistolæ hac de re hinc indè fuêre; adeò ut demùm consentirent in Paschatis observationem qualis hodierna est. Scilicèt cum Christiani post Ascensionem Domini Nostri Christi in cœlum celebrabant Epiphaniorum diem* [a], *ab eo die Jejunabant quadraginta dies, & tunc Jejunium solvebant, quemadmodùm fecit Dominus noster Christus. Etenìm Dominus noster Christus, cum baptizatus esset in Jordane, egressus est in Desertum, ubi per quadraginta dies jejunavit. Cum autem Judæi suum celebrabant Pascha tunc item suum paritèr Christiani. Sed statuêre Patriarchæ hi computum Paschatis ejusmodi deìn fore, ut Quadraginta dies jejunarent, & dies quo jejunium solverent, esset sibi Pascha.* Id est ut quadraginta dies jejunarent ante Domini-

a *Videsis Concil. Aurel. 4. cap. 1. Cassian. collat. 10, 2. præf. ad Epist. Paschal. Theophili Patriarchæ Alexandrinii. Concil. Antisioder. cap. 2.*

cum

cum diem, qui ſequeretur Paſcha Judæorum; & tunc jejunium ſolverent. Quod & alibi ſic ſatis explicat. Nam de Synodo Nicæna verba faciens, & ejuſdem de Paſchate decreto ait واتفقوا ان ي
يكون فصح النصاري ي يوم
الاحد الذي يكون بعد فصح
اليهود * وان لا يكون فصح اليهود
مع فصح النصاري ي يوم واحدا *
وتبدوا ما وضعه ديمتريوس
بطريرك الاسكندريه وغايابوس
اسقف بيت المقدس ومكسيموس
بطريرك انطاكيه وبقطر بطريرك
روميه من حساب الصوم والفصح
وان يكون فطر النصاري يوم
فصحهم وهو يوم الاحد الذي يكون
بعد فصح اليهود *Et decreverunt ut Chriſtianorum Paſcha foret dies Primus* (ſeu Dominicus) *qui ſequeretur Paſcha Judæorum, nec celebrandum Paſcha Chriſtianorum ſimùl*, ſeu *eodem die cum Iudæorum. Idem ſcilicet ſtatuêre, quod & ante Demetrius Patriarcha Alexandrinus, & Agapius Epiſcopus Hieroſolymitanus, & Maximus Patriarcha Antiochenus, & Victor Patriarcha Romanus, de Iejunio, & Paſchate, ut nimirùm Iejunium ſolverent die quo Paſcha celebrarent; quæ feria eſſet prima*, ſeu Dominicus, *qui Iudæorum Paſcha inſequeretur.* Id eſt planè ut die Dominico decimam quartam Lu-

nam

nam ſequente eam, quæ proximè Æquinoctium vernum ſequebatur, Paſcha Chriſtianorum celebraretur, velut ἀναστάσιμον, ſeu *Feſtum Reſurrectionis* non ut σαυρώσιμον ſeu *Feſtum Crucifixionis*, more Judaico. Quod quidèm Patribus Nicænis tribui ſolet [b] (licet in eorum Synodi Canonibus, nec Græcis, nec Arabicis comperiatur) atque etiamnùm in Eccleſiaſticis Chriſtianorum Cyclis obtinet. Tàm Æquinoctii igitur rationis quam Lunæ decimæquartæ, ac Terminorum Paſchalium origo ex Judæorum eſt uſu; de quo ſuprà. Atqui intereà immolare quidem Paſcha ritè ex ſententia ſuâ potuêre illi pridiè æquinoctii, ſed non omninò diutiùs antè. Scilicèt Paſchale feſtum illud quod Azymorum primo, ſeu Luna decimaquinta incipiebat, æquinoctium antevertere nunquàm debuit, ut oſtenſum eſt [c]; juxta quod intelligenda, quæ de Æquinoctio habent Scriptores ex Judæis Græci ſuprà citati. Hinc partìm forſàn ſcimus quid ſibi velit canon ille vetuſtus (ſed Apoſtolis falsò tributus [d]) Epiſcopum, Presbyterum. Diaconum gradu ſuo dejiciendum, ſi Paſcha πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσει *ante vernum æquinoctium cum Iudæis egerit.* Nam qui eodem cum Iudæis die Paſcha Chriſtianum, jejunium ſolvendo, agebant quotiès in æquinoctium Luna decimaquinta

incide-

b *Vide Canon. I. concil. Antioch. Euſeb. de vita Conſtantini lib. 3. cap. 17. Socrat. lib. I. cap. 6. & lib. 5. cap. 21. & Scriptores de Paſchate obvios.*

c *Vide ſuprà cap. 6. pag. 28.*

d *Can. Apoſt. 7.*

incidebat ; planè ante æquinoctium Paſcha ſuum celebrabant. Die ſcilicèt pridiano immolabant olìm Iudæi, ſtante Templo, uti & poſt Excidium faciebant quod immolationis locum ſibi ſuppleret. Certè palàm eſt inter Chriſtianos vetuſtiſſimos, receptam fuiſſe etiam ſententiam illam de Paſchate ante Æquinoctium non celebrando, quod ſatis ediſcitur ex illo Dionyſii Epiſcopi Alexandrini [e] *ὅτι μὴ ἄλλοτε ἢ μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν προσήκει τὴν τῦ πάσχα ἑορτὴν ἐπιτελεῖν non aliter debere eos Paſchatis feſtum agere quàm poſt vernum Æquinoctium.* Floruit ille ſub annum Chriſti 250. Nec ea de re dubitavit Anatolius [f] Epiſcopus Laodicenus, qui non ita multis indè annis de Paſchate Scripſit, uti nec Epiphanius [g] aut autores conſtitutionum quas Apoſtolicas [h] vocamus, nec ferè qui deìn ſecuti ſunt. Et perſuaſiſſimum ſanè habeo, ex doctrinâ Judaica, ante oſtenſâ, id eſt Talmudicis receptâ, ſententiam hanc in Chriſtianos manaſſe. Quod verò ſubindè ſic occurit de celebratione Judaica ante Æquinoctium, non intelligendum exiſtimo perindè ac ſi illi (ſaltèm Talmudici.) unquàm agnoſcerent legitimam fuiſſe ſimplicitèr ejuſmodi celebrationem, ſed capiendum, aut de immolatione, ut dictum eſt, æquinoctio pridiana, aut de Karæorum ſectæ forsàn uſu ubiquè ante cyclum Hille-

liauum

e *Apud Euſeb. hiſt. Eccl. cap. 20. gr. 15. lat.*

f *Ibid. cap. 32. lat. 26.*

g *Hæreſ. 70. §. 11.*

h *Lib. 5. cap. 16.*

lianum receptum, atque etiam pòst in Ter Sancta (nam Æquinoctii rationem eis cit cyclum illum habitam nondùm didici) a potiùs de diversis circa Æquinoctii tempu & locum placitis. Scimus enim ex G mino, Hipparcho, Achille Tatio, O vidio, Columella, Plinio, Vitruvio, M nilio, Capella, veterum aliis, cardin solaris circuitus (id est Judæorum Teku phas) in signorum quidem initiis. ut h diè, aliis intereà in partibus octavis, i decimis, duodecimis, decimisquintis alitérque aliis locatos; adeóque juxta di scrimen hujusmodi alitèr atque alitèr in A riete locatam Tekupham Nisan, seu Æ quinoctium Vernum. Non igitur in doct rina de celebratione ante Æquinoctium di screpasse opinor tunc Talmudicos, & Christianos. Sed ex eo quod illud Zodiac citiùs perfici crederent illi, quam calcul in suo hi tunc admitterent, irrepsisse illam de celebrationis anticipatione objectio nem. Hac autem de re, si plura velis, consulas ante alios, Dionysium Petavium maximè in Epiphanii hæreses 51 & 70 & in Dissertationibus ad Auctarium, & Ægidium Bucherium cùm in Victorii Canonem, tùm in Tractatu de Paschali Judæorum Cyclo.

FINIS.

CAPITUM ELENCHUS.

CAP.

CAP.

CAP. XVII.

CAP. XVIII.

CAP. XIX.

CAP. XX.

FINIS.

A01 1475818